

دباغی، غفور، ۱۳۰۵-۱۳۶۸.
دیوانی مه لاغه فوور ده بباغی: حافزی مه
هابادی / تاماده کردن و له سه ر نووسین و پیدا
چوونه و ریک خستنی فاروق صفی زاده بوره که یی ---
سقز: موچه ممه دی سه قز، ۱۳۷۹.
۲۰۳

ISBN 964_6720_21_8 :
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

کردی
۱. شعر کردی -- قرن ۱۴. الف. صفی زاده،
فاروق، ۱۳۶۴ - ب. عنوان.

۸ فا ۹/۲۱ PIR ۳۲۵۶ / ک ۴۴۳ د ۲

۱۳۷۹

۷۹-۱۱۷ م

کتابخانه ملی ایران

بلاوکه ره وهی موچه ممه دی سه قز
نیوی بهرتووک : دیوانی حافزی مه هابادی
هونراوه: ماموستا مه لاغه فوور ده بباغی
پیدا چوونه وه و تاماده کردن و له سه ر نووسینی: فاروق بوره که یی «صفی زاده»
بلاوکه ره وه: ئینتیشاراتی موچه ممه دی سه قز
هه زمار: ۳۰۰۰ بهرگ
نۆبه تی چاپ: به که م
سانی چاپ: ۹۱۲۸ ی کوردی که وئارا
شابه ک: ۸-۲۱-۶۷۲۰-۹۶۴
چاپ و سه حافی:

سه قز: شه قامی ئیمام - بلاوکه ره وهی موچه ممه دی سه قز «ناوه نندی
بلاوکه ره وهی فرههنگ و نه ده بی کوردی» دووروئژ (ته لیفون): ۲۳۵۹۴

۷	پنشه کی و دیباچه
۱۷	مونا جات
۵۹	وردمواله
۶۰	بو سار کتلی گورمه کان
۶۵	کچی بوکان
۶۷	کچانی سه قز
۷۰	جوان
۷۴	مهین جون
۷۵	برای هاو پشته یه کتر بین
۷۸	جوانی سار دهمشتی
۸۲	جیژنی کریکار
۸۳	کابهی شریف
۸۵	دیمه نیکه به هاری
۸۹	بو کوری ره فیکی ئیبراهیمی
۹۱	جیژن نمکه م
۹۴	سوپاس بو مه هاباد
۹۷	بانگه وازیك بو گلهی کورد
۹۸	له بی رازدار
۱۰۰	پارچه به کی چکوله ی کومه لایه تی
۱۰۱	پینج خشته کی
۱۰۲	حوت خشته کی له سار موزراو مکانی حاجی سهی جه میل
۱۰۳	که رویشکی دل
۱۰۵	خودا توبه
۱۰۹	پینج خشته کی له سار موزراو مکانی ماموستا که ریم فیدایی
۱۱۰	بوو مژول
۱۱۲	زولفی تهناف
۱۱۵	وت و ویتز له گه ل به ختی کلؤل و خه والنو

- ۱۱۸ ..... لە سەر نوور یتیم
 ۱۲۱ ..... پینج خشتەکی لە سەر مۆنراوەکانی مامۆستا قانیع
 ۱۲۵ ..... ئەبی بولبەر
 ۱۲۷ ..... پینج خشتەکی لە سەر مۆنراوەکانی مامۆستا ھێمن
 ۱۲۹ ..... گلێنەبی شاعیر
 ۱۳۱ ..... ھیلانەبی بەتال
 ۱۳۱ ..... گۆمی خوین
 ۱۳۵ ..... ناسۆری ھەروون
 ۱۳۷ ..... قەلای نیشتمان
 ۱۳۹ ..... کوردەم ئەمن
 ۱۴۰ ..... بەرە و ئاسق
 ۱۴۳ ..... بۆسەبی رۆژگار
 ۱۴۵ ..... تەپلی ئەمان
 ۱۴۸ ..... رەق ھەلاتم
 ۱۴۹ ..... رقی پیرۆز
 ۱۵۰ ..... بۆچ من
 ۱۵۱ ..... بۆکچە کوردنیک
 ۱۵۲ ..... دێلی دێلم
 ۱۵۳ ..... کچی مەھاباد
 ۱۵۵ ..... عیشق و ئازادی
 ۱۵۹ ..... وەرگیرانی گولبەژنرێک لە چوارینەکانی سەعدی شیرازی
 ۱۶۴ ..... وەرگیرانی چوارینەکانی فەرۆخی یەزدی
 ۱۹۲ ..... فەرھەنگۆک

پیشہ کی

لہم راستی یہ دا هیچ شک و گومانیک نییہ و میژوو سہلماندوویہ تی کہ
 کوئترین خەت و نووسین و زبان و تەنانەت ھۆنراوہ و وێژہ و زانستەکانی ئەوێری
 جیہان کہ ئەوێری پێی یەکان و روژ ئاوا یەکان شانازی پتوہ دەکەن، ھی کوردە و
 گەلی کورد بەدی ھینەری خەت و زبان و شیعر و فەلسەفە و ئایین و ھەموو
 زانستەکان بووہ. بە داخوہ کاتی میژوو دەخوینینەوہ، ھەمووی پریەتی لہ درۆو
 دەلەسە و بە پێچەوانەوہ ھەموو شتیکیان داوہ تە بەر توژینەوہ. یۆنان و رۆمی کەونارا
 بوئە بابی ھەموو زانستەکان، لہ حالیکدا یۆنان یەکی لہ ناوچەکانی ئێران بووہ و
 ھەرشتیکی ھەبوو. ھی کورد و ئێران بووہ. دۆزرانەوہی خەتیان ھی میسری یەکان
 زانیوہ، لہ حالیکدا کوردە ھوری یەکان. کہ ئەوێری بە درۆپی دەلین سوومەری، -
 خەتیان دروست کردوہ. داھاتی ھۆنراوہ و فەلسەفەش ھەر بە ھی یۆنیانیەکانیان
 زانیوہ، لہ حالیکدا کوئترین شیعر و وێژہ، ھۆنراوہ پیرۆزەکانی «گاتاکانی»
 ھەزەرەتی زەردەشتی کوردە «ص» کہ چوار دە ھەزار سال لہ مەو بەر ھۆنراوہ تەوہ و
 کیش و پاشیلکیش ھەیہ و کوئترین ئایینیش ئایینی زەروان و میہرہ، کہ ھی
 کوردەکانہ و کوئترین ئایینی تاقانہ پەرستیش ئایینی مەزدە یەسنای ئاشو زەردەشتی
 کوردە. یەکەم شارستانیەت و یەکەم پاشایەتی ھی کوردەکانہ و یەکەم نەتوہ یەک
 کہ کارەبای دۆزیوہ، لہ پینج ھەزار سال لہ مەو بەردا، کوردەکان بوون و یەکەم
 نەتوہ یەک کہ لہ بژیشکی دا سەرکەوتوو بوو و شەش ھەزار سال لہ مەو بەر، یەکەم
 عەمەلیاتی میتشکیان ئەنجام داوہ، کوردەکان بوون.

ئەوێری بە داخوہ ھەندی پان فارسیسم، تەنانەت زبانی پیرۆز و کەونارای
 کوردی بە زاراوہ یەک لہ زبانی فارسی!!! دەدەنە قەلەم، لہ حالیکدا زاراوہی فارسی،
 خوێ یەکی لہ زاراوہکانی زبانی کوردی یە و تەنانەت زاراوہی عەرەوی و ھیتی
 سەسکریت و پالەوی و ئازەری و پارسی کەونارا و زبانیەکانی ئەوێری جیہان،

هه مووی ده گه پیتته وه سهر زبانی که ونارای کوردی که زبانی ئاویتستایی به و نه وړو
 نه ووشانه ی که له زبانه کانی ئاویتستایی و په هله وی و پارسى که ونارا و
 سه نسکریت و سۆمهری ماونه ته وه، ته نانه ت ووشه کانی زبانی عیبری، هه مووی له
 کوردی نه وړو دا هه یه و هه ر به و چه شنی که ونارا له زبانی پیروزی
 کوردی دا ماونه ته وه. کاتی میژوو ده خوینینه وه، سه ره تاي میژووی کورد له
 ماده کانه وه ده ست پی ده کا، له حالیک دا ماده کان یه کی له هۆزه کانی کورد بوون و
 هه روه ها هۆزی پارسیش له هۆزه کانی کورد بووه. میژووی ماد به پی ی میژووی
 هیرودوت - که هه مووی دروو ده له سه یه - ده گه پیتته وه ۲۶۹۹ سال له مه و بهر، له
 حالیک دا به پی ی ئاسه واره کوته کان، ماده کان له ۹۱۲۸ سال له مه و بهر دا پاشایه تیان
 هه بووه. هه ر نه م هیرودوت ته دروژنه، پاشایه تی کووروشی مادی - که به هه له پی ی
 ده لیتن هه خامه نیشی!! ده گه پیتته وه ۲۵۵۵ سال له مه و بهر، له حالیک دا، له
 په رتووکى ته وړات دا، که به پی ی خودی جووله که کان، ته وړات هی چواره هزار
 سال له مه و بهر، باسی کووروشی مادی کراوه و کووروش به مه سیح و رزگاری دهر
 ناوبراوه. نه گه ر ته وړات چوار هزار سال له مه و بهر باسی کووروشی کردووه، دیاره
 کووروش زور بهر له برواری نیو براو ژیاوه و جائتوه برواری ۲۵۵۵ له گه ل پرواری
 ته وړات دا به راورد بکه ن. به م هۆیه وه ته نانه ت برواره کانی نووسراو له میژووی
 هیرودوت دا هه مووی دروو ده له سه یه. فه لسه فه و زانستی بژیشکی، له ئیرانی
 که ونارا دا سه ری هه لداوه. خودی ووشه ی ئیران له ئایر و ئاگر ها تووه و ووشه یه کی
 کوردی به و هیچ پتوهندی یه کی به هۆزی فارسه وه نییه.

به پی ی لیکولینه وه کانی زبان ناسی، زبانی ئاریایی هیند و نه وروپی دایک،
 زبانی کوردی که ونارا بووه. زبانی هۆزی ئاریایی سۆمهریه کان، هه ر نه م زبانی
 کوردی ئیمه بووه. خه تی بزمارى هی کوردانی هووری - سۆمهری به که دروستیان
 کردووه. سۆمهریه کان به خویان خوه روکی و هووری یان وتووه و خۆر په رست بوون.
 پرفسور ل. و. وادیل W. waddel، ماموستای زانستگه ی لهنده ن، له سالی

۱۹۵۲ ی زایینی دا، له هیندوستان دا ئاسه واریکی دۆزیه وه که نیشان ده دا
سۆمهریه کان، له هۆزی ئاری و زبانه کهشیان زبانی ئاریایی یه. نه ووشانه ی که نه م
پروقیسوره هیناویه، پیشان ده دا که زبانی نه م هۆزه گهره ی ئاری یه، زبانی
که ونارای کورد بووه و ووشه سۆمهریه کان له دوای هه زاران سه ده، هیماله زبانی
کوردی نه وړودا به کار ده برین.

جووله که کانی زایونیزم، بۆ نه وه ی بیسه لمیتن که بهرله موسا، هیچ
پیته مبه ریک نه بووه، له ههر کوێ که سی بهرله برواری ژبانی موسایان
دۆزیوه ته وه، میژوویان تیک داوه و هه موویان گۆراوه. بۆ نمونه ووشه ی سۆمهریان
دا تاشیوه و هۆزی کوردی هۆری یان کردۆته سۆمهری و پتوهندیان به ته وراته وه
به ستۆته وه. سوومه ر له دروکانی یه کێ له جووله که کان به نیوی له نرمانه که له سالی
۱۸۷۳ دا، نه م ووشه یه له گه ل شه نعار له به شی ده یه می ته ورات دا هه لده سه نگیتی و
سوون که یری و ئنجا سوومه ری یان لی دا تاشیوه.

هۆزی کوردی ئاکادیشیان له گه ل سامی یه کان دا له یه ک بنه رت زانیوه!!
نه مه هه مووی دروکانی نه وانن که نایانه وی فره هنگ و زانستی مه زنی کورد و ئیران،
خوی بنویتی و هه مووشتی ده به سته خویانه وه و دژی ئاری یه کان راده وه ستن.

له باره ی هیرۆدۆته وه، ته نانته هه ندی له نووسه رانی رۆژئاوا، نه ویان به
دروژن زانیوه، وه کوو: کۆرت مارک، که له بیسته می ژانویه ی ۱۹۱۵ دا له بیرلن
له دایک بووه و له نووسراوه که ی دا ده لی: «نه ته نی نابێ هیرۆدۆت به بابی میژوو
بزاین، به لکوو ده بی به و بگوتری بابی درۆزنه کان.»

به داخه وه نه وړوگه لی کوردیش، دروکانی یونانیه کان و درۆزنه کان پات
ده که نه وه و گهره ترین دژایه تی له گه ل فره هنگی خویان دا ده که ن. یه کێ تر له
دروکانی یونانیه کان، هیرشی ئه لکساندری مه کدوونیه بۆ سه ر ئیران. به پی ی
لیکۆلینه وه کانی میژووناسی، که سیک به نیوی ئه لکساندری مه کدوونی هه ر نه بووه و
نه مه ش درۆیه که که دایان تاشیوه. چونکی هیچ ئاسه واریک که بیسه لمیتی که سیک

به نيتوى نه لكساندرى مه كدوونى بووه، تا ئىستايه نه دوزراوه ته وه، جگه له ۵۰۰ سكه ي دروينه، كه هى پىنجسه د سال له مه وبهره و خه لكى ئىسفه هان نه م سكه يانه دروست كردووه و وینه يى ميهري نه شكانيان به وینه ي نه لكساندرى مه كدوونى داوه ته قه له م. سلووكيه كان له ميژووى ئيران دا درويه و نه م درويه ش هه ر يونانيه كان دا يان تاشيوه. شهري داريووشى سيهم له گه ل يه كى له خزمه كانى خويان دا به ناوى نه شكه نتارى نه شكاني بووه كه نه م كه سه به ميهري نه شكاني ناسراوه و ميهري نه شكاني چونكى ميهري - خورپه رست - بووه، له گه ل ئايىنى مه زده يه سنادا هاتووه و شهري نيتوان ئايىنى زهرده شتى و ميهري بووه كه له دوايى دا ميهري يه كان سه ركه وتوون. ته نانه ت داريووشى سيهم كاتى له حاله تى گيانه لادابووه، ته خت و تاجى پاشايه تى ئيران به نه سكه ندهرى نه شكاني ده سپى ده لى: تى بكوشه نه م تاج و ته خته نه ده يته ده ستى نه يار. كاتى داريووشى سيهم له گه ل نه سكه ندهرى نه شكاني دا به م شيويه ده دوى، دياره نه سكه ندهر، نه لكساندرى يونانى نه بووه و جگه له مه، نه لكساندرى يونانى، به پى يه دروكانى هيرودوت و نه وانى تر، ۳۳ سال ژياوه. له ماوه ي نه م سى و سى ساله دا، هه موو جيهانى نه و كاته ي چلون توانيوه دا گير بكاو يته ئيران ئىنجا بچيته هيندو. كه نه مه ش درويه كى زله و نه سكه ندهرى ميهري، يه كى له كورده كانى ميهري بووه و هيج پتوه نديه كى له گه ل كه سايه تيه كى دروينه به نيتوى نه لكساندرى مه كدوونيه وه نيه.

نه مه ميژووى ئيمه يه كه كاتى چاوى لى ده كه ين، هه مووى درويه و ته نانه ت ده لىن: كووروشى مادي، دژى دوايىن پاشاى ماد، ئاستياك هه ستاوه ته وه. له حالىك دا به پى ي ميژوو، كووروشى مادي، كچه زاي دوايىن پاشاى مادبووه و چونكى ئاستياگ كورى نه بووه، كچه زاكه ي ده كاته جى نشىنى خوى و ئيتىر هيج سه ره له داني رووى نه داوه و ته نانه ت هه خامه نشى دا تاشراوه و كووروش به كووروشى مادي ناسراوه.

به ر له هاتى تاته كان و له نيتو بردنى ئاسه واره كانمان، كورد ۱۶ نه لف و بى ي

بووه وه کوو: ۱- دین ده بیره، که گه وره ترین ئه لف و بی ی جیهانه و ۴۸ پیتی هه یه و چوارده پیتی ده نگ داره. ئاو یستای پیرو ز به م ئه لف و بی یه نوو سراوه.
 ۲- ویش ده بیره، که ۳۶۵ پیتی هه بووه و هه موو شتیکیان به م ئه لف و بی یه نووسیوه. ته نانه ت نوته کانی موسیقا به پی ی ئه م ئه لف و بی یه دا تا سراوه. به م ئه لف و بی یه، هه موو ده نگیتیکیان نووسیوه، وه کوو په له وه رکان، مالآت و ولسات، ئاهه نگه کان و...

۳- گشته ده بیره. ۲۴ پیتی هه بووه و به م ئه لفبایه، په یمان نامه کان و فرمانه کانیا ن پی نووسیوه. هه روه ها پارمه و ته و نیان به م ئه لفبا نووسیوه.
 ۴- نیو گشته ده بیره؛ هی زانستی بژی شکی و فه لسه فه بووه و ۲۸ پیتی بووه.
 ۵- ئهاده بیره؛ ئه م ئه لفبایه تاییه تی به پاشایان بووه و بو خه لکی قه ده غه بووه و رازو نهیته کانی ولآت به م ئه لفبایه نوو سراوه.
 ۶- ئام ده بیره. ئام و هام و هه موو یه کیکه. ئه م ووشه یه که تاتی دا بوته عام. ئه م ئه لفبایه تاییه تی به خه لکی یه وه بووه.

۷- رازد بیره، ۴۰ پیتی هه بووه و پاشایان راز و نهیشتی خو یان پی ده نووسی
 ۸- فه روه رده ده بیره، نامه تاییه تیه کانیا ن پی ده نووسی.

۹- راس ده بیره، ۲۴ پیتی بووه و فه لسه فه و مه نتیق یان پی ده نووسی.

۱۰- داد ده بیره، ئه لف و بی ی فرمان و داد گه ری.

۱۱- شار هه مار ده بیره؛ ئه لفبای خه زینه داری ولآت.

۱۲- که ده هه مار ده بیره؛ ئه لفبای حه سیب و ژماردن.

۱۳- گه نج هه مار ده بیره؛ ئه لفبای گه نج و خه زینه.

۱۴- ئاهر هه مار ده بیره؛ ته ویله و ئاخو ره کان.

۱۵- ئاگران هه مار ده بیره؛ ئه لفبای ژماردن و حه سیبی ئاگر گه کان.

۱۶- ره وانگان هه مار ده بیره؛ ئه لفبای بژی شکی و...

ئه مه نموونه یه کی چکوله له فه رهه نگ و زبانی که و نارای کوردی بهر له

هیرشی درپندانهی تاتهکان بووه. نه گهر یتیم و باس له زانستهکانی دیکه ی فرههنگی کوردی بکه م، هزاران لاپهړه ی دهوی. به م هویه وه دهی هه رکودیکی ناری شانازی به کوردایه تی خوی بکات و ئیمه ره گزی به رزی جیهانین و یه که م ره گزین له جیهان دا که فرههنگ و شارستانیه تمان پتک هیتاوه. به داخه وه نه وړو هه ندی که س نایانه وی راستیه میژوویه کان خوی بنوینی و گه وره ترین هه ژمه و که سر، خودی ئیمه یین که تا کوو ئیتستایه نه مانتوانیوه یه کیتی له نیتو خومان داپتک یتنین. بۆنموونه کاتی یه کتی له رییه ره گه وره کان کورد، وه کوو سه روک ناپۆ = ریزدار ئوجالان، به دهستی تورکیای تاتی وه حشی یه خسیر ده کری، هه ندی له به ناو ریبه رانی کورد، په یامی شاباش بۆ درنده کان تورکیا ده نیرن. له سنه دا پتر له دهیان که س شه هید ده بن و کو مه لگای مه ده نی خاته می به م شتویه ده سه لمیتری و دیاری خاته می بۆ کوردی ئیران ده بیته قه لاچوی ژنان و مندالانی سنه یی و ورمی یی و به م شتویه جامیعه ی مه ده نی خوی ده نوینی. میژووی گه لی کورد پر یه تی له هه ژمه و ناسورو وهره م. کاتی که سی په یاده بی و له باره ی فرههنگ و زانستی ئاهو رای ی کورده وه ده وی، هزاران که س دژی هه لدهستن و ده ی دنه بهر سه ر کوته و تانه و ته شه ره وه.

ئیمه له بواری شیعر و ویتزهش دا، یه که م نه ته وه یه ک بووین له جیهان دا که ویتزه و شیعرمان داهیتاوه. سه یریکی گاتاکانی ئاشۆزه رده شتی کورد بکه ن و بروانن چ په رتو وکتیکی پر بایه خه. شیعر ی ده بر گه یی و ۱۲ بر گه یی و ۱۶ و ۱۸ بر گه یی و ۸ بر گه یی یه. کیش و پاشیلکی هه یه. نه م ئاسه واره به نرخه هی چوارده هه زار سال له مه و به ره. لیزه دا بۆنموونه، به ندی یه که می گاته کان دینم تا بۆمان ده ربکه وی که ئیمه کتی بووین و چمان کردووه؟

به شی یه که م، یه سنا، هاتی ۲۹

«خشمه یی بی یا گتی ئۆش وۆریا گتیر یژدا

که همایی ماسۆوه رژ دووم کیتما ته شهت

ناما نه ئیش مۆهه زهس چا

ریمۆ ئاموش یا دیریش چا تی ویش چا
 نووئیت مۆی وایستا خشمهت نهنی وۆ
 نه سه مۆی سه نگستا وۆموو واس تریا.
 وه رگیزانی ووشه به ووشه:

بۆ ئیوه خولقیتهری رهوان گلهیی کرد
 بۆچ نهزت خولقات. چ که سی رای هیتام؟

نه من ئاره زوو وسته م و زۆره ملی، به ته وای دووری کردووم
 چا چۆل بازی و ههروه ها زۆر نییه بۆ من جگه له توپشتیوانی نه دی بۆ من
 ئاشکرای که شیاویتی رزگاری دهر.
 وه رگیزانی شیوا:

مه ناوی زه مین ده نالی له درگای ئاهوره مه زده که بۆچ نهزت خولقاند؟ چ
 که سی رای هیتام و بوونی پی به خشییم؟ له هه موو لایه که وه رق و سته م و ئازار و
 لاره ملی هه موو که سیتی گرتۆ ته وه جگه له تو یارمه تی دهر و پشتیوانیتکم نییه
 رزگاری دهری که بمپاریزی، پیم پیشان بده.
 کینشی کوردی ئەم هه لبه سته:

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».
 ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».
 ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۹ برگه یی».

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».
 ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».
 ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».
 کینشی تاتی:

مستغعلن فا، مستغعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».
 مستغعلن فا، مستغعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».
 مستغعلن فا فاعولن «۹ هیجایی».
 مستغعلن فا، مستغعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».
 مستغعلن فا، مستغعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

مستغعلن فا، مستغعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

ئه مه نموونه یه كه بوو له هه لبه سته فه لسه فی و عیتر فانیه كانی ناشۆزه رده شتی كورد، كه چوارده هه زار سال له مه و بهر هۆنراونه ته وه و وێژه و نه ده بی كۆنی كورد له جیهان دا ده سه لمیتی.

له باره ی ئه م په رتوو كه وه:

برای به ریزم: مامۆستا مه لا محمه مد محمه دی، به رپرسی بلاو كه ره وه ی محمه دی سه قز، سالتك له مه بهر، چهن شریتی پیتام كه شیعره كانی مامۆستای ره وانشاد مه لا غه فوور ده باغی به دهنگی خۆی بوو. نه زیش ماوه یه کی زۆر خه ریکی نووسینه وه ی شیعره کان بووم و ئنجا چهند جار پیتا چوومه وه و ئیستا كه به یارمه تی ئاهۆره مه زده ی دلۆوان، ئاماده ی چاپ و بلاو بوونه وه مان كرده وه. مامۆستا مه لا غه فوور ده باغی، ناسراو به حافزی مه هابادی، ده بی به یه کی له هۆنه ره هه لكه وته كانی كورد بدهینه قه له م، ته نن شتی كه ده بی له باره ی هۆنراوه كانی ئه م كه له هۆنه ره وه بگوتری، به داخه وه زۆر ووشه ی بیانی «تاتی» له هۆنراوه كانی وی دا ده بینری كه ده بوا مامۆستا مه لا غه فوور، له ووشه په سه كانی كوردی كه لکی وه رگرتبا. هه رچهن به بیروارای نه ز، ۹۹ له سه دی ووشه تاتییه كان ئیرانیین و موعه رپه ب كراون و تاته كان شتیکیان نه بووه، جا ده با مامۆستا مه لا غه فوور^(۱) و هه لسه نگاندنیان له روانگه ی وێژه یی یه وه، ده خه مه هه ل و ده رفه تیکی تر و هیوادارم گه لی كورد، شانازی به مامۆستایان و خۆیان و زبانه كه مان و فره هه نگه ئاهۆراییه كه مان بکه یین.

هه ر بژی كورد و ئیرانی كوردوستان.

ئه یدوون یی.

تاران، به ماری ۹۱۲۸ ی كوردی

فارووق بۆره كه یی «صفی زاده»

میهرکیش ئاویتا

۱- له ووشه ره سه نه كانی كوردی كه لکی وه رگرتبا یه. توژینه وه و به رپرسی هۆنراوه كانی مامۆستا مه لا غه فوور.

شاعیر و هۆنهری هۆزان و رووناك دل و ناسك خه یال، مامۆستا مه لا
غه فوور ده یاغی، ناسراو به حافزی مه هابادی، کوری دهرویش عه بدوللا، له سالی
۱۳۰۶ ی مه تاوی، له شاری فهرهنگ په روهری سه قزدا چاوی به دنیا هه لیتاوه.
باوکی غه فوور، که سهری به کاری ده یاغی یه وه خه ریک بووه، گیر وگرفتی
زهمانه دهی کیشیته بانه. غه فووری سی ساله، لهو شاره دا تووشی نه خوشی خرویکه
ده بی. به م هۆیه وه بینایی چاوه کانی له دهست ده دا و خوی گوته نی: «ئیدی رووی
به خته وهری نایینی».

له ته مه نی جهوت سالی دا، باوکی ده ینیریته خزمه تی میرزا حه مه که ریم، تا
له لای نه و فیری خویندن قورئان بی. له وی دا قورئان له به رده کا. له و ده مانه دا ئاگری
شهری دووه می جیهانی هه لگیرسابوو و دهوله تی ئیران رووی له کزی نابوو. له
ناوچه ی بانه ش دا حه مه ره شید خان سهری هه لداوو.

دهرویش عه بدوللا، بابی مه لا غه فوور، بانه به جی دیتی و روو ده کاته شاری
مه هاباد. له م شاره دا مه لا غه فوور، له خزمه ت پیاویک به نیوی مه لا نه خمه دی
حاجی بایز، دریژه به قورئان خویندن ده دا و له ماوه ی هه شت سال دا هه موو قورئان
له به رده کا.

ئسجا له سهر نه مری باوکی، له خزمه ت زانایه کی پایه به رز به نیوی حاجی
مامۆستا مه لا حوسین مه جدی، ویژه و زانسته ویژه ییه کان ده خوینی. له خزمه ت
مامۆستا مه لا خالید وه حید ده ربه ندیش، که پیش نویژی مزگه وتی سوور بووه،
زانسته کانی ئایینی فیر ده بی. به شیک له شهر حی عه قاید له لای مامۆستا قازی
محهمه د خزی، ئیمام جومعه ی شاری شنۆ، که نه و کات له مه هاباد داژیاوه،
ده خوینی.

مه لا غه فوور ده گیریتیه وه: «له ساله کانی ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۱ ی مه تاوی، که
هات و چۆی مزگه وتی سوورم ده کرد، ساله کانی سه ره تای کاری ویژه یی من بوون.

له و کاتانه دا جار و بار هونراوه دههوندوه، به لام چونکی که سیکم نه بوو که بوم
بنووسیتته وه، زوریان فهوتان و له نیتوچوون. تهنک و چه له مه ی ژیان وای لئ ده کرم
که هه ندی هونراوه بهونمه وه که خوم قه تم پی خوش نه بوون، وه کوو شیمری مه دح و
ته مجید. له ته وای دهورانی ژیانم دا ناره زووم بووه که نانی ناره قه ی نیتو چاوان و
حاسلی رهنجی ده ست و باسکی خوم بخوم، به لام به سه د داخ و که سه رموه له
کومه لگای خومان دا قه تم بونه لواوه و نه و چه سه رته م هه ر له دلدا ماوه ته وه.»

له هات و چوی نیتو فه قی یان دا، مه لا غه فوور به یه کجاری ده بیتته هونگری
شیمرو به کوردی و فارسی کومه له هونراوه یه کی جوان دههونیتته وه و هونراوه ی
زۆربه ی هونه ره به نیتو بانگه کان ته خمیس ده کا.

له سالی ۱۳۵۰ ی هه تاوی، نووسینگه ی تایه تی نابینایان «نووسینگه ی
بریل» فیر ده بی و به کاری ده هیتی.

مه لا غه فوور له زۆربه ی بواره کانی شیمردا سه رکه وتوو وه کوو، ته خمیس،
وه رگتیران، ته نز، هونینه وه ی قسه ی نه سته ق و په ندی پشینان، هونراوه ی کومه لایه تی
و...

ناسه واره به نرخه کانی ماموستا مه لا غه فوور:

۱- دیاری مه هاباد، که له سالی ۱۳۶۳ ی هه تاوی دا به چاپ گه یشتوه.

۲- په ندی پشینان، که هونراوه یه و هیتما چاپ نه بووه.

۳- چوارینه کانی ماموستا فه روخی یه زدی، که له سه ر کیش و ئاهه نگی
خویان کراونه کوردی.

نهم بلیمه ته له روژی یه ک شه ممه، ۱۳۶۹/۵/۲۱ ی هه تاوی، ۱۲ ی ئووتی
۱۹۹۰ ی زاینی، ۲۱ ی گه لاویژی ۹۱۱۸ ی کوردی که ونارا، کوچی دواپی ده کا و
له گورستانی مینه وی بوداق سولتانی مه هاباد، له ته نیشتی هونه ر و ویتزهوانی
گه وره ی کورد، ماموستا هیمن ی نه مردا به خاک نه سپتر دراوه.^(۱)

۱- نهم کورته به سه رهاتی ماموستا مه لا غه فووره، له په رتووکی: نگاهی به تاریخ مهاباد، نووسراوی
برای خوشهویستم ماموستا سه ی محمه دی سه مه دی وه رگیرا.

مونا جات

ستایشتی یه زدانی مه زن

هۆ: مه لا حه سه نه فی یز به خشی

ئه ی خودای کوللی وهخت و کات و ده مان
ئه ی به مه یلت گه رانی چه رخی زه مان
تۆی له یه ک قه تره ئاو ده هییه و جوود
ژیرو که و ده ن، دزیو و ئه برۆ که مان
هه موو لا چه شنی یه ک ده پاریزی
له ره حم را هه تا کوو کوچی نه مان
تۆبه دی هییه ری خه م و شادی
ترس و خوف و زیان و ئه من و ئه مان
هه ر به تۆ کو شکی شاهی دیته رمان
گیان ده که یته خودانی ملکی به ده ن
هه ر له سه ر ویستی تۆیه مردن و مان
خوای ئه زه ل تۆی و تا ئه به ده هه ر هه ی
به ری یه زاتی تۆله وه هم و گومان
ره بیی هه ر تۆی که دی ی له فریای ئه بد
ده می ته نگانه، کاتی لی قه ومان
بو ده ری ره حمه تت په نا دینن
به نه کانت موتیع و نافرمان
کی له کو گای که ره م به شی ناده ن
ده ر کرا و نین گه دا له سه ر خه رمان
به ته مای لوتفی تۆیه یا ئه لّلاه
کی بلی: لا ئیلا هه ئیلا له لّلاه.

نهی خودای گه وره، خالقى بى چوون
 نهی به ئیزنت خولانه وهی گه ردوون
 ناشی دهوران له سه ر ئیرادهی تو
 ورد ده کال لورد، زال و زه بوون
 له خه فییاتی به یر و به حرا ئاگای
 له خشی مارو میروو، هستی دهروون
 هر به دهست تو یه زاد و مهرگ و ژیان
 بى و چان ویستی تو یه هاتن و چوون
 حیکمه تی تو یه تیرو و برسی هه ن
 خو ت ده زانی له ره مزی بوون و نه بوون
 قودره تی تو یه راگری ئه فلاک
 نه له سه ر پایه دانران، نه ستوون
 کائیناتت به چاو له سه ر یه کنان
 خسته به رچاو به نه مری کون فیه کوون
 قه تره ییکه له به حری ره حمه تی تو
 سه تی وه ک مانچ و نه تلله س و جه یحوون
 نه و په ری ویستی به نده کت نه مه یه
 که نه بوو ژینی باش و چاوی روون
 نه قه رزدار بم و نه بى ئیمان
 کاتى ده مبه یته ده ر له دونیای دوون
 قه ت له ری مه تلله نابى ئیشه لاله
 کن بلى: لایلامه ئیله لاله.
 نهی خودای گه وره، خاوه نی ده سه لات
 نهی به دی هی نه ری هیوا و ئاوات
 نهی که سیتی که هر به تو ده کری
 ئال و گۆری زه مان و کات و سات

بېستىن و دىن، كەلامى زۆر شىرىن
 قودرەتى تام، ئىرادە، عىلم و حەيات
 بوون و ھەر ھەن، ئەبەد لە تۆجىيانىن
 خەوت سىفەتى قەدىمى تۆن، ۋەك زات
 تۆبەرزىتر لە ۋەي كە پىت راگا
 عەقل و فام و شەۋورى مەخلۇقات
 زەرپەيىكە لە عىلم و سەنئەتى تۆ
 عەرش و كورسى، لەگەل جەمىمى كورپات
 ھەر لە دەريا و زەۋى، ھەتا سىدرەت
 ھەرچى تىي دايە، گشتى تۆھىنات
 لە نەبوون پاكى ھاتە عەرسەي بوون
 نەك خەشىمەت، تەۋاۋى مەۋجۇدات
 خۋايە تۆعيززەت و جەلالى خۆت
 خۋايە سۆيىدەت دەدەم بە زات و سىفەت
 چاۋبېۋشە لە سوۋچ و تاۋانم
 بىم بە ناۋرىز و پۆلى ئەھلى نەجات
 ناكەۋىتە عەزابى ناپۇللە
 كى بلى: لا ئىلاھە ئىللەللە
 ئەي خوداى بى شەرىك و تەنيا و تاك
 زاتى بەرزت لە ھەر ئىرادى پاك
 ترسى لىتە، ھىۋاشى زۆر پىتە
 ما خەلەق، تۆبەرى لە ترس و باك
 بىرى تەشبىھى موقەللەش كوردە
 دوورە، ناگا بە تۆۋزەي ئىدراك
 بەزەيىت زۆرە دەر ھەقى ئەبدان
 رۇحمى تۆزىياترە لە باب و داك

به نه سیمى هومید ده پشکوینی
 دلی زور مات و عاجز و خه مناک
 خوانی پر نیمه تی زه ویت را خست
 بۆگه لی گیان له بهر، خراب و چاک
 دوست و دوژمن ده ژین به نانی تو
 دینه سهر سفره، ته مبهل و چالاک
 هو ی پتر بوونی رزقه، شوکرانه
 ناشکووری رۆزی خور نه دا به هیلاک
 خوایه تو زاتی لایه زالی خوت
 توبی نه خلایه حه زره تی له ولاک
 پیم که پهم که ی ژیانی سهر به رزی
 به قهر زدارى نه مبهیه ژیر خاک
 به هیوای عه فوی تۆده ژى، وه لاله
 کى بللى: لا ئیلا هه ئیله لاله
 نه ی خودای بى نیاز و بى هاوتا
 نه ی وجودت به ری له حه یس و مه تا
 خوت ئیراده ی نه که ی، که سی بمری
 مهرگی حه تمی ده که یته له رزوتا
 به نه خوشیک بده ی شیفای عاجیل
 دهردی پی مردلی ده بی به په تا
 قه له می جوود و عه فو و به خشینت
 خه ت ده کیشی گونا و سووچ و خه تا
 جاری و اشه به ویست و مه یلی تو
 بی خه تاییه ک ملی ده چی به په تا
 حیکمه تی تیایه مهرچی تۆده ی که ی
 مه له مهرگیز نییه له کاره که تا

كىن بې راست و دروستى تۆى ناسى
 بې ختە وەر بوو بې فەيز و لوتف و عەتا
 كىن ئەمەگ ناشناس بوو وەك قاروون
 چووبە گل دالە ئەوجى سەلتەنەتا
 جوودى تۆى پىن گەيى، بوو حاتەمى تەى
 شۆرەتى چووبە شارو مەملەكەتا
 ھەرچى خۆشت دەوى لە دىيائى تر
 والە جىنى خۆش و ئاسوودە و رەحەتا
 ژينى ئەولاي چ خۆشە ماشەللە
 كىن بلى: لائىلاھە ئىللەللە
 ئەى خوداوەندى زولجەلال و تاق
 نوورى تۆروون دەكا ھەموو ئافاق
 تىشكى تۆيە ئەدالە رووى مەعشوق
 دەرفىنى ورە و دلى عوششاق
 وای بې سەردى ژيانى پى ژانە
 وەسلى لا جەننەتە، جەحىمە فىراق
 سەرەتاي عىشقى تۆيە شۆرى مەجاز
 دل كە سووتا، بې تۆدەبى موشقاق
 وەحى تۆى پى كراوە مېشكەنگوين
 شىرە گىاوگول دەكاتە شان و رەواق
 يەن فەدوو ئىندەنا دەچى بې فەنا
 مالەنافان و ما عىندە كە باق
 ھەر ئەتۆى گىيان ستىن و گىيان بې خشى
 گىيان لە بەر چاوالە دەستە يا رەزراق
 بېرەكەت تۆدەخەيتە دەغل و دان
 تاقە دەنكىك دەبىتە چەن گول و ساق

کئی له حاست لوتفی تو سهری مه لیدی
 ناسپاسیش له روزی ناکه ی عاق
 نوقمی بی نه مری به و خه تایه، که چی
 له موجازاتی دا ده که ی ئیرفاق
 دهنگی ده پرواته بهر له قانوللاه
 کئی بللی: لا ئیلامه ئیلله للاه
 نه ی خودای بی ره فیق و بی ئاوال
 ئافه رینه نده ی کولاو و کال
 نه ی له نه وسافی توقه له م کوله
 له به یانت زمانی زانالال
 تو خودای ئیکی پاک و بی باکی
 دوور له حه دس و گومان و وه هم و خه یال
 هیچ نیازت نییه به نه بدانت
 نه بده کانت دینه ده رکی تو بوسوال
 ته نزیئول مولکه بی، چ تو ئتیل مولک
 ره مزی مه حزه ژینی تیرو ره جال
 به توزیللوو تو یززوو سابیت بوو
 خیر به ده ست تو یه، قودره تی تو زال
 پرسیار ناکری له کرده ی تو
 به نده بهر پرسه، دیته سوکری وه بال
 تیبقی ئیعلامی ئیننه نه کره مه کوم
 نه که شیده ت له لا گرنگه، نه شال
 نه که وای شوپو میزه رو ریشه
 نه عه بایه، نه چه تفه یه و نه مه گال
 نه وی لای تو به پر یزه، ته قوایه
 نه هلی ته قوان به به خت و خوش ئیقبال

دەژى لەولا بە بى قىرە و مەللە
 كى بلى: لائىلامە ئىللەللە
 ئەى خوداى بەرز و خاوەنى جەبەر ووت
 ئىحتىياجىان بە تۆيە پۆشتە و روت
 عارف و عامى، عاسى دادەگرى
 مەوجى دەرياي رەحمەتت كە بزوت
 زۆر دەترسى لە شىددەتى قەھەرت
 ئەوى جىي چۆتە مەرتەبەى مەلەكوت
 خۇفى تۆكار بىكاته كەپر ووبىن
 خۆت رەحم كەى بە عالەمى ناسوت
 عاد و قەومى شوعەيب و تاقىمى رەئىس
 چوون بە دەردى دوو ھۆزى سالىح و لووت
 جوو قەوارىان نەما بە قەھرى تۆ
 چوون بە ئەرز، نە تاقى دەرچو، نە جووت
 باخ و بىستان و ئاووكانى ئەوان
 بوو بە دەشتىكى قاقرو بەرەھوت
 بە مىلاك دان و بەختەوەر كردن
 تەسەل و تىر و بى زەواد و قوت
 رىگر و جەردە، ئەولىي كىرام
 كۆك و پۆشتە و شرۆل و روت و قوت
 بەرز و نزمى بە شەر بە دەست خۆتە
 پاكى مەخلوقى تۆن، بە تۆمەر پوت
 نامومىد نىن لە تۆ عىبادوللە
 كى بلى: لائىلامە ئىللەللە
 ئەى عەزىز و مومەيمىن و جەبىار
 تۆى شەدەد و لەمىقاب و تۆى غەففار

مهرشیای تویه عیززت و عهزمت
 قودره تی تویه داگری نه قتار
 لیمه نیلمولکو سبتی کرد، مهر توی
 مالیکولمولکو واحید و لقه مهار
 شیددت و حیددت و له رزه ده خا
 فەریش تا عەریش و گومبهدی ده ووار
 قه هری تۆبی سنووره، مه یلت بی
 ماسیوه لالا ده به یتته قه عری نار
 به نده یکت بخه یتته بهر غه زه بت
 سهر سهرای لی ده که یتته ژه هری مار
 مهر حه مت بیتته جی ی رق و قه هرت
 شوانه ویله ش ده چیتته جی ی سهر دار
 به و که سه ی تازیه داری نازیزه
 توده به خشی نیلاهی سهر و قه رار
 خوش به حالی که سی له ری ی تودا
 گیان و مال و به دهن ده کا ئیسار
 توعه تا به خشی، هم خه تا پووشی
 بو عه بد داده پووشی عه یب و عار
 نای خه یه بهر عیقابی مه قتللاه
 کی بللی: لایلامه نیلله لاله
 نه ی خودای بی له زیر و بی مانه ند
 نه ی موبه رپا له که ی، له چۆن و چه ند
 مهر نه توی سانیعی هم موو نه شیا
 خاوه نی ناوه کانی جاری و مه ند
 دللی یار و نه یار له ده س تودان
 خوت له به ینی دلان ده خه ی په یوه ند

تۆخوداييىكى كەيخودات ناۋى
 بىن نيازى لە ۋە عز و نە سحەت و پەند
 كرمى بىن چاۋ لە ناۋ قەلەشتى بەرد
 غەيرى تۆرزقى خۆى لە كىى ترى سەند
 ۋە كۈۋ ۋە كۈرمە چاۋەروانى تۆن
 شاۋ گەدا، موستەمەند و سەرۋەتمەند
 سوۋر دەمىنى لە كارى تۆسەريان
 چەشنى يەك بىن سەۋاد و دانىشمەند
 لە بىرى جىگە شىن و گابۆرە
 لە بىرى جى زەماۋەنە و گۆۋەند
 بوۋكى بۆدى يەكى، يەكىكى ترى
 خۆشەويستى خرايە كۆت و بەند
 خۆت لە كارى ھەموو كەسى ئاگاي
 لە كەم و كۈۋرەكان و زۆر و زەۋەند
 جى يەتى بەر نوۋاي زىللۆللا
 كى بلى: لا ئىلاھە ئىللەللا

ئەى خوداي موستەعان و ھەى و غەفور
 رۆزى تۆيە دەگابە مار و موور
 كۈللى ۋەخت و سەعاتى دەى بىسى
 دەنگى ئەبدانى خۆت، نزيك و دور
 ئەى كەسىكى كە ناۋى بەرزى تۆى
 لە زەۋىن نوۋسى خويىنەكەى مەنسور
 خۆرەتاۋ تۆزى نوۋرى تۆى پى درا
 ئاسمان و زەۋى دەكا پىر نوور
 ۋادى ئەيمەن بە تىشكى فەيزى تۆ

بوو به جی قه درو ریزی مووسای توور
 دهست و پیی ساحیران برآ، هه ربوون
 له سه ر ئیقراری خوایه تی توو سوور
 توو مه سیحت هیئا زمان، تا کوو
 شامیدی پاکی دایکی بی له فجوور
 بوو به گولخانه مه نهجه نیقی خه لیل
 چون له لای توو پیی درا دهستوور
 ناوی تووفان که قهومی نوو حی گرت
 سه ری هه لدا له ناو گری ته ندوور
 خوایه توو نه نبیای ئولولمه زمّت
 خووت مه عافم بکه ی له جورمی قسوور
 به زه یی زوره هه ق ته عاله لاله
 کی بلی: لایلا هه ئیلله لاله

نه ی خودای بی مه کان و خورد و خاو
 یادی توو ژهنگی دل دهکا زاخاو
 توو که سی بی که سان و مه زلوومان
 خووتی فریاد ره سی هه موو داماو
 که س که سی که س نییه له ته نگانه
 هه نه توو پشتیوانی لی قه و ماو
 هه شتی ناوی به رزی توو تیابی
 بیت و پیزی به لاشه وهك لیشاو
 هه شتی ناوی توو له گه ل نه خری
 بی ده وامه، ده بیته بلقی سه راو
 نه ی که سیکی به نه مرو مه یلی توو
 ساله ها پیکه وه ده روون دوون ناو

تال و سوتره يه كى، يه كىكيان خوش
 وه تى مەن پىكە وه، نە بوون تىكلاو
 پەردە يەكە لە بە ينى ئەو دووانە
 دەركى ناكابە هيچ كلۆجى چاۋ
 غەيرى تۆكى دەزانى ئەو پەردە
 لە چى پىك ھاتوۋە و بە چى بە سراۋ
 دەركى زىندانە كان بە تۆدە شكىن
 ھىزى تۆدە ي پىيىنى بەند و داو
 بۆعەبد تۆلە سىيىنى يا ئەللە
 كى بلى: لائىلاھە ئىللەللە

ئەي خوداي بانى سەر، بيناي چاۋان
 رىنوۋىن و دەلىلى داماۋان
 زاتى پاكىت قەدىم و ھەر پاكى
 ناۋى بەرزت بەرپىزترىن ناۋان
 چى موقەددەر كراۋە بۆعەبدت
 نووسراۋە ھەمروى لە نىۋ چاۋان
 عەجەل و رزقى گيان لە بەر، بى شك
 پىي دەگا پاكى، گەورە يا ساۋان
 فەززەلە بە عزە كوم ئەلا بە عزىن
 بووبە تۆفىرى رۆزى شاۋ گاۋان
 لايقى شەئنى تۆيە عەفو و سزا
 دەرھەقى عەبدى پىرخە تاۋ تاۋان
 خوايە ھەرتۆبە لوتفى خوت دەگرى
 لانى ھىوا براۋ وتى شكىۋان
 بەندى ھەر چاۋە پروانى رۆحمى تۆن

دەست و پى بەستراو و گىراوان
 گەلى گياندار لە تۆدەگەن هاوار
 كاتى زالىم دەيان خەنە داوان
 لان زەلىل بى پەنان، پەنايان تۆى
 تاقىمى دل شكاو و بى چاوان
 موستەهەققى كەرەمتە يا ئەللە
 كى بلى: لا ئىلامە ئىللەللە

ئەى شەدەد و لمىهال و بەتش و عىقاب
 بى سەر و قەھر و دەهشەت و ئىرعاب
 حەجمى كەونەين و سەققەلەين لە بەر
 هەيبەتى تۆنىانە تىن و تاب
 ئەى عىلەيگەل مەعال و وەلمەر جىع
 نىيە بۆغەيرى تۆمەسىر و مەعاب
 لە سەر ئەو قەومە موفسىدەى فىرعەون
 تۆرژاندەت ئەشەددى سەوتە عەزاب
 ئەفلەحە هەرچى نەفسى خاوتىن كرد
 كى بە فىل و دەسىسە بوو قەدخاب
 هەرچى بۆلات گەراو، دەيبەخشى
 عەفووى تۆجارى يە، ئىلامەن تاب
 رەحمەتى تۆكەبى حەد و مەرزە
 هەب لە نامىن لە دونكە يا وەهەباب
 كارى هەر كەس كە تۆپەسندى كەى
 بى نەسىب نابىن خاوەنى لە سەواب
 هەرچى تۆى لى رەزابى، سەر بەرزە
 تووشى تووش نا بە قەد لە روژى حىساب

مولحیدى توقورى به سەر، له ولا
كۆي په ناگايه تى، ئىله يكه ئىياب
نابى قەد دووره به ش له هەفوە لاله
كى بلى: لائىلا هە ئىلله لاله
حەى وقە يووم، ئەى خوداى عالم
پەلەوەر، جانەوەر، بەرەى ئادەم
پاكى مەخلووقى تۆن و تووشيان دى
چى موقەددەر كراوه خاترجەم
له نه خوشى و به لا و موسيبەت، تا
خىر و خوشى و سەفا و بزەى هاودەم
عالىموسسىرى، وەلخە فيياتى
رازىقولر زىزقى خەلكى، زۆر تاكەم
كەيف و ماتى عەبد به دەست خۆتە
بەرەزا و مەيلى تۆيه شادى و خەم
خۆت ئىرادەى نه كەى، كەسى گەش بى
روژى روونى دەكەيتە هەور و تەم
حەزبەكەى بەندە يەك دلى خوش بى
بۆى به له بىخەند دەگۆرپىيەو مەتەم
خۆت دەخولقينى نان بدە و كۆير نان
يەك دەبەخشى به سەهلى، يەك حەستەم
هەردوو لايان به ئەمرى تۆخولقان
مەبىخەلى رژد و پىاوى وەك حاتەم
خوايە خۆت خاتىمەم وەخىر گىرى
تۆبى چوار يار و حەزرەتى خاتەم
قسمەت و رزقى بەريە بەيتوللە
كى بلى: لائىلا هە ئىلله لاله

ئەي خوداي گەورە، مالىكى كەونەين
خالقى خەلك و رازقى سەقەلەين
فى كەبەد قەد خەلەقتە لىنسانە
سوممە تەجەللى ئەجرىھى عەينەين
تاكو و فيربى رمووزى نوتق و بەيان
پىت كەرم كرد ليسان و ھەم شەفەتەين
تا بيانوى نەمىنى بوڧدوا روژ
ئەنتە يارەب ھەدەيتەھون نەجدەين
بىستنىش لازمى بوو وەك بىننىن
پىت عەتا كەرد لە پاشى چاۋ، ئوزوونەين
چاۋو گويىت بۆيە دا بە بىنيادەم
بىتە خاۋەن شوعوور و عەقل و زەين
تۆبناسى و موتىمى ئەمرت بى
خۆي نەكا تووشى مەخمەسەي دارەين
خوايە تۆئەو كەسەي شەوى ميمراج
زۆر نىزىك بوولە تۆبە قەد قەوسەين
تۆحەيا و حىلمى حەزرەتى عوسمان
تۆبى ئىمانى لافەتاۋ شەيخەين
لە گوناھم ببوورە تالەولا
نەيەتە گەردنم وەبال و دەين
شامىلى ھەردەبى عەتائوللە
كى بلى: لائىلاھە ئىللەللە
ئەي خوداي بەندەناس و بەندەنەواز
ھەربە تۆيە كزى و دەماخى ساز

حەللى موشكىل بە تۆدەبىت و بەس
 يا كەرىمە لىتەتا، ئەتۆى كارساز
 مەرچى نەيدىوۋە كەس، لە تۆدىارە
 واقىفى تۆلە سەر نەيتىنى و راز
 كوللى ئانى درىژ دەكەن بىۆلات
 چى غەنى و بە نەوايە، دەستى نياز
 ژىنى دنيا و قىامەتى تالە
 مەرچى بۆزىكرى تۆنەبى دىلخواز
 عەبدى سېلە و خراپ و ناپەرمان
 رۆژى دەگرى لە پىشتى دەستى گاز
 خۆت ھىدايەت نەدەى كەسى رى راست
 ون دەكسا، لادەدا بىرەرە و ھەوراز
 پى نەزانان و بى ئەمەگ لە كوئىن
 شك دەبەن رۆژى رەش، مەفەرپرو مەلاز
 ئەى نابەن بەرپوۋە ئەمرى زەكات
 ئەوى مەرگىز نەبوون دەس و دلباز
 عەبدى نەفس و موتىمى شەيتان
 وىل و گومراترن لە ورچ و بەراز
 سەيرە لادالە دانى حەققوللە
 كى بلى: لا ئىلاھە ئىللەللا.

ئەى عەزىمۇلشەئن، خوداى موتەعال
 لايقى زاتى تۆيە عىزز و جەلال
 نە وەكۈر كەس دەچى، نەكەس وەك تۆ
 نىيە بۆخوايە تىت شەبىيە و مىسال
 ماوهرای حەدد و حەسرە قودرەتى تۆ

فەوقى دەركى شموورە، كوانى مەجال
 ناگرى كەس لە كارى تۆرەخنە
 نىيە بۆچووك و گەورە مافى سونال
 خوايە تىت ناگەرەكيە جەرپر و بە حس
 نايەوى قىل و قال و ئىستىدلال
 شاھىدى حەمدى تۆيە ئىممىن شەيع
 لە زمان چىاو دارى دەشت و جىبال
 مارو موور و مەلەك، يوقەددىسولەك
 فىترى تەقدىسى تۆن، تەمام و كەمال
 مانگ و روژ و فەلەك، ھە تاكوو سەمەك
 سەببە حەلىل ئىلاھى جەللە جەلال
 خەلقى دوو دارى شىنى ئاتە شزا
 لە سەر ئىسباتى قودرەتى تۆدال
 يادى تۆۋەك شىفائە بۆبىمار
 لە دلش رادەمالى حوزن و مەلال
 شاد و دلخوش دەبى بى زىكرو لئلا
 كى بلى: لائىلامە ئىللە لئلا

ئەى خوداى زولمىنەن، سەمىع و بەسىر
 ئەى بە مافى سىدوور، ئەلىم و خەبىر
 غافىلىز زەنب و قابىلىتە و بى
 عەفووى جورم و خەتا، عەلەيكە يەسىر
 ھەم شەدىد و لەمىقابى، زىتەولى
 ھەم كەسىر و لەمە عافى، لىتەقسىر
 ئەى كەسىكى لە بەىنى خواردن و خوئىن
 رزقى خوش تام و پىر لەزەت وەك شىر

به وجود دینسی بۆ عینادی خۆت
 پئی ده بوو ژینه وه سه غیر و که بیر
 زۆر شتی تر له شیر ده بن په یدا
 ماست و قه یماغ و مه یله، رۆن و په نیر
 باشتترین پئی بژیروی ئینسانن
 بوونه قووتی منال و جوان و پیر
 چون به شهر ناسپاس و بی سغه ته
 زوو مه وانه فسی لئی ده کا ته نسیر
 هر که خۆی دی له ناز و نیممه ت دا
 خوایه تی تۆی مه حاله بیته وه بیر
 کئی ته ماح ده رکئی دا ده خا وه کری
 ره ببی هر بۆ چه کیم و پیاوی بیر
 چون ده بی نه گری ده ستی خه لقوللاه
 کئی بلئی: لایلاهه ئیلله للاه

ئه ی خودای لایه نام و عه ززه وه جهل
 کاری دیزوار و موشکلت لا جهل
 هیچ شتیکت له لایزر نه بووه
 چ گوزه شته، چ حال و موسته قبل
 له مه مو وه ست و خوست خه بهرداری
 له خورپی ناو مه تا جریوهی مهل
 هم له سروهی سه با، شنه ی شه ویا
 که ده جوولئی گه لا و گول و سه رپهل
 تۆله عه بدان نیزیکتی یاره ب
 له ره گی مل، له جومجومه و مه فسهل
 زۆر له عه بدانی تۆنه قومستانن

گۆچ و ئىفلىج و كۆل و كۆيىر و شەل
بى دەلىل ناته و او و نه خولقاون
محهكى تاقى كارى يە بوگەل
تاكرو روون بىتە وە لە كارى باش
كى ئىرادەى بەمىتە، كى تە وەزەل
خوايە توگە و رەيى نەبى ئەكرەم
توبى ئەسحابى ئەفزەلى مورشەل
روژى حەشر و جەزا بە مەرحەمەتى
خوت لەگەل كۆيىر بگەى، نە تىبقى عەمەل
نابى ئىجرا لە سەر وى حوكمولىلە
كى بلى: لا ئىلامە ئىللەلەلە

ئەى خوداى زولجەلاى وەلىكرام
رەحمەتى تۆدەگا بە خاس و عام
ئەى كەسكى بە هيچ كەسنى نەدرا
لە تەرەف تۆوہ ئىختىيارى تام
روژى دوايىش بە بى ئىجازەى تو

ھەر بە تۆدینە خوارى بەرزەفران
 ھەر لە تۆۋە زەعیف دەگەن بە مەقام
 ھەر بە تۆنە ھلى كىبر و دەعیە و فیز
 پىلەيان پەست دەبى، دەبن بە غولام
 ئەرحەم و رپا حەمىنى بۆ داماو
 فەیزى تۆیە ئىلامى مەلھەمى زام
 دلى روشن دەبى بە تەقۋەللاھ
 كى بلى: لائىلامە ئىللەللاھ

ئەى خودای گەورە، حەزرەتى بارى
 ھەر كە بارانى رەحمەتت بارى
 ئەرزى مردوولە نوڧ دەكەى زىندوو
 لە حەياتىش نەما بى ئاسارى
 بەرگى سەوزى لە بەر دەكەى ديسان
 ھەل دەدا سەر گىيا و گول و دارى
 بابە دەستور و ئەمرى تۆبە فراو
 لە كەژ و كىۋەكان دەكا جارى
 زەمھەر رىئال و گۆر دەبى بە شنە
 دىۋى سەرما دەچىتەۋە غارى
 سەخلەتى گۆرى گوم دەكات و بەھار
 دىتە سەر تەرمى زوقم و سىخوارى
 خونچە گول بۆنى عىشقى تۆى لى دى
 بۆیە بولبول لە سوڧى دەكا زارى
 نوورى تۆى تىايە شەم، كە پەرۋانە
 بۆى دەسووتىت و نايە ماۋارى
 لانى كى بگرى بارەكەى بارە

هەرچی تۆی لانی، که وتووہ باری
خۆزگہ هەرچا و له دهستی تۆبوايه ن
نابینا، نهك بژین به سه رباری
کاری راست دی به کۆمه کی نه لاله
کی بلی: لانیلا مه نیلله لاله

نه ی خودای له م یه زهل، نه لیم و چه کیم
نه ی سیفاتت چه میمی خاس و چه دیم
نه ی که سیتی که هه ر به تۆده کری
خه لکی رزگار بکه ی له وه حشەت و بیم
ده هشه تی تۆ سه با ده کا به سه بوون
ره عفه تی تۆ سه بوون ده کا به نه سیم
خوايه تۆ له م جیهان ره حمانی
بۆ عه بد له و جیهان غه فوور و ره حیم
کی به ره و تۆ هه لینی هه نگا و یتک
تۆ ده هه نگا و ده چی به لوتفی عه میم
کی به دل خۆی بخاته مالی تۆ
ریزی ده گری به قه د وه لی یی چه میم
بۆ فریوه مه قامی دنیا یی
تۆی سزاواری گه وره یی و ته عزیم
مه نشه عی کوللی خه لکی لات سه هله
زیندوو یان که یته وه نیزامی ره میم
کی نه سه لمینی ژینه وه ی دوا یی
خۆی ده بینن له گه ل عه زابی نه لیم
ره ببی نه شکی زمانم نه و کاته ی
گیان به گیان ئافه رین ده که م ته سلیم

خوایه بیبه خشی تۆکه لاموللاه
کی بلی: لائیلامه ئیلله للاه

ئەى خودای ئاۋ و خاك و ئاگرو باد
رازقى بى زىمان و ئادەمىزاد
چى لە مابەينى ئەروز و ئاسمانن
ئىحتىاجن بە كۆمەك و ئىمداد
دەمى تەنگانە گيان لە بەر، پاكى
لەيت دەكەن عاجزانە ئىستىمداد
رەفەقى تەنگانە يان بوو، ناتناسن
سپلە كۈا بىردەكەن لە رۆژى مەعاد
يائىلامى لە سەر گەلان كورت كەى
دەستى ناپاكي زۆر و ئىستىبداد
بە وزەى قەھر و شىددەتى غەزەبت
مەلى وىزنى بىساتى زولم و فەساد
شەۋەزەنگى بە سامى بىدادى
ئال و گۆرۈكەى بە نوورى عەدل و داد
رابگەى خوت بە دادى مەزلوومان
غەيرى تۆخوایە بەرنە بەركى داد
نوقمى دەرياي غەزابى خوتيان كەى
كوللى فىرغەونەكانى زىل ئەوتاد
كۆلە وارتەر لە عالەمى دنيان
تۆرەمە و پا شەكەوتى ھۆزى ماد
يارى كارى بە تۆرەسۈولە للاه
كى بلى: لائیلامه ئیلله للاه

ئەي خوداي كردگار و حەي و جەليل
سيفەتى بەرزى تۆن، حەسيب و وەكىل
تۆكە پەرورەدگار و خەللاقى
خوايەتى تۆنيازى كوا بە دەليل
لە پلەي قودرەتت نمونەيەكە
ئەوي هينات بە سەر سەحابى فيل
ئەبرەهەت بۆھەميشە سەركوت كرد
كەيدەھوم بىئەسەر بووفى تەزليل
پەرە سلىر كە بوونە چەكدارت
چوونە سەريان بە بەردى مين سيجيل
فيل سوار تاقى دەرئەچوو، يەكسەر
كەوتە بەرزەبرى هيزى تەربابيل
ھاتبوون گوايە تىك و پىكى دەن
بەيتى پىروۆز و يادگارى خەليل
خوايە وەك ئەبرەهەت قەلاچۆكرد
دژى مووسات خزانە ئاوى نىل
قەومى لووتت بە عام سەرە و ژىر كرد
لاي بەيانى بە شاپەرى جىبرىل
وەرە فرياي گەلى ستم لى كراو
كوردى بەدبەختى ژىر چەپۆك و دىل
خۆت ھەقى بۆبسىنى يانە ئالە
كى بلى: لا ئىلاھە ئىللە ئالە

ئەي خوداي موقتەدىر، ئىلاھىنناس
مالىكى دووجىھان و رەبىنناس
ئەي كەسىكى كە خۆي بە تۆنە سپارد

خۆشەويستت لە ۋەسۋەسەي خەنناس
مەجد و تەقدیس و حەمد بۆتۆيە
پیشکەشی زاتی تۆيە شوکر و سوپاس
چون بەشەر دەستی حورمەتت لى نا
بوو بەختی شەھامەت و ئىحساس
بوو بەماقۇلتىرىنى چەندىن نەوع
لە خەلايق بە ئىمتىيازى خاس
بە موزەي تۆدەژىن، کەچى زۆربەي
بەندە بى چاۋو روون، نەكەنە شناس
ھەركە دەستی گەيشتە دەم، زوو خۆي
ون دەکات و دەچىتە دەر لە لىباس
مالى دنيای دەنى لە حاستى تۆ
چاۋى بى نوور دەکات و گۆي کەر و کاس
نەفسى زل ئادەمى دەبا بە ھەلە
تووشى چەوتى دەکات و رىي ناراس
قەت دلى عەبدى عاسى ناشكىنى
لەيت بپارپتە ۋە لە رووى ئىخلاص
حورمەتى دەگرى بەين و بەينە لالا
كى بلى: لا ئىلاھە ئىللە لالا

ئەي خودای نەرز و ئاسمان، تۆي فەرد
ناۋى پىروۆزى تۆدەۋاى ھەر دەرد
ئەي کەسىكى کە پىشەيان زىکرو
حەمد و تەسبىحى تۆيە دار و بەرد
بە سەناۋ شوکرى تۆۋە مەشغۇلن
ھۆزى ۋە حشى، تىيوورى کىو و ھەرد

چل به چلیان به نه مری توده پروین
 دارو بار، ده غل و دان و شینا و ورد
 به تهمای تویه چاندن و کیلان
 رۆزی دهر تۆی، نه گاسن و شی و ورد
 به و جوود دیننی تۆله یهك ماده
 پیاوی زۆر به رزو پهستی زۆر نامه رد
 راست و له درۆبه دوور و چهوت و چه ویل
 ناحه ز و جوان روو گهش و رهنگ زهر د
 گیل و وریا، سپی لهش و رهش پیست
 ساف و بئ کینه، بئ بهزه و دل به رد
 گورگ و مهر، نادر وست و جئ ی باوهر
 هار و بئ هه ست و خوست و پیسکه و مهر د
 حیکمه تی تویه خو و خده ی جیاواز
 وهك له عه رزایه گه رمه سیتر و سه رد
 کاری تۆی لا به جئ یه عه د به لاله
 کئ بلی: لائیلاهه ئیلله لاله

ئه ی خودای له م یه لید، وه له م یووله د
 زاتی پاکت نه زه لی و نه به د
 له سیفاتی به ریز و به رزی تۆن
 حه ی و زولقووه تیل مه تین و سه مه د
 نه خهوت با ته وه و نه خه وه نوو چکه
 نه به هاوکرووه حاجه تت، نه وه له د
 وه سفی تۆلایو نه دوه لا یوحسا
 دوا یی نایه به پی ی ژومار و عه ده د
 غهیره ناتیق، ته واوی بئ که م و کاس

گیان نیسار و موتیمی تۆن، بی حەد
لە بە شەردایە چیدی بی باوەر
بەشی زۆریان موریبن و موعتەد
مونکیری زاتی تۆ و روسول ھەربوون
ئەن سەبیلک ئیلامی بوولە تە سەد
سوودی بۆ تۆچی یە کە ئینس و جین
بیئە سەر سوجدە بۆ خودایی ئە حەد
زەرپە یەکیش زەرەر بە تۆ ناگا
کائینات بیئە مولحید و مورتەد
نەفسی خۆی پی دەگا زیان و سوود
تۆ کە باکت نییە لە نیک و بەد
شەرمی تۆ دە یگری مە عازە لالا
کئی بلی: لا ئیلاھە ئیللە لالا

ئە ی خوداوەندی ئەوەل و ئاخیر
خۆت ئەلیمی بە باتین و زاهیر
بۆ موجازات و عەفو و ھەر خۆتی
ھەم کەریم و حەلیمی، ھەم قاھیر
بۆ پەشیمان رەحیم و تەووابی
تۆ لە سیینی لە فاسیق و فاجیر
عەیب و نەقسی عەبدووە دەرناخە ی
سری بۆ دادە پۆشی، تۆی ساتیر
عالمولفەیب و کاشف و لیسرپی
شاھیدی ئەمری، حازر و نازیر
زامنی ژینی پاک و ناپاک
حۆجەیان پیئە مؤئمن و کافیر

چس ددان دار و بی ددان، گشت
 به هر مه نندن له نیممه تی و افیر
 له مه له و ئیشتیبا و نه دامه ت، تا
 سه هوونیسیان ده بووری تۆی غافیر
 چلکی عیسیان به ئاوی تۆبه ده شۆی
 خوایه هر تۆی موفه مهیر و تاهیر
 سه ییئاتیش ده چن به بای حه سه نات
 عاتیفه ی مه حزه ئه ی خودای قادیر
 قودسیان پی ی ده لئین: مه داکه لاله
 کئی بلی: لائیلامه ئیلله لاله

ئه ی خودای روژ و شهو، غه نی و حه مید
 خاوه نی له وحی بهرز و عهرشی مه جید
 ویستی خۆته له به ینی خوف و ره جا
 ده یژیینی عه بد به بیم و ئومید
 وهك به عیدت له لاده بیته قهریب
 تیبقی مه یلت قهریبت ده که ی به به عید
 تا به شهر ری ی نه مینی بو سولتاغ
 پیت نیشان داوه ری ی شه قی و سه عید
 یاله دوا روژ میوانی ریزوانن
 یا دو چاری مه قامیمن له حه دید
 خوش به حالی ئه وانه وان له سوجوود
 حه ق ته عالاده که ن سه نا و ته مجید
 خوش به حالی ئه وانه بو دنیا
 مه تله ناکه ن شه قامه ری ی ته وحید
 تاژیان باقی یه ده که ونه شوین

رهوشی جه زرهت و كه لامى مه جید
ته عله موو ما تووه سويسو نه فسوه
چون نيزيكتر نه توى له جه بلى وهرید
خوايه تو زاتى خوت مه عافم كه ی
له سزای دوزهخ و عه زابى شه دید
جورم و تاوانه گانى يه مهوللاه
كى بلى: لائىلا مه ئىلله لاله

يا سه ميعولدوعا، قه ريب و موونيب
ئەى ليغه بدین ئيزا ده عا كه موو جيب
چى مووقه ددهر كراوه بو عه بدت
روژى قالووبه لا، له رزق و نسيب
به ر له دووا كوچى خوى وهرى ده گرى
چى نه سيبى عيبادى خوته يووسيب
دوو مووسه تيير له تووه مه ئموورن
كرده وه و گفتم و گوډه كهن ته عقيب
كار و گوفتارى به نده كان، پاكى
ديته ناو ده فته رى عه تيد و ره قيب
روژى دواييش له دادگاي عه دلست
نه فس و نه عزايه تى گه واه و جه سيب
بوډه بى سپله بى به نى ئادهم
ديته دنيا غه ريبه، روى غه ريب
كى تى تره غه يرى توله هاناي بى
بو مه موو دهر د و مهرگى خوتى ته بيب
نييه ئىللا به زاتى توت و فيق
نه ته وه ككه ل نه له يك ئيله يكه ئونيب

به‌نده ده‌نگی ده‌گاته تۆبى پارت
خوت كه فهرمووته: مین هوئینى قه‌ریب
دیته گویى بانگی نه‌هو و ره‌زى یه‌لله
کى بلى: لائىلا هه ئىلله‌لله
ئه‌ی خوداوهندى بى‌که‌س و یه‌کته‌ن
بو‌عه‌بد تاله‌ زینده‌گی یه‌کته‌ن
هه‌ر شى‌ای تۆیه‌ بى‌که‌سى، یاره‌ب
ئه‌ی موننه‌زه‌له‌ قه‌یدى ماوومه‌ن
بى‌نیازتر له‌وه‌ی که‌ حو‌جه‌ت بى‌
به‌ کو‌رو کى‌ژ و مال و حال و زه‌ن
سه‌ره‌تا که‌ی به‌ کفله‌ کو‌ونىک بو‌و
خه‌لقى ئینسان، تو‌حید و هو‌ئه‌هوه‌ن
یه‌سجد و ناننى له‌که‌، به‌ بى‌ره‌که‌
گیا و گژى سه‌ره‌زوى، نزار و ده‌وه‌ن
خالق‌ول بارى‌موله‌ادى سو‌بحانه‌ک
چى له‌ ده‌ریا و سه‌را و سه‌مادا هه‌ن
جیاله‌ نه‌وعى به‌شه‌ر، که‌ بى‌سيفه‌ته‌
پاکى ده‌ستوورى تۆبه‌ رى‌وه‌ ده‌به‌ن
به‌هه‌ره‌کان ببه‌نه‌ جه‌وه‌هه‌رى نو‌وسین
وه‌سفى تۆیه‌ک له‌ سه‌د ته‌واو ناکه‌ن
قوده‌رتت ئاو ده‌کاته‌ به‌ردى ره‌ق
خه‌شیه‌تى تۆده‌کاته‌ ئاو؛ ئاهه‌ن
ئه‌ی که‌سىکى که‌ رو‌ژى تارىک
کرده‌ جى‌ى تايبه‌تى شه‌وى ره‌وشه‌ن
حیکمه‌تى مه‌حزه‌ رو‌ژى زۆر و که‌م
ره‌مزی خاسه‌ درى‌ژ و کو‌رتى ته‌مه‌ن

جى يەتتى پىي بىلىن جەزا كەللا
كى بىلى: لائىلامە ئىللىلەللا

خوایە توخوای مەموودەم و كاتى
دانەرى مەر نىزام و ئەشتاقى
چونكى پىوستى ژىنە مەككولات
مىنەرى دەغل و دان و داماتى
مۆگرى مىو جاتى نەوسى بەشەر
مونبىتتى لىپرەوار و باغاتى
تامرۆگۆشت و شىرى لى نەبرى
خالىقى وەردە مال و مالاتى
بۆنەوەى چا و دل پىيان وەكرى
نەشەبەخشى گول و نەباتاتى
كاشىفولەمى و لىمومى كەزا
دافىمولكەربى، وەلبەلىياتى
خوایە مەر توخەفەت دەتارىنى
مەربە تولادەچى كزى و ماتى
زەرر و زىان بە تۆدەبى جوبران
قەرەبوى بۆدەكەى خەساراتى
مەككى بەرز و نزمى ئىمانە
بۆموسولمان بەلا و بەسەر ماتى
بەندەبى دەستەلاتە، تۆى خەللال
بۆگرى موشكىل و مومىماتى
رەفمى ئىشكالى بۆدەكائەللا
كى بىلى: لائىلامە ئىللىلەللا

ئەي خوداي ئاسمانى بەرز و زەمىن
مالىكى ھەردووكەون و يەومووددىن
خاۋەنى دووسەران، لە يەك جىاواز
دۆزەخى پىر عەزاب و خولدى بەرىن
دوومەكانن، نەسىبى ھەموانن
مالى دوايى لە بۆغەنى و مىسكىن
جىئى ئەوانەي موتىمى تۆن يەكيان
نوقمى خوشى و سەفا و بزەي شادين
لەوى تر نىشتە جىن بەرەي ناپاك
ئەو كەسانەي كە موجرىم و عاسىن
دەستەيەك لايەموت وەلايە حيان
دەستەيەك ھاونشىنى حوورولەين
قووتى بەدكار لە دارى زەققوومە
خو پەسن، گوشتى مەل، كەرە و ھەنگوين
خواردنەوہى ھەق نەناسە ئاوى ھەمىم
ئەھلى تەقوا، رەحىق و مائى مەعین
خوش بەھالى كەسى لە دنيای دوون
تاژيا دەستى گرت بە ھەبلى مەتىن
فانى كرده فیدای سەراي باقى
توورى ھەلدا تەماح و نەفسى لەعین
قەد نەبرو موشكوولەزمە بۆئەولاد
شوینى دواكوچى خۆي نەکرد ئاورىن
خیر و خوشى و سەعادەتى ئەبەدى
لانە نابۆوچانى تاویك ژىن
خوش بەھالى كەسى لە ئاكارو
خوووخدەي ئەو، خودا و خەلك رازىن

کەس بە دەست و زمان نە پەنجینی
بە قسە ی رەق دلان نە کا غە مگین
روژی دواپی دە چنی بە سەر بە رزی
بۆ حوزووری خودا و رەسوولی ئەمین
لەشی داناگری عەزابە لاله
کی بلی: لا ئیلامە ئیلە لاله

یا سەریەولحیساب، یا مەننان
لاتە حسنوو سەواب، یا دەییان
بی جگە لەو سەعی و کۆششە ی دەیکا
تیبقی فەرمووده، لە یسە لیلئینسان
کردەوی خۆی دەبینی ئەو روژە ی
خوای عەزیموششە عن دەکا دیوان
خوایه تۆ ئەو موحەممە دە ی ناردت
بیتە مۆی رەستگاری ئینس و جان
بووبە رینوین و رەهبەری عالەم
بە خە لاتیکسی گەورە وەك قورئان
ئەو کتیبە ی کە دوژمنانی دین
لە بەرەنگاری مات و مەبھوت مان
حافیزی ئەو کتیبە ماقوولە
خۆتی ئە ی خواوەنی زەوین و زەمان
خوایه تۆ ئەو کە سانه وا حەزەرت
قەولی چوونی بە مەشتی زوو پێدان
دە نە فەر بوون کە وە عەدیان پی درا
خولە فای راشدین لە پیش هەموان
دوای ئەوان تەلحە یە و زووبە یرو سەعد

بوو عوبه یده و سه عید و نه وره حمان
قه درو ریزی مه یه له کن نه لاله
کن بلی: لایلامه نیلله لاله

خوایه توئه و سه حابه گه و رانه
بوره سوولت که بوونه پشتیوان
توبی نه و پیاوه بهرز و زوبدانه
که به توین ده به خشی مال و گیان
توئه وانه ی له جهنگی به در و نوحود
خوینی گه شیان رژا له ری ی بهزدان
بیکه خاتره موو سه حابی نه بی
تابی مین و ته وای پیاو چاکان
چینی بی چاو و چاره رهش له ولا
بیخه بهر عه فوو به خشی و غوفران
مهینه ت و دهر و رهنجی بی چاو
ژینی پرئاخ و ئوخ و ئیش و ژان
چاوله دهستی و که نه فتی کافی بی
بۆموجازاتی کویری به سته زمان
سووچ و تاوانی تاقمی بی چاو
بیخه مل زالمانی بی و یژدان
به لکوو چاومان له وی پیش کوینی
به له قای خوت و جهننه تولعه دنان
نابینا و دوسته کانی مه حفوز که ی
له موکافاتی مه حشر و سووتان
سیبه ری دیته سهر له عه رشولاله
کن بلی: لایلامه نیلله لاله

يا موحه مەدا حەبیبى حەبیبى وەدوود
ئەى تۆرا زاتى لەم يەزەل بىستوود^(۱)
مەلبۇزىراوى واحىد و لئەھەدى
پىت سىپىرا ئەمانەتى مەعبوود
مەلبۇزىراى كەھۋى جىن و بەشەر
شارەزاكەى بەجادە رىى مەقسوود
نەردراى مەشك و دل وەبووژىنى
بە نىدای حەق، بە مەوعىزەى پىرسوود
بە وجوودت كەمالى بەختە وەرى
بۆگەلى دىل و كۆيلە ھاتە وجوود
عەرەبىستانى وشك و بىى حاسل
بوو بە جىى رزق و رۆزى نامە حدوود
خىر و خوشى و سەفا بوو ھاتنى تۆ
شار و ئاوايسى لىى نەما كەمبوود
تەشكى فەيزت رووناكى خستە ولات
رۆيى تارىكى كوفىر و جەھل و جوموود
ئىننە مەل مۆئمىنوو نە ئىخووتون چووە جىى
شەپ و كەشە و براكوژى بىى سوود
ئاو و گۆر بوو ستىز بە سولج و سەفا
لادرا شىر و تىر و نىزە و خوود
دىنى ئىسلام ئەوانى كىردە برا
موتتەقى بوون بە ھۆى ركوع و سو جوود
رات گەيان ھەرچى پىت درا دەستوور

له تهره ف خالیقی مه موو مه و جوود
 خوای نه زه ل وه سفی په یره وانی توئی
 به وشه ی خه یره نوممه تین فهرموود
 نه ملی سیدق و دیانه ت و ته قوان
 له نه زهر زولجه لالی خاوه ن جوود
 ئال و نه سحابی تو په سهندی خودان
 دوژمنی دینی تو و خودا مه تر وود
 نه ملی عسیانی نوممه تت خاوه ن
 لییره ناکا به قه هری خوی نابوود
 بهر غه زه ب ناکه ون له دنیای روون
 وهك گهلانی شوعه یب و مووسا و هوود
 نوممه تی عاسی تو سزانادا
 وهك سزای قهومی لووت و عاد و سه موود
 مؤله تی دا ونه تی به خاتری تو
 تاده می حه شر و دادگای مه وعوود
 تاکوو نه و روژه کارنامه ی ژین
 دیته روو، کی قه بووله، کی مه ردوود
 پیشکه شی گیانی خوت و یارانت
 بی ژمار و عه دده، سلاوو دروود
 نه ی که سیتی خودا نه توئی پاراست
 له فرو فیلی موشریکین و یه موود
 حیفزی کردی به نین یه کاد و فه له ق
 له شه پی موغریزان و چاوی حه سوود
 هم به یاسین و نه حمه د و تاها
 نیوبران، هم موحه ممه د و مه حموود
 ریز له نیوت ده نی به سه له لاله

کى بلى: لائىلامه نىلله لاله.

يا موحه ممد، به ريز ترينى به شهر
 ئيفتيخارى بهنى ره بيع و موله
 هم ده مى رازى جو بىره ئىلى نه مين
 مه حبه تى وه حى خالقى نه كبر
 نهى په ناي بى مىوا و بى دهره تان
 نهى مىواى بى كه سان و بى ياوهر
 نهى سه را پا و جوودى توره حمه
 مه قده مت قووتى قهلب و نوورى به سه
 مه كته بت مه هدى خولق و ئىنسان ساز
 مه نشه ئى عه دل و داد و دين په روه
 عومرى مندالى، لاهه تى و گه نجيت
 تاكو و نه و كاته بووى به پيغه مبه
 به سه فا و سىدق و پاكى تپه ربوو
 به نه مينيان ده ناسى نه هلى نه زهر
 باب و باپىرى توه تا عه دنان
 گشتى ماقوول و كه ي خودا و سه روه
 خواى عه زيمولشه ئن، ريساله تى تو
 به ره سوولانى پيشوو داوه خه به
 له كتيبانى ئاسمانى دا
 نيو براوى به پيشهوا و ره به
 دىنى توناسيحي مه مو و نه ديان
 موعجيزه ت نوتقى به رد و شه ققى قه مهر
 مل هوران مل كه چن له حاست فه زلت
 سه كه شان داده ئىن له بهر پيت سه

ره ببی عالم که لامی خوئی به خه لات
 ناردوو به بۆت سه راسه ری گه و مه ر
 خوئی به تی بۆ که لامی پیروزی
 تائه به د ئاگه دار و پار یزه ر
 هینه خوشی ده وی ی خودا وهندی موته عال
 ئوممه تت زو و نه جات ده داله سه قهر
 هینه مه قبوولی بی دلیت ناکا
 لی به خوازی تکا و رجای مه حشر
 نه ی به شیر و نه زیر، سیراجی موونیر
 فه خری که ونه ین و خاوه نی که وسه ر
 تو گزنگی هه تاوی به خسته وه ری
 بۆ هه موو عالمی خودا یه کسه ر
 خاکی ره وزه ی موته مه رت قوربان
 مه له هه مه بۆ بیرینی دیوه و ده ر
 کی به ئیرشاد و ری نوینی تان
 چوو به ری دا، مه ترسی ناییت به ر
 نه و که سه م خو زگه به ر شیفاعه تی تو
 ده که وی تووشی نایه خو ف و خه ته ر
 کی مو تی می خودا و ره سوولی بی
 دوو دنیای به نه فعه، نه ک به زه ره ر
 تاله ری ی خوا و ره سوول، به خت ده کرا
 گیان و مال بۆ نه وان بوو فه تح و زه فه ر
 ئیسته که و تووینه داوی دنیا وه
 بووین به ته پکه ی جه فاوه، وه ک په له وه ر
 دیلی پاره و که نه فتی سامانین
 لیك درادین، له گه ل زه ر و زیوه ر

عەبدى خوا و ئۆمەتى عاسى تۆين
ھىچ پەنامان نىيە لە ئىۋە بەدەر
تۆى تەككارى يارەسۈرلە ئىلە
كى بلى: لائىلامە ئىللە ئىلە

ئەى عەزىمۇلخولوق، يەمىمە و واج
قولزومى فەيز و قائىرى مېمراج
غېرە مەمنورنە لای خودائەجرت
زاتى ھەق كەردى وەسفى تۆبە سىراج
شامى خاۋەن شەكۆى لە سەر مەلكى
دىن و دىيارىسالىھەتى تۆتاج
تۆتەبىبى دلانى بىمارى
دەردى كارى بە تۆكرارە عىلاج
ئەى رەسۈلى ئەمىن، موبەللىغى دىن
دىن بە ھۆى جىھد و جەھدى تۆبۈ و رەواج
دىن لە سايدى خەبات و ھىممەتى تۆ
بۈۈبە بەرقىتىكى نەيىر و ۋەھھاج
شەبەتى دابە تارىكى و زولمات
رۆژى روون ھاتە جىنى شەۋى رەش و داج
بەحرى فەتح و شەپۆلى نەسۈرلە
بوت و بوتخوازى دايە بەر ئەمواج
خۆت بە چاۋى موبارەكت دەتدى
داخلى دىنى خوا دەبوون ئەفواج
بەرزى تۆلە و خودايە دەخۋازىن
كە ھەمۈر گىيان لە بەر بەون موحتاج
ئە و خودايەى كە گىيا و دار سەجدەى

بۆدەبەن بى و چنار و سەرو و کاج
 تۆکە سىڭكى كە بى دلى كىردى
 شامى ساسان كەوت لە تەختى عاج
 حافىزى دىنى تۆيە ئە و خوايەى
 خەلقى كىردىن لە نوتفە تىن ئە مشاج
 شىنى كىردىن لە گل، دەچىنە وە گل
 خوى دەمانكاته وە لە گل ئىخراج
 بوى دروست كىردووین هە تا وە حەسى
 گيان و لە شمان لە جنسى خوت ئە زواج
 خالقى دوو جودا لە پال يە كدا
 ئاوى ئە زبوو فورات و مىدح و موجاج
 رەشى ناكالە بەر شەرافەتى تۆ
 روى خراپانى ئوممەتت وەك ساج
 كى لە سەر دىنى تۆنە ژى، شەيتان
 كىردە وەى باشى ئە و دەكا تاراج
 تووشى بە دىبەختى دى لە رۆژىكا
 بە كەلك نايە رشىوهدان و باج
 تابىمى تۆيە يا رەسولەللا
 كى بلى: لا ئىلاھە ئىللەللا

يا موحەممەد ئەمىنى دەركى خودا
 دەك سەر و مالى ئوممەتت بە فېدا
 ئەى كە سىڭكى كە بى تەفاوئە لات
 لەشى سې و سوور و زەنگى، شاه و گەدا
 ئىمە كوردىن و گيان نىسارى تۆين
 خوا شوکور حەتلە نىن لە راھى ھودا

زوو به دینی موبین موشه یریه ف بووین
 کورد موسولمان ژیاوه، سه د له سه دا
 وه تی هاتووه ته سه ر زهوی، بوچی
 وه کوو نامۆده چی له جامیمه دا
 کهس ددانی به خیری پیا نانی
 به زهیی نایی کهس به حالی مه دا
 ژیر چه پۆک و که نه فت و دووره به شین
 هاو مه زه ب قه د به ئیمه مافی نه دا
 له دهیان قه رنه وه مه تا ئیستا
 هر چی حاکم بوو، زهبری خوئی له مه دا
 هر چی کاری به دهست بوو، دهستی وه شان
 عاتیفه و پیاووه تی نه بوو ئه به دا
 ده می ده برن، زمانی ده ردینن
 هر که سی ده م له مافی کوردی بدا
 کی دهویری حووقووقی شهرعی بوئی
 به پت و دار و گولله جوابی نه دا
 دوژمنی داخ له دل گه لی جارار
 راوی ناوین به شاخ و یال و قه دا
 چاوو راویک بلاو کراوه ته وه
 کی سی سه به ب بوو خودا دهوامی نه دا
 له گه لی کوردی چاره رهش گوایه
 تۆدوعات کردبی ره سولئی خودا
 روو ره شی ده رکسی تۆو خودا وه ند بی
 کی ده می له م گومان و تۆمه ته دا
 قه دری تۆی لایه یا حه بیبه لاله
 کی بلئی: لانیلامه نیلله لاله

ئەي خوداي ئاسمانى بەرز و زەمىن
مالىكى مەر دوو كەون و يەومى دىن
خاوەنى دوو سەراي لە يەك جىاواز
دۆزەخى پىرەزاب و خولدى بەرىن
دوو مەكانى نەسىبى عەبدانن^(۱)
مال دوايىن لە بۆغەنى و مىسكىن
جىي ئەوانەي موتىمى تۆن، يەكيان
نوقمى خوشى و سەفا و بزەي شادين
لەوى تر نىشتە جىن بەرەي ناپاك
ئەو كەسانەي كە موجرىم و عاسىن
دەستە يەك لايە مووت وە لايە حيان
دەستە يەك هاونشىنى حورولەين
قووتى بەدكار لە دارى زەققوومە
خواپە سەن، گوشتى مل، كەرە و مەنگوين
خواردنە وەي مەق نەناسە ئاوى حەمىم
ئەملى تەقوارە حىق و مائى مەعىن
خوش بە حالى كەسى لە دنيای دوون
تاژيا دەستى گرت بە حەبلى مەتىن
فانى كرده فیدای سەراي باقى
توورپى مەلدا تەماح و نەفسى لەعین
قەد نەبوو مووشقوولەزمە بۆ ئەولاد
شوینى دواكوچى خوئى نەكرد ئاورىن
خىر و خوشى و سەعادەتى ئەبەدى

لأنه نابؤوچانی تاویك ژین
خوش به حالی کەسی لە ئاکارو
خوووخدەئەو، خودا و خەلک رازین
کەس بە دەست و زمان نە پەنجینی
بە قسە رەق، دلان نە کاخە مگین
روژی دواپی دەچی بە سەربەرزى
بۆ حوزووری خودا و رەسوولی ئەمین
لەشی داناگری عەزابە ئالە
کی بلی: لائیلە ئیلە ئالە

ورده وائے

بۆ سەر كىتلى گۆره كانيان

بە بۆنەى شەمىدېوونى نوو خانەوانەى سەر دىشتى بە بۆمبى شىمىيائى
پىشكەش بە براى خوشە وىستم مەلا حەسەنى فەيز بەخش بۆ ئىنتىشاراتى

مەمەدى

حاجى قادىر لە چىل وەشت سالى
كەوتە بەر ھىرشى بۆمبا؛ مالى
چوۋە ناۋرىزى شەھىدانى ۋەتەن
يەك كەرەت خۆى وژن و مىندالى
چەكى شىمىيائى قەلا چۆى كردن
دەك بە مىل دوژمنەكەى ئوبالى
خۆشكە ئامىنە چىل و دوو سالى بوو
تەمەنى، خاۋەنى شەش مىندال بوو
پى بە پى حاجى، بە سەربەرزى ۋلات
كردى دوا كۆچ ۋ لە مال ۋ حال ۋ روو
كەوتە بەر رەھمەتى يەزدانى مەزن
چون لە شوئىن بە ختەۋەرى ئەبدال بوو
يىست ۋ يەكسالە، جەمىلەى دل پاك
ژىرو پىتۆل ۋ لە ناكەس بى پاك
گۈلى ژىنى لە نەكاۋ پەرىپەرى بوو
بە دەسى دوژمنى زۆل ۋ ناپاك
كچى روو سوور ۋ شەھىد، جى گىرىبوو
تەرمى پىرۋزى لە ناخى دلى خاك
ئەمەيە گۆرى شەھىد كاكە عەلى
خوا ۋ خەلك رازى لە كرده ۋ عەمەلى
بى ئەۋەى كامرەۋا بى لە ژيان

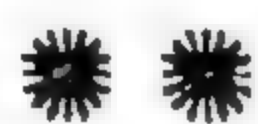
گیانی به خشویه له پیناوی گهلی
 ته مهنی نۆزده بوو، بهرداشی عه جەل
 نایه ژیر حالی لهش و دهست و پهلی
 داخی چەن زۆره، سه عادهت ناکام
 حەفده سال بوو ته مهنی، تازه نه مام
 گولی ئاوات و هیوای مه لنه مژی
 له پرا کهوته گهرووی مه رگی به سام
 کچ شههید بوو به دهسی نامهردان
 بوی به داخ و که سه رن؛ خاس و عام
 بازده سال بوو ته مهنی کاک هادی
 نایه گل دهستی رهشی بیدادی
 سوور گولی لای به شیمیایی وهری
 هه لپسا توو له نه مامی شادی
 دلی پر ههستی له لیدان وهستا
 کهس ههیه ئاخۆ پرسی دادی؟
 گول شه پۆل، شهش بووه ماوهی ته مهنی
 ورد و خاش بوو به دهسی دیوی دهنی
 ئهم کچه جوانه به گازی خه رده ل
 داپلۆخا هه موو گیان و به دهنی
 تۆبلی به م زوو تۆلهی وه کری
 له هه موو هۆز و به رهی نه هریمه نی
 چۆله کهی باخی به هه شت، ره حمه تی جوان
 به ری دل، هیزی جگهر، قووتی ره وان
 باوهشی پر له سه فا، فی رگهی بوو
 به وشه ی پر مه زه، دایکی ده دوان
 عومری دوو سال بوو، دهسی شیمیای

تىكى پىچاوه له ناو گۆرى جوان
 حاجى خاتوونى فه تاج، به حيساب
 كه يخودا ژن بوو، به ئيمان و حىجاب
 كردهوى چاك و په سندی خوابوو
 گورج و نازا بوو له بو خىر و سهواب
 شه ست و حهوت سال بوو له دنيا ده ژيا
 كيميا جهرگ و دلى كرده كه باب
 لاوى مه شهوور به خهليل پوور، نه مير
 دل پر ئاوات و هيو، روشنبير
 مه ژده سالى له ته مه ن تى ده پهرى
 بۆردمان كوشتى، به حوكمى ته قدير
 بى مرادانه سهرى ناوه، به لام
 بو نه مير دل به خه من، جوان و پر
 داده خورشيدى به شۆرهت؛ كهره مى
 چل و چوار سال بوو، به بى زياد و كه مى
 بۆمى زۆردارى به سه ردا بارى
 مالى ناواتى رمى، گشتى چه مى
 نه م شه میده ش چووه نيو باوه شى گل
 بۆمه جى ماوه كول و دهر د و خه مى
 گولى سهر چۆپى ژنان، باجه گولى
 كى به شهر دوسته، دلى بوى ده كولى
 پاشى هفتا، به گرى بۆمى نه يار
 مه منو نازاى به ده نى داده تلى
 له خد و حه سهره تى فرميسكى گهرم
 وه كوو سهر چاوه له چاو مه لده قولى
 كا كه ره حمانى خهليل پوور، په نجاى

له ته مه ن چو و بوو، كه شيميايي كوتاي
 بوو به هوى داخى گران، بو گه له كه ي
 به مه راق و كه سه رن، دوست و برائى
 پاكي ژير گل بوو له گه له ته رمى شه هيد
 ئاره زوى مان و ته ما و مه ست و هيواي
 كاك مه لا باقى، هه ژار و ميسكين
 ژير و ليزان و به هه ست و ورد بين
 سابير و قانيع و رازى به قه زار
 هوگرى تاعه ت و خواناس و به دين
 پرله مه ينه ت بووه ماوه ي ته مه ني
 خير و خووشى نه دى، سه رتاسه رى ژين
 روى نه و پياوه له دنياى بى فه ر
 به دلى پرله په ژاره و غه مگين
 هه ر به شيميايي، نه و يش دوا كوچى
 كرد و گويزا يه وه بو خولدى به رين
 هه وتى تير بوو كه نيشانه ي تير بوو
 نه و له گه له زور كه سى تر، كه وته كه مين

سالى شه ست و شه شه، مانگى پووشپه ر
 خه لكى سه رده شتى هه ژار و بى زه ر
 له ژن و پياو منال بگه ره، هه تا
 لاو و كيژى گه ش و گه نجانى به فه ر
 يه كدل و گيان ده ژيان له م شاره
 بى قه ره و گيچه له و ناكوكى و گه ر
 ميژى شووم و چه په لى زورداران
 ديوى ئاسمانى به سام و به دفه ر

تىكى پىچانە ۋە بى سووچ و خەتا
زۆر بەيان خستنه ناو ئاگرى شەر
گولنى باخى تەمەنى چەن بىنە مال
بە دەسى كورد كوزەكان بوون پەر پەر
بە مىلى كىتو ۋە بال و دەينى
گەلى ئىنسانى شەرىف و لاشەر
بۆچيان خستنه سىچالى مەرگ
بۆم مەموو قالىبى جنى ۋەك جەر جەر
كەس نىيە بىژى بە خاوير پرىز دكۆيار
بە سەرى دا بىر پىنى ۋەكوو كەر
بۆچى تۆدادى گەلان ناپرسى
دئو دەيانخاتە تەنوور وشك و تەر
دەس درىژ بۆبە سزا ناگەيەنى
بۆگەرووى ناكوشى دىئو ۋەزمەى شەر
تالە سايەى تەقەلاو كۆشىنى تۆ
ئاولە يەك جۆگە ۋەخۆن گورگ و مەر.^(۱)

---

۱ - دوو خانوادەى سەردەشتى بە نىئوى ئەسەدزادە و خەلىل پوور، ھەموويان بە شىمىياپى لە
ئاوچوون. تەنيا يەك كورپان بە ناوى مستەفا لە دووا بە جى مابوو، ئەويش بە ختى خۆى لە مال
نەبوو. لە سەروىستى مستەفا، ئەم چەن شىعرانەم ھۆنىو ۋە ۋە لە سەركىتلى ئەو شەمىدانە بيان
نوو ۋە.

کچی بۆکان

تەرجیع بەند

شاری بۆکان کچی وای تیا یە وەبائلم بە ملی
سۆفی، پە تیارە دەکا، چال و چەنە و خالی ملی
شیت دەکا شیخ و مەلا، و حاجی دەکا سەرگەردان
دوو بروی فیتنە گەر و چاوی خومار و بەکلی
یەدی بە یزایە دەسی، موعجیزی عیسانە فەسی
چاو دەبە خشیتە وە بە کوێر و دەکا دەفەمی گولی
ئاوریک بیّت و وەدا، پیری نەو دە سالا نەدا
گەسکی بەر پێی بە قەفی سمیل و برو و ریشی زلی
کچی وای تیا یە نە خووشی کە لە لا دیتە وە حال
چا و لە چاوی بری، نەزمی دەسی بگریتە قولی
کچی وای تیا یە تفی مەلحەمی زامی تە شەنە
قورسی تەسکینە مەناسە ی کە بەرۆک دەست و پلی
دیده مەستیکە شەرور و فیری مە ی و مەستی دەکا
هۆش و بیرى شەری نامینى لە بەر گیتز و خولی
لابدا بسک و کەزی، خوړی تەمووز دیتە کزی
رەنگی زەرد مەلەگەر ی، ماتە لە شەرم و خەجلی
رووپیشان دا، کەو پیاوان و مەقاماتی مەزن
بۆی دەنووشتیتە وە، خۆداوێتە سەر قاچ و قولی
ناخ یەکی لە و کچە باشانە بپرسی حالم
ژینی تالم، سەر و مالم دەکەمە قوربانى
کچی بۆکانى نمونەن مەموویان بۆ جوانى
مەر لەوان شیرینە لاوکوشتن و تیرلی دانى
کچی وای تیا یە مورە ی لۆکە لە حاندی پەسە کە

قاقم و کولر نه که لای به دهنی نه رم و شلی
 ئال و والادموه شتی لئی و دهنه خشینی ته لا
 به ژن و بالایه تی، هوئی زینه ته بوژیرو جلی
 وه سفی جوانی کچی بوکانی به ده، دوازه به یت
 ناکری، قافیله نایکیشی هه تاسی و چلی
 کچی وای تیایه، بلند پایه له بوئی خولیایه
 خوی له کن شایه، بدا ئیزنی له بهر پیی وه تلی
 فارسی دورناسی به لادا بچی ته عزیزم کونان
 گوید: ای ماه تو ار زنده تر از جان و دلی
 عاشقان رخ زیبای تو چون بلبل زار
 جمله دیوانه و سرگشته ی همچون تو گلی
 نازم ری تووش بی: بییر گوئلر و قوربان ئولوم
 چوخ گوئل سن سینه ما، باشوه دولانم، سوئی گوئلی^(۱)
 نه ره بیش رهنگه بلئی: ئیرحه منی، رووحی فیداک
 نار و هیجرانی چی، قه دزه ووه به نی، کهل موحلی
 چوار مه تاعم هه بوو، پتشکهش کچی بوکانم کرد
 کهس پییان رازی نه بوو، دهک قوری دنیا به ملی
 زور به شانازی دهکا خزمه تی پیلاوه که یان
 کی له نه ندازه به دهربه رزه پله ی سامانی
 کچی بوکانی نمونه ن، هه موویان بو جوانی
 هه ره لوان شیرینه لاو کوشتن و تیر لی دانی.

۱- دئیر: گوزلر وه قوربان اولوم، چوخ گوزل سن سنما، باشوه دولانم، سوگولی واته: ده لئی: به
 قوریانی چاوه کانت بيم، زور ده لال و جوانی نه ی بئی جوان، به دموری سهرتا بگه پریم که تاقه گولی.

کچانی سه قز

دیاری یه کی که م نه رخ و ناقابل، پیشکەشی نه که م به کجانی سه قز. به و هیوایه که به سه ندی بکه ن.

بو کچی به رز و به ناموسی سه قز، گشتی سلاو
 چ سلاوی، که له قوولایی دل و ناخی مه ناو
 دیته دهر پیشکەشی کیژانی به ویجدانی سه قز
 خاوه نی هیزی هیوا، ههستی به تین تر له هه تاو
 زور به تام و له زهت و پر مه زه یه به یغامم
 خوشتره بونی سلاوم له هه موو عه تر و گولاو
 بو کچی ژیر و به بیر، دوستی گهل و دوژمنی میر
 به رنه دالانی فه قیر، بو تمه ن و گوشت و پلاو
 دل نه به ستی به پله و پایه، خوای سه رمایه
 چاوی نه بریت ته لاو کۆشک و قه لاو شۆرهت و ناو
 جیتی هه موو به رزه فری نزمه، وته ی پیشینه
 ههستی خو بیینی نه کا تووشی به تووشی دانه و داو
 بو کچان مه رگی گرنگ ئابرووه، جوانی خووه
 عیفهت و عیسه ته، هوی حورمه ته لای خاس و خراو
 خو و خده ی جوان و په سه ن، به لگه یه بو نه سل و په سه ن
 هوی نه جابهت نیه خانووی زل و ماشین و دراو
 کچ به هاوشان و جلی جوان و ته لا هه لئه ته تی
 کور به چاوی رهش و کولمی گهش و نه گریجه یی خاو
 له ژیان کامر هوانابن و ناگه ن به مراد
 به رمه می رهنجی نه وان وهرمه مه یا بلقی سه راو
 هدر کچی شه رمی فرهس، عیززه تی ههس لای هه موو کهس
 قهیره کچ بی به ته مه ن، یا شلک و تازه رواو
 نه و کچه لایق و ماقووله له عه قلا قووله

دژى ويجدان و شهرف هه لئه گرى يهك ههنگاو
 كچى دلباك و موقه ددهس نييه باكى له تهرهف
 دووره داوئنى له دهس دوژمنى ناپاك و گلاو
 ههركچى وايه، په سهندى هه موو خه لك و خوايه
 نرخى بالايه، له لاي پيرى و جووان، گهنج و لاو
 خاوهنى نهم خووه بهرزانه له لاي ههرزانه
 به هه موو مولكى جيهان، نزم و بهرز، وشكى و ناو
 خيوى نهم خه سله تى باشانه چ كچ بيت و چ كور
 راگرى نهم هه موو شهرتانه چ ژن بيت و چ پياو
 تاكوو دووا كاتى ته مهن بى خهم و ناسووده نه ژى
 له و جيهانيش هه ره سى به خته وهره و خوا پيداو
 ديمه نى نهم كچه تهرزانه به بى لهرزانه
 شيرى سامناك و به هه يبهت نه خه نه لهرز و ياو
 ناگرى به رگه يى شمشيرى بروو تيرى بژانگ
 نه وى ناكاته وه قه د پشتى له سه د سوارى ته واو
 چاو كه ژالانى سه قز، پياوى زه به رده ست و به جه رگ
 نه ته زينن به نيگاي پرله رق و تيله يى چاو
 ديده يى مه ستى نه وان تووشى مهى و مه ستى ده كا
 نه و كه سهى دايمه بهر مالى گه رابى له سه ر ناو
 گشتى سه ر شوره له لاي تووله نه مامانى سه قز
 كاج و سه روى چه مدن و خه لفى چنار و لاو لاو
 خونچه دل ته نگه كه وهك ليوى نه وان ناپشكوى
 گوله باخ روومه تى نال كرده كه نه فت و داماو
 هه ترى شه و بوى سه رى زولفانى كچان له بره وى خست
 سويسنه و سونبل و به يبون و هه لاله و گيا خاو
 هه موويان جوانى سروشتن، وه كو حوريانى به هه شت

بوئەوان رەنگە مەلایکە چشت بیتی دەم و چاو
کچی ئەم شارە بە عام گەردن و پروو هەلمانی
تووشی پروو زەردی و بی تینی ئەکەن تیشکی هەتاو
مەبەسم تەرکی حەیا نەبوو لە پروو هەلمانی
کچی پڕ شەرم و شکۆ جوانە نە پروو هەلمانی
جوانی وای تیایە، نەموونی کەمە لەم دنیا
دەمی عیسایە؛ دەمی، بوئەلی ناشاد و شکاو^(۱)
پیری سەد سالی بە یەك زەردە خەنە لیوئالان
تاقەتی دیتەو بەر گیانی کەنەفت و ژاکاو
ئەوی تائیرە و توومە دەهومی یەك دەهومی
وەسف و تاریدی کچان موشکڵە بۆم بیتە حەساو
کاغەزم چی بوو، قوتار بوو، مەرەکەب و شکەو بوو
قەلەم نووکی شکا، هەشتی لە مەشت نەبوو تەواو
لیم ببوورن گولەکانی سەقزی سەر بەرزم
چاو بپۆشن لە هەلە شاعیری بی چارە و وچاو.

غەزەل

جوان

جوانى سەقز ئىۋەن گۈلى سەرتۆپى ولاتان
جوانانى جىھان گىشتى چىيان ھەس، ھەيە لاتان
گۈلزارى ئىرەم پىن كۈلە لاي جەننەتى رىۋوتان
ھەلئايە سەرى، رىۋى نىيە حۋرى لە حەناتان
گەردى كەلە سوبحاننىيە بۆچاۋى ئەۋىندار
گەردىكە ئەنىشىتە سەر ئەۋ كەۋشە لە پاتان
چالى چەنەتان چەشنى سىيا چالى ئەۋىنە
شىۋەى پەتى سىدارە ئەدا پرچى سىياتان
كى شىر دل ولەش فىلە، بە دەستانەۋە دىلە
رۆستەم نىيە تابىشكى لە بەر تىرى نىگاتان
ئەۋ ئارەقى بەر گەردەنەتان ئاۋى حەياتە
ئە تەكىتەۋە سەر سىنە بە ھۆى شەرم و حەياتان
ئىمەجەزى مەسىحە ئەنۋىن بە بىزەى لىۋ
بۆھەرچى نەخۋىشە شىفا بەخشە لىقاتان
بىنايى ئەبەخشىتەۋە دووبارە بە بى چاۋ
تۈزى گۈلى بەر قاپىيەكەى حەۋشى سەراتان
نۈىنگەى مەزنى سەنمەت و ۋەستايەتى خوايە
مەۋزۋونى قەدۋ قەمت رىۋى پرلە سەفاتان
بۆدەردى كۈت و پرلەفەسى ئىۋە شىفايە
خاستر لە شىفاى بوۋ ەلى سىنايە شىفاتان
مەرپىن و قەدەمى ئىۋە كە پىرۋز و بەرپىزە
بۆحالى نەخۋىش كافىيە، ئەكسىرە دەۋاتان
جوانى قەدۋ بالايى كچان زىنەتى خىشلە
رۋو گەردەنە ھۆى چۈۋنە سەرى نىرخى تەلان

ماریفت و عقل و نه دهب و عیززه تی نه فسه
 بۆته سه به بی به رزی پله ی قه در و به ماتان
 رازینه رهوه ی حوسن و جه مال، خشلی که مال
 به م دووانه وه کوو «شا» ن و له نه وجی ده سه لاتان
 ویتن که له شوین به خته وه ری بیخه نه ژیر پی
 چی ناحه زه وهك پۆزی زل و فیز و هه واتان
 رابردوو فه رامۆش که ن و داهاتوو به دی که ن
 ژیرانه له ئاسۆ بېرن چاوی هیواتان
 خو مالی بپارێزن و بێگانە فری ده ن
 جی ی لاوی وه ته ن بی دلی پر میهر و وه فاتان
 لاگیری به ره ی لاره مل و دووره په ری ز بن
 پشت گۆی بخه ن نه و تیپه له ناو کۆشك و قه لاتان
 بۆ چاره سه ری ده ردی گهل و مافی خوراوی
 ته رخانی بکه ن کۆشش و هه ول و ته قه لاتان
 نه و کاته زولم ده کری له هاو خوین و په گه زتان
 بی ده نگی په سن که ن، زله تاوان و خه تاتان
 کێ چاک و نیه ت پا که، له گهل نه و به وه فابن
 ئاوقای چه په ل و پروو په شی که ن تیری جه فاتان^(۱)
 جوانانی په ری پروو به دل و گیان بپه ره ستن
 نه و شیره^(۲) به جه رگانه له ناو کۆری خه باتان
 چی سه رووت و سامان و شتی جوانه، نیانه

کێ دوستی گه لی کورده، له گهل نه و به وه فابن
 ئاوقای جگه ری دوژمنی که ن تیری جه فاتان

جی ی مردن و ژینیانه که ژ و کیتو و چیاتان
 دیو تانه که دوژمن به سەدان، بەلکوو هەزاران
 ئادەم کوژی مۆل داوه لە هەر شار و دێهاتان
 هەشت سالا نەوێستاوە لە کوشتار و جینایات
 کاول کەر و خوین پیژە هەموو وەخت و سەعاتان
 زال نەبوو لە سەر هیز و ورە بەرزی کوری کورد
 نە یهێشتوو دوژمن وە حەسێ هیچ دەم و کاتان
 ئێوێش وەرن^(۱) ئە ی شۆرە کچانی سەقزی بەرز
 گیان و لەشی ئەم شاعیرە بێ چاوه فیداتان
 خێر خوازی گەلی ژێر دەس و دلسۆزی وەتەن بن
 تا سەر لە گەل ئەم شۆرە بێ شەرت و بە قاتان^(۲)
 تا هەن لە سەر ئەم زەوی یە لە گەل تا قمی زۆردار...^(۳)
 پوو تال و ترش بن هەموو دەم تۆبی خروواتان
 کێ ناحەزە ئاکاری لە گەل ویستی پەوامان
 بێگانه بوو یا خۆیی، وەکوو سەگ بێ لە لاتان
 کێ گورگە لە لە ناو پیسی مەرا، گورگی بناسن
 ماری سەر، هاو پازی مە بن هیچ دەم و کاتان
 بێگانه لە گەل خۆیی بە چاویکی مە بینن
 دوستانێ پوالت وەکوو دوژمن بێ لە لاتان
 زیاتر لە مەسەرتان نە یە شیئەم، گولە کائەم
 جی ی داخە که نەمتوانی بکەم مەدح و سەناتان
 خوای گەورە بپاریزی هەموو ئان و زەمانی

۱ - تۆخوا وەرن.

۲ - گۆرانی بە سەر تانە وە یە قەد شەرت و بە قاتان

۳ - تا قمی ناپاک.

ئیتوهی رهسەن و سهقزی خوش ئاوو ههواتان
له زیان وزهرەر، خوف و خهتەر، تالی، موسیبهت
له و خوین مژە قەددارە کهوی دەرد و بهلاتان^(۱)
حۆجەم به دوعای خیره که چەن ساله نه خوشم
چون ئیتوه نفروس پاکن و گیرایه نزاتان
بۆم دەس به دوعا بن، له خوای گهوره وه پارین
لیم پروونه شفای دهردی لهشم دی به دوعاتان
نازداری سهقزنهم غهزه له تازه له بهر کهن
بۆبیرهوهی، بهلکوو بمینیتتهوه لاتان.

۱۸ ی پووشپه‌ری ۱۳۶۶

مهین جون

ای سرو قدت چوبه‌ی اعدام، مهین جون!
خال سیهت دانه و هم دام، مهین جون
ماتیک لب‌ت زانکه به خون سخت شبیه است
می‌مائی به جلاد خون آشام، مهین جون
در محبت چاه ز نخت هر که در افتاد
از وی اثری نیست به جز نام، مهین جون
مردان دلیراند اسیران کمنده‌ات
شیران مهیب‌اند تو را رام، مهین جون
با آتش رگبار نگاهت چه توان کرد
جز کشته شدن عاشق ناکام، مهین جون
آن دسته ز عشاق که در بند کشیدی
محکوم به مرگ‌اند سرانجام، مهین جون
جایی که در احکام تو تجدید نظر نیست
ما را چه امید است به فرجام، مهین جون
با این همه تشدید ستم باز نگیریم
مادل شدگان بی رخت آرام، مهین جون
قهر تو صفا، خشم: وفا، نیش تو نوش است
شهد است مرا زهر تو در کام، مهین جون
چشمان می‌آلود تو را شیخ ببینند
سجاده نهد در گرو جام، مهین جون

برای هاو پشنتی به کتر بین

سلاو بو خاکی کوردستان و خه لکی ژیر و هوشیاری **زیت**
 سلاو بو کورده واری، بو ته واری نه ملی دی و شاری
 سلاو بو نیشتمانی جوان و شاخی بهرز و به فرینی
 سلاو بو به ندهنی بژوین و کانی ساف و سازگاری
 سلاو بو قه لبه زهی ئاوی، **که لان** و رژد و مه لدیری
 له بنیا زیخ و چه و ده نوینی وهك یاقووتی مرواری
 سلاو بو دیمه نی **به رزی** چیای زه نویری **سهر سه وزی**
 سلاو بو شینو و دۆل و رسته **چال** و کیژی مه رپداری **ول**
 سلاو بو گشت دهر و ده شتی، به هه شتی گه شت و سهیرانه
 سلاو بو خور خوری رووبار و میترگ و چیمه ن و داری
 سلاو بو کومه لانی خه لکی زه حمه ت کیش و ئاره ق ریژ
 سلاوی تایبه تی بو چیننی هوشیار و کریککاری
 سلاو بو ئه و برا وهر زیتره واهه رگی زه وی ده دری
 هه تاژینی مه دابین کاله داماتی زه وی وزاری
 سلاو بو ئه و برا دروینه وانه ی تاکوو شه و دادی
 له گه ل چهرخ و مه لۆو داسی مه له غانه سه روکاری
 سلاو بو ئه و که سه ی شه تلانی ئاره ق بوو له مه زرایه
 دهم و لیو و شک و چاو پر بوو، په ریوه په نگی روخساری
 سلاو بو ئه و که سه ی هیند ماندووه و کویره وهری زوره
 شه وی نانوئی له تاوی ژان و تیژ و ئیش و ئازاری
 سلاو بو ئه و که سه ی کاری بژاره و ده سکه نه و بنکۆل
 گه لی ماقوولتره ده ست و پلی مه لچین و زاماری
 له ده ستی ناسک و نه رم و سکی بیکاره و ته مبه ل
 له سه ر خه لکی به ری ده چن و ده خون نانی منه تباری
 سلاو بو ئه و که سه ی ده یژینی مندالی به فه علایی

به هیزی دهست بژیو په یدا دهکا، پتی شهرمه بیکاری
 سلاو بۆنه و که سانهش بی دهبرژین تا دهبرژینن
 هه موو دهم نانی گول پهرشه و به هار و گهنمه سهرداری
 سلاو بۆنه و که سهی دیده و مهرانمی خزمه تی خه لکه
 هه می شه یارمه تی داماو ولی قه و ماوه ناکاری
 سلاو بۆنه و که سهی ژینی به خت کا بۆگه ل و هۆزی
 هه تاکوو دوا هه ناسه ی سهرنه دا ری تباری رزگاری
 سلاو بۆلاوی رۆشینیو و گهنجانی به دین و ژیر
 سلاو بۆمیلله ت و رۆله ی نه مه گناس و وه فاداری
 سلاو بۆراپه رین و شوپشی نازادی خوازانه
 سلاو بوقودره ت و هیژیک نفووزکا کۆشکی زۆرداری
 سلاو بۆنه و شه هیدانه ی که خویان کرده قوربانی
 له ری ئامانجی به رزا بوونه سهر مه شقی فیداکاری
 سلاو بۆنووسهران و هۆنهری دلسۆز و تی کۆشهر
 سلاو بۆریه رانی راسته قینه و چینی خۆینکاری
 سلاو بۆتاقمی پیشره و، به ره ی رزگار یخوازی کورد
 که واهیرش ده به ن بۆسهر نیزامی زولم و ژیرباری
 سلاو بۆکۆشش و هه ول و خه باتی خه لکی چه و ساوه
 له دژ یاسا و رژی می نا هه ق و جه ور و سته مکاری
 سلاو بۆئیتیحاد و یه کیه تی گشت کۆمه لانی خه لک
 له مامۆستا و قوتابی تاکوو کاسبکار و بازار ی
 سلاو بۆپیشه وای دینی که ری نیشاندهری خه لکه
 به مهرجی کرده وه ی یه ک بی، له گه ل تیژبینی گوشتاری
 سلاو بۆنه و که سهی پاس و نیه ت پا که له گه ل خه لکی
 به موو تییدا نییه پیچ و په نا، دهرنا که وی خواری
 سلاو بۆنه و که سهی جی باوه رو متمانه یه بۆگه ل

نیره

به سوودی میلله تی کورد و گه لانه ته رزی نه فکاری
 سلاوم مه رچی بوو پیشکەش به ئیوهی خوشه ویستم کرد
 له مه ر خۆمانه وه وه چەن مه تلە بیتکم دیتە سه رزاری
 تکاکارم له خەلکی شار و لادیکانی کوردستان
 له گوی مه گرن قسه ی که س با نه زانن چۆنه نه تواری
 که سی ئیمرو قسه ی خوشه، نه گهر عه یبی بوو مه یپۆشه
 ده بی پروون بیته وه دۆینی چلۆن بوو ژین و ره فتاری
 گه لی هەن وه ک برایه ک دین و ده دوینن به دل سوزی
 به لام مه علووم نه بی سۆزی که پیوه ی داوی وه ک ماری
 گه لیك هەن ئیمه ده دوینن، له نه سلا گیره شیوینن
بورد فیدایی و دوو دلی و نا کوکیان هی ناوه به دیاری
 گه لیکیش هەن کوپی رۆژن، زه مانه مل که چی کردوون
 نه گۆرن رەنگ و پروویان، دینه ناو کو مه ل به نا چاری
 به لی ریتی ده غه ل شیر و پلنگیشی فریوداوه
 به گفت و لفتی شیرین و به راویژی ده م و زاری
 له سه رمان یه کیه تی فه رزه، ده بی تیکرا به جی بیئین
 ده بی پشت و په نای یه ک بین و بگرین ده ستی هاوکاری
 برای هاو پشتی یه کتر بین، هه تا بیگانه نه توانی
 بخاته نیو چه کی ئیمه که لی نی قین و لاساری
 برایه ک تازه مان دیبی، گه لیك پیوسته بیناسین
 نه کوو بۆمان به دی بی نی ره و جه نه جال و ناباری
 نه گر سه رتان له هۆنراوه ی غه فوور ئیشاوه بمبورن
 به قوربانی گه لی کورده، به خوی و به یت و نه شماری
 قسم هیشتا گه لی مابوو، مه به ستم زۆر له دلدا بوو
 به لام چبکه م قه له م چیدی نه کردم کو مه ک و یاری.

جوانی سهرده شتی

بیشککش به کیزانی چاو شه مین و دل رفین و خهم ره ویتنی سهرده شت و ده ورو بهر

جوانی سهرده شتی به ههر شیوه یی خوینن
له دلی سارد و سرا داری نه وین ده ویتنی
گورو تینی ته مهنی لاوی ته واد دیته وه پال
نه وده مهی پیری به سالآ چوو به ناز ده ویتنی
خونچه زارن، مه زه دارن، دهم و لیو قه ند و په سهند
شوخ و ناسک له ش و پروممت گه ش و شیرین خوینن
زهرده خه ندیکی نه وان، هوئی گه شه، مایه ی نه شه یه
گیانی کوست که وتوو ده بوو ژیننه وه، هه ست بز ویتنی
به بزهی لیو و ئیشاره یکی بر وده توانن
هه ره کوبای ره شه مه، به فری خه مان وه توینن
جوانی سهرده شتی نه وی که وته که مینیان، ناژی
دهس به جی نیوی له لیستی شوه دا وه خوینن
دیل و یه خسیری نه وانن کورو لاوی سهرمه ست
پاکی که وتوونه که مهنی که زی یان، بی شوینن
سنگی جوانانه که دابیژ به تیری جوانان
ره سی دل داری یه، کوژراوی نه وین بی خوینن
جوان و پیر، که ودهن و ژیر، لورد و فه قیر بانادهن
به نی جوانان، چ عه وامن، چ نه وی، ده خوینن
کامه سو فی له خودا ترسه، به چاوان فیری
چاوه برکینه ده کهن، نویژ و ته عات ده چوینن
نه وی به رمالی له سهر ناو ده گه پری، چاو مه ستان
لیفه که ی پی ده به نه مه یکه ده، لی ی ده نوینن
به رقی کولم و چه نه یان، سستی ده کا شیر ی ژیان

خەۋى كەرويتشكى بە سەر دادى، بە چاۋ بىدوئىنن
 جوانى سەردەشتى دەلىي حۆرى بە دەم دايىناون
 نىرخى ھەركام بە تەمەن زۆر لە سەرووى مىلوئىنن
 ۋەكوۋ بىستۈۋمە فريشتەي ئەدەب ۋ ئەخلاقىن
 خافىزى گەنجى حەيا ۋ شەرمىن ۋ پاك داۋىنن
 چاۋ گەلاۋىژ ۋ گىراۋىژ ۋ پەرى پروخسارن
 پرومەت ۋ سىنە ۋەكوۋ ئاۋىنە بالانۋىنن
 ھىندە ئەسل ۋ پەسەنن، لاي ھەموو دىيا پەسەنن
 مەند ۋ شىرىن دەھەنن، دوور لە گەزارە ۋ جوئىنن
 جوانى سەردەشتى پىلەي بەرزە لە عەقلا، گىشتى
 شارەزا ۋ زىرەك ۋ زانا بەھەموۋى ۋ شوئىنن
 سەرەپاي جوانى فريشتەي ئەدەب ۋ ئەخلاقىن
 خافىزى گەنجى حەيا ۋ شەرمىن ۋ پاك داۋىنن
 جوانيان تىكەلى بەرزى شەرەف ۋ ئابىروۋە
 خۆلە بەد ناۋى دەپارىژن ۋ دل خاۋىنن
 جوانى سەردەشتى سەحەت سوۋك ۋ گران قەدر ۋ بەھان
 مەلھەمەن بۆدلى زامدار ۋ خەفەت تاۋىنن
 كەس لە دىدار ۋ قىسەي خۆشى ئەوان تىرنەبوۋە
 بۆۋەزن سوۋكى دەلىي ئاۋى چەمى لاۋىنن
 فىرى ھەلمىشتى بۆعەتلى چىاي زەنوئىرن
 ھۆگرى ئاۋ ۋ ھەۋاي ھۆملەكەي بىژوئىنن
 بىسكى جوانان بە شىنەي شانە دەكاباي بىسكان
 بىسك ۋ با دەس لە مىلن، پەنجە پۆمل بەكوئىنن
 شۆرەتى جوانى ئەوان چۆتە ھەموو مەلئەندى
 زىرى خىريان دەكەن، ئەو خەلكە لە لاي بىتوئىنن
 خۆزگە بۆۋەي دلەكەم نەمىرى لە پروى عاتىفەۋە

بینه لام تاوی، گه لی شۆره کچان بمدوینن
 چی ده بوو خواجه له جی ی چاوله ده سی، چاوله ده می
 خونچه لیوان بکهم، نه و کاته که ده ی پشکوینن
 ده مگری به رقی به سام، تووله نه مام بینه په نام
 هه روه کوو قافییه کهم، به ندی دلم ده پسینن
 کوو و دین، شادی و شین، مردن و ژینیان به ده سه
 جوانی سه رده شتی حه یات به خشن و گیان نه ستینن
 کچی کورد میرغه زه بن، پاکی له حاست دوژمنی کورد
 به مرو و موچی و پرووگرژی، ده یان تووقینن
 ده درن ورگی جه فا پیشه به نیژی رق و قین
 پشتی داگیر که ری ناکه س به په یاخ ده شکینن
 دلی خومالی ده پشکووی به وه فا و میهری نه وان
 به سه فا و عاتیفه ئاواتی دلان پیک دینن
 بی و ره و هیزه له حاست خونچه ده مان، پیری ده مان
 سه ری ته سلیم به ته عزیمه وه داده نوینن
 نه خرو شانازی یه بو کامه مه قامی هه ره بهر
 خو له به ری یی کچه سه رده شتی له کا وه تلینن
 با بریکیش گله یی و راز و نیاز بینه گور
 گه رچی کچ توورهن و پیتم وانییه بیسه لمینن
 دل رهق و بی به زه یین کچ، که مه کی جی ی گله یین
 پی گه یان نیو دلی پوولداره و هه ژار چه وسینن
 ده سته موی سه روهت و سامان و پله و زیرو جلن
 کی کزو مل که چه، کچ لووتی پیدانا مینن
 گیتی پوولدار و خه ر هفت، مل هوو و ده سته ملانن
 مه ردی مه یدانی شه رف، جل شو دل به خوینن
 خوی پله و پایه له دیدار، ته سه ل و کامره وان

پروت و بی مایه، له سوئی یار سه ره تان مه لدینن
 مادیات، مه عننه ویاتی له جیهان پی شیل کرد
 ژیر و لاگیری له شیت خانه وه سر دهر دینن
 یاله لای قازی به زیندانی نه بهد مه حکوومن
 بی گومان، یا په تی سیداره دهیان خنکینن
 سر چلان، سووره گولان، قووتی دلان، بمبورن
 نسجهت و پهن دی سه میمانه نه تان توریینن
 بیت و بهم شاعیره بی چاوه بلین خه لفاه
 دیاره هه قتانه، قسه ی بی مه زه سر دیشینن
 مه عزه رت بوچی نه خوازم له کچان، خه لکی جیهان
 نه وی هه ق و یژه، پی یان ناحه زه، ده یبو غزینن
 خاوه نی شمشی ته لا و لییره، قسه ی جی گیره
 مالکی کۆشک و قه لا ژیره، په نای بو دینن
 پیای بی پاره، وته ی ژاره، چزووی پشماره
 قسه یان زور ره قه، چونکی هه قه، دل شه مزینن

جیژنی کریکار

وهرن یاران وه کۆبن، نیمرویه ککه م پۆژی ئایاره
 گهلن گه وره و به ریزه، جیژنی میژووی کریکاره
 به چینی کار گهر بیژن که نیمرویه چنه وه سهر کار
 کریکاری جیهان له م جهژنه دا سهرپاکی به شداره
 بکه ن یادی شه میدانی شیکاگوو شوینه کانی تر
 له سهر مافی رهوالیتان کرا نه و زولم و کوشتاره
 برایانه هه موو جهم بن، له سهر جاده، به دهنگی بهرز
 تف و له عنه ت بنیرن بوئه وی خوین ریژ و غه دداره
 به رزینن به نرکه ی سینه پشتی دیوی چه و سینهر
 برووختین قه لات و کۆشکی ههرچی هار و زۆرداره
 قوما و ئارهق و ئاسووده یی خوین مژ له چی پیک دی
 هه موو شیرهی له ش و گیانی کریکاران و جووتیاره
 له سایه ی زه حمت و چه و سانه وه ی ئیوه هه تا که نگن
 وه سهر یه ک نی خودای شهر، شوومی به دفهر، سهروهت و پاره
 له شان و قۆلی ماندووته زکی نه و پیلله واتییه
 له دهست و مستی توگیرفان پره زلهوۆلی بییکاره
 شه پی زۆردار و بی زۆر به م زووانه دوایی پی نایه
 هه تا مه زلوم جه فا کیشه، هه تا زالم له سهر کاره
 مه حاله ناشتی نیوانی نه م دوو چینه جیاوازه
 یه کی پشت و په نای خه لکه، نه وی تر زیرو دۆلاره
 پیروزی جیژنی یازده ی بانه مه، بیره وه ره ی مافه
 به سهر گشت ناهه قا زالبوونی هه ق له م جیژنه دا دیاره
 له سهر نه و باوه رهم ئاکامی ژینی گهل موساواته
 به لام کوا دیتهدی بو حافزی داماو و بیچاره.

له ۲۰ ی گه لاویزی سالی ۱۶۴۱، ستایش له سهر ویستی حاجی مه لاسحه مهدی
و متمانې له زمانې خویه وه هونیومه ته وه به و هیوا یه له مانی کابه ی شه ریفا
بیخوینیته وه.

عبدی عاسی، تومه وه تمانی، موحه ممد ناومه
خاکی پیرو زو به ړیزی کابه سوورمه ی چاومه
به م مه موو تاوانه وه خوم خسته قاپی په حمه تت
به لکه بمبووری، که نه فت و مل که چ و دام او مه
خوا یه بمبه خشی به لوتف و مه رحه مه ت، چون عه فوی تو
هوی گه شی بوگیانی ناشاد و دلی ژاکاومه
دیلی دهستی نه فسی سه رکیشم، په نام هیناوه بو ت
چاوه ړی ی لوتفم که ړزگاری له به ند و داومه
نه شکی خوینین و بلنسه ی ثاهی گه رمی ناگرین
شاهیدی کلپه ی دهروونی پرله جوش و تاومه
بو ته وافی ماله که ت هاتووم و هیچم پی نییه
دهس به تال و دل به کول، دهم وشک و چاو پر ئاومه
مه لوه دا و ویلم له دووی سه رچاوه که ی لا ته قنه توو
شاره زام که خوا یه زور تینوو جگر سووتاومه
بیکه خاتر خوشه ویستانت، خودای خاوه ن که ره م
لیم ببووره، پی به عسیان و خه تا به سراومه
مه رچی کردوومن، گشتی له داوینم په لهن
ناره قی شهرم له پروو ده تکی، خه جالت ماومه
واله کورتی دا ته مه ن، بی کردهوی مه ولا په سه ن
سووی سپی، به لگه ی ده می کوچ کردنی ناکاومه
چون له ژینم دا دروشمی تاعه ت و ته قوا نه بوو
دل په روشی عومره که ی بی حاسل و فه و تاومه
کوردم و هاتوومه ده رکی تو، تکا و پارانه وم

بۆگەلى مەزلووم و ئاخ ھەلکىتىش ولى قەوماومە
خۆشەويستانم بېپارىتىلى لە دەردى دل تەزىن
بى بەلابى مەرچى دوست و ئاشنا و ناسىاومە
خاومنى كاپە، رجاى بەخشىنى تاوان و خەتا
بۆغەفوورى دل شكاو و عاجز و دامماومە^(۱)

دېمه نېټكى به هاري

زستاني به سام و به دغه پروهار
 زور سارد و سړو به زوقم و سيخوار
 به فرين و به بارن و كړيټوه
 زددې په له وهر، نه ياري گيان دار
 زستاني دزيو و نه گبه ت و شووم
 بي په حم و سه خت، به نيش و نازار
 پرده ردې سهرې، به نهرك و نازاب
 خوين تال و عه بووس و قلّس و لاسار
 زستاني به زبر و زهنگ و توّسن
 نامو و غه رهاوي، چه شنې زوردار
 روژي كه په سيسه، شه و؛ ته م و مژ
 پروتال و ترش، به يان و ئيوار
 ماهي ته مهنې له كورتي داوه
 دوا كوچي نيزيكه، چه وتي نابار
 هاكادله ديوي نه حسي سهرما
 پيچايه وه بار و چووه بوغار
 هاكابه شنه ي شه مال و باران
 به فراوي هره س رځايه جو بار
 هاكابه په يامي خاكه ليټوه
 گهش بوونه وه خه لكې گوند و نيوشار
 نه وروزي به پړيزي گهل پيروز بي
 شاد بين به به هار و وه سلي ديدار
 كال و به ته مهن بچينه سهيران
 سهيري دهر و دهشت و چيمهن و دار

دل ڀوون ڪه رههه و خه فته پهريننه
 دم چوم و شه پوله ڪانن ڀووبار
 له و باغ و پهزانه سر هه لئينن
 له و ديمه نى دل ڀئينن گولزار
 گوئ هه لخنه زه مزه مهى گهلى مهل
 شورين له سهرايه هوڙى بالدار
 هه ريه ڪ به هه وايه ڪ و نه وايه ڪ
 ده خوينن له مه دحي دل بهر و يار
 زياتر له هه مان، له هه يبه تى گول
 نه سرين ده وه رئينن بولبولى زار
 ده خولئينه وه ڪيڙ و ڪورله باغان
 پاڪى گل هه يى ده ڪهن له ڀوڙگار
 ڪوڙراوى نه وين و دل بربينن
 خوينن ده تڪى له قهلبى زامار
 ڪاتى وت و ويڙى عاشقانه
 دورن له زمانى جهه وتى شوڦار
 له ولاشه وه ڪڙرى به زمى مهستان
 گيراوه به عوود و نه غمه يى تار
 ڀاڪيشى سهرنجهه چوونى مهزرا
 گيان به خشه نوحو نوحوى جووتيار
 پيتم خوشه ده ميڪ بچيننه لادى
 دوربين له هه را و هه نجهه مهى شار
 تيربين له په نير و ماست و مهيله
 ڪوئ شير و فرو ڪه رهى عه تر دار
 به ينن ڪى به خوشى ڀاڀو تيرين
 دل خالى وه بين له مه يننه و ڙار

نه وسا که ده چینه گه شتی کویتستان
 بو جتی به به هه شتی لیوه بی دیار
 خه ملیوه چیا به سوور گول و گیا
 پویشیویه هه لاله بووکی کوسار
 مه ندوک و که ماو و هه لز و بیزا
 هه ستاوه برپیویه پی له ریبار
 رازانه وه به رقه دی نوالان
 سه رپاکی به تاول و چینی مه ردار
 کیژوله که دینه دهر له ره شمال
 که زی یان له دواوه عه یینی ره شمار
 نه و میگه له جوانه له و قه دانه
 دوور بن له نفووس و چاوی به دکار
 هینده قه له و به که یفن، نیژی
 دابسته نه گشتی، بوونه په روار
 خوش دیمه نه له و چرو ته لانه
 ژن باوه شه پوشکه دینه وه خوار
 بوئاگری شیو و شیر کولاندن
 کولوو، بنه گوینی، زرده کیفار
 خوشتر له نه وایی موسیقاییه
 باره ی مه پرو بزن و به رغهل و کار
 هاوینز و زه ناز نه ای ژن و ژال
 نیزیکه بگاته چه رخی دهووار
 داوت ده گرن له دهوری هه به
 کیژان و کورانی ساده روخسار
 بییریانی به ناز و قول به بازن
 پرومته گول و چاوشه هین و به خومار

نەم رېستە دريژە مەيپسېنن
بېنېنە سنووقى دل بە يادگار
بۆبىر مەرى بىمىنى لاتان
بەننە مەرى، بەمانە جار جار

بۇ كۆرى رەفېقى ئېبراهيمى - ژېر ماشىن كە وتووۋە.

كاك سيامەندى رەفېق، شەش سال بوو
ژېر ووریا، لە تەمەندا كال بوو
دايك و بابى بە تەما بوون لە بەرى
و حەسین، ئارەزوویان پامال بوو
دایە بەر چەرخى قەزا، دەستى قەدەر
دەس بە جى مەرگى بە سەردا زال بوو
ئەم ھەوالە دلى دوستانى تەزان
بۆرە فېقانى رەفېق، زۆر تال بوو.

- تا ئېرە بۆسە ركىلى شەھىدە كە -

سالى شەست و شەشە، مانگى پووشپەر
خەلكى سەردەشتى ھەزار و بى زەر
لە ژن و پياو و منال، بگرە، ھەتا
لاو و كىژى گەش و گەنجانى بەفەر
يەككىل و گىيان دەژيان، لەو شارە
بى قەرە و گىچەل و ناكۆكى و گەر
ھىزى شووم و چەپەلى زۆرداران
دېوى ئاسمانى بەسام و بەدقەر
تىكى پىچانەو ھە بى سووچ و خەتا
زۆر بەيان خستىنە ناو ئاگرى شەر
گولى باغى تەمەنى چەن بىنەمال
بە دەسى كورد كۆژەكان بوو پەرپەر
بە مىلى كىيە ھەبال و دەينى
گەلى ئىنسانى شەرىف و لاشەر
بۆچيان خستىنە پىچالى مەرگ
بۆمە موو قالى جىن ھەك جەنجەر

كەس نىيە بىتۇى بە خاوپىتۇى دى كۆيىار
بىنەرتىنى بە سەرى دا، ۋەكۈۋ كەپ
بۆچى تۆدادى گەلان ناپىرسى
دېۋدەيانخاتە تەنۈۋ، ۋشك ۋ تەپ
دەس درىتۇ بۆبە سزان ناگەيەنى
بۆگەروۋى ناكۈشى دىۋەزمەى شەپ
تالە سايەى تەقەلا ۋ كۆششى تۆ
ئاولەيەك جۆگەۋە خۆن گورگ ۋ مەپ.^(۱)

جیژن دەكەم

پینج خشتەکی - سالی ۱۳۵۱

مردن و مانم لە ری ی سەر بە ستیا تەر خان ئەكەم
 خۆفیدا ی ئامانجی بە رزی خەلکی بێ سامان ئەكەم
 چاوە ری و شوینی سمایل و زەنگەنە و پوویان ئەكەم
 بۆگەل و خۆشی ولاتم، گیان و لەش قوربان ئەكەم
 خوینی گەش پێشكەش بە خاکی نیشتمانی جوان ئەكەم.
 خەلفی ئازادی لە جی خوینی شەهیدان دەنیم
 خۆشەوستانم لە پیناوی گەلی ئازا دەنیم
 مۆری سەر شوپی بە نیوچاوانی دوژمن دا دەنیم
 سەر لە ری ی رزگاری خەلکی رووت و برسی دادەنیم
 ژین و سامانم قەزا گیر و بە لاگەردان ئەكەم.
 شەرتە قۆل مەلکەم دژی دەر بار و چلکا و خۆرەکان
 زۆلە مل پەت کەم لە مەیدان، بە تۆلە ی رۆلە کان
 قۆلی شۆرشگیر مەلماڵم لە زوحاکی زەمان
 چاکی بێ باکی بە لادا کەم خەباتی بێ و چان
 تا بژیم بۆ سەر بە خوینی کورد و کوردستانە کەم.
 رێک دەخەم مێزێک لە وانە ی باب و کورپیان لی کوژان
 ئاگری شەر مەل دەگرسینم لە گشت کیو و کەژان
 مەل مەتی تێکرا دەبەم بۆ سەر قەلا و پێگە ی دژان
 پێکی دینم شۆرشێکی ئاگرین بۆ خوین مژان
 گەرە تا چو و کیان لە گلپە ی ئاگرا بریان ئەكەم.
 ئە ی کرێکار و فەلای خاوەن شەرف، تێکۆشەران
 ئە ی ئەوانە ی دیل و داماون، بە دەس چە و سینەران
 مەلگیرین تا کەنگی باری نۆکەری بۆ نۆکەران
 دەس دەنە دەستم دەبا مەلکوتمە سەر داگیر کەران

یاسەرم ئەکرى بە دارا، ياقە لا چۆيان ئەکەم.
 کامە پیاوی زۆر بە وەزمان بوو، لە بەندی دارزا
 یا بە گوللە ی گەرمەو، میشکی پڑا، هەستی چزا
 پشتی من بگرن، لییان دەستینمەو تۆلە و جەزا
 توندترین هیرش دەبەم بۆ ئەژدەهاکی بى پەزا
 کۆشکی زۆرداری بە سەردا کاول و ویران ئەکەم.
 ئەو لە عینانە ی کەبوونە هۆی ژيانى تالى خەلک
 بى ئەوێ تۆزى بەزەییان بى بە حال و بالى خەلک
 زۆر و کەم گوی نادەنە هاوار و نالە نالى خەلک
 ئەو سەگ و گورگانە و بەربوونە گیان و مالى خەلک
 یەك بە یەکیان دینە ژیر داری سزا، پەتیان ئەکەم.
 ئەو حەرامزادانە وافتوای تەناب و دار ئەدەن
 یارمەتی یاسا و پڑیمی ناپەرەوای زۆردار ئەدەن
 جەزەبە ی مندالى خەلکی مات و ئازیت بار ئەدەن
 ئەو دیندانە ی لە بەندا پۆلەکان ئازار ئەدەن
 هەر لەبەر پى دایکە زگ سووتاوەکان وردیان ئەکەم.
 خۆشەشانی کەوا مەن لەم ولاتە جوانەدا
 گەرە تر زەربە و زەرەریان لەم گەل و نیشتمانەدا
 بەو زووانە خەنجەری تۆلە خۆیان نیشان ئەدا
 خائینانی گەل کە هاودەستن لە گەل بیگانەدا
 لەو زبیل خانە ی هەراوی میژووا گۆریان ئەکەم.
 ئەو چنۆکانە ی کە دايم سوور و ساتى من دەخۆن
 بەرەم و پەنجى هەموو شار و دیهاتی من دەخۆن
 زۆری پى ناچى کە سەر نیژە ی خەباتى من دەخۆن
 تاقى جەردە کە سامانى ولاتى من دەخۆن
 پشتیانم هیژى گەل بى، هەر بە شەق دەریان ئەکەم.

جا براكان، جيٽنه ڪم چون جيٽڻي رڙگاري گهله
دياره پٽويستي به ڪاروسات وريڪهوت وههله
ٻڙهه وي زوو سهر ڪهوم من لهه ڪهله، ناکم پهله
ڪاٽي ٽولهه سهندو دامرڪا ڪوم نه وحده
جيٽڻي سهر بهستي به سهر به رزي هه موو ڪوردان نه ڪم.

سو پاس بۆ مه هاباد

له سه عاتی ۱۲ ی شهوی ۸ ی خهزه نومی سالی ۱۵۳۳، زیاتر له ههزار کەس، له ههرا
کوردە مه لئه له تاو و لی قه و ماو مکانی عیراق، بی شهوی له پیتیدا به کەس
رایگه یه ندری، له نه کاو هاتنه نهم شاره. ده ولهت له داهین کردن و به خیتو کرینی
نه وان عاجز بوو. ناچار به موی تلویزیونه وه به خه لکی رایگه یاند که کۆمه ک به کەن.
له و شه وه نرەنگ و ومخته دا کۆمه ککی کیان بی کرا و خزمه تیکیان کرا که میزو و ده بی
مه تایه شانازی پیوه بکا. منیش به و بۆنه یه وه، نهم پارچه پیتنج خسته کیه م
هۆینوه ته وه به نیوی سو پاس بۆ مه هاباد، به بۆنه ی یارمه تی خه لکی لی قه و ماو و

ناشاد:

① کانگه ی شه رف و غیره ت و ویجدانه مه هاباد

چاوگه ی که ره م و هیممه تی مه ردانه مه هاباد

جی ی حورمه ت و ریتز گرتنی میوانه مه هاباد

برو ژینه ره وه ی پروت و هه ژارانسه مه هاباد

ناماده یی خزمه ت به غه ریبانه مه هاباد

② سابلایغی له پی ی پیاوه تیاقه دنییه ترسی

کامی له سه ره، بیت و له ئاکاری بپرسی

وه ک حاته مه، نه و کاته خه لک که وته مه ترسی

بۆ یارمه تی داماو و ته سه ل کردنی برسی

پازی نه ره وه ی خوانه، قه در زانه مه هاباد.

③ کتی به ره مه م و په نجی له به یین بر دووه لافاو

کتی مالی هه موو ئاگری تی به ربوو له ئاکاو

هاواری بگاته گه لی نهم شاره به پرتاو

بۆی دی له جل و به رگه وه تا پاره به لیشاو

پزگاری ده کافه وری له ته نگانه مه هاباد.

④ سابلایغی سه دی ده ی له خه می بوون و نه بوونه

باقی دی شه ریکی خه می داماو و زه بوونه

خه لککي نيه ت پاکن و بيريان هه موو پروونه
 نه م شاره له بوکاري به جي بوته نموونه
 تاريافي له ناو خه لکي ولاتانه مه هاباد.

⑤ لیبووردن و په حم و به زه یی لیږه که باوه

میراته له پیشینه وه به م خه لکه براوه
 نازایه تی و غیره ت و هیمه مه ت له خوداوه
 مه ستیکه له پال میلله تی نه م شاره نراوه
 دل پاکی و بی پاکی له خوی جوانه مه هاباد.

⑥ دلیان پره سابلأغی له ئیخلاص و ئیراده ت

پرووخوش و گه شن، بی غه رهن، دوور له حه سادته
 لایه نگری مزگه وت و نه وینداری عیبادته
 دینداری و تاعه ت چووه ته نه و پهری عاده ت
 سه رچاوه یی خواناسی و ئیماننه مه هاباد.

⑦ له م شاره بری کار به ده سن، خیتی مه عاشن

بیستی له سه دا خواوه نی سامان و قوماشن
 داخم که به شی زورتی ده س کورت و له پاشن
 بو ده ست و دل و خزمه تی خه لکي هه موو باشن
 نه رککي گه لی قورسی له سه ر شانه مه هاباد.

⑧ دل سوژی به ره ی لاره مل و بی ده سه لاتن

یاریده ده ری خه لکي ره ش و پرووئی ولاتن
 نه ملیکی به شه ر دوست و به به خشین و خه لاتن
 لای گشتی له مه یدانی که ره م، شه رمه هه لاتن
 چون مه رکه زی ده س گرتن و ئیحسانه مه هاباد.

⑨ که میان له خه می سه روه ت و زور کردنی مالن

زوربه ی ته شیه ی مه عریفه ت و که سبی که مالن
 لاگیري هه قن، دژبه خه رافات و به تالن

لیزان و به بیری، له قه لهم دا هم موو قالن
لانه ی گه لی بیر یوون و بزوزانه مه هاباد.
⑩ شاریکی چ خوش دیمه ن و جوان و به حه شیمه ت
لاوانی چ خوین شیرن و پتیول و بلیمه ت
گه نجی هم موو گه نجینه یی هیژاو به قیمه ت
پیرانی پته و بیرن و بوئیتمه غه نیمه ت
زانستگه یی پسپوړو نه دیبانه مه هاباد.
⑪ من لیږه که سیکم که ده زانن هم موو ناوم
سی ساله له ناو میلله تی نهم شاره ژیاوم
بیرم به پواله ت؛ چل و نو ساله ته واوم
پیتم وایه له سایه ی سه ری دوستانه وه لاوم
خوشی به گه لی هاوهل و دوستانه مه هاباد.

بانگه وازیك بۆ گهلی كورد

له سالی ۸۵۱ زیایینی دا هونیومه ته وه. سهره تای شۆرشى ۱۴ ای ته مووزى عیراق.

كوردینه وهرن پیتكه وه په یمانی ببه ستین
 بینگانه فری دهین و ئیتربوت نه په رستین
 زنجیری نه سارهت به هه موومان بپسینین
 دهس دهینه دهسی یه کتر و مهردانه هه لستین
 یهك هه لمه تی شیرانه به رین بۆبیتی گه و ره
 خوی و دهس و پیتوهندی له نه ستوی سهگی به ستین
 هه ر شۆرشه نه مرۆكه له سه ر تا سه ری دنیا
 هه ر میلله ته پیرۆز ده بن و ئیمه شكستین
 هه ر مافه له زۆرداری به زۆری ده ستینین
 هه ر ئیمه وه ها ته مبهل و بی هیممهت و سستین
 نه و خه لكه له چا و ئیمه مه گه ر ئاسنه له شیان
 یا ئیمه له چا و نه وعی به شه ر بی دهس و مستین
 ئیمه ش له گه ل نه و عاله مه وا چا كه هه ول دهین
 چونكى هه مو و دارای یهك ئامانج و مه به ستین
 گۆی رانه گرین بۆمه سه له ی حیز و سلامهت
 زیاتر له وه بی غیره تی یه ئیمه بوئستین
 شه وگاری نه هاتی كه می ماوه سپه ری بی
 كوردینه وهرن، تۆبی خودا له م خه وه هه ستین
 ئیقدا می بنكه دین هه ر چی زووه، باله وه ته نمان
 ئاواره نه بین هه ر وه كو و نه عرابی فه له ستین
 ناو بانگی هه بو و غیره تی ئیمه له هه مو و جی
 باعیس چی یه وانیسته كه بی جووله و هه ستین.

له‌بی رازدار

بارچه شیعریتکی فارسی به یه‌کنی له بیاوه گه‌ور مکان له زیندانا هونیویه ته‌وه. له‌م
شیعرمدا خه‌لکی مان داوه به تایبتهت زیندانیانی سیاسی، که هه‌رگیز شیعته‌یراف
نه‌کهن و راستی به دوزمن نه‌لین. وامنیش و مرم‌گیراوه‌ته سه‌ر زمانی کوردی به
ناوی: «لینوس ته‌میندار»

بشکینه داری جه‌زربه، ئیسکی له‌شم هه‌موو
تیککی که‌وه به جاری، شه‌ویلکه و ددانی من
هه‌رچه‌ندی بمچه‌میننی له ژیرباری ئیش و ئوف
نابیسسی راستی له‌من و هاوه‌لانی من
بمکووژی نه‌سته‌مه که بدرککی قسم له‌لینو
مه‌رجی له‌گه‌ل ژبانه، ده‌می بی زمانی من
ئه‌ولتیه‌ماچی کردوه به‌یداغی قیننی خه‌لک
قه‌مچی جه‌فانه‌یینی چلوون پی ده‌خاته‌روو
لیم نابیسسی ته‌نانه‌تی پارانه‌وه و تکا
نانیم ددان به راستیا تاکوو دواپشوو
ماتی به‌سه‌ر دوو لیتی منا زاله به‌رده‌وام
ئه‌ورۆژه دیته‌وه قسه، گه‌ل راپه‌رن هه‌موو
لیم دوور که‌وه، فریوی ده‌غه‌ل، چیدی پیم مه‌لنی
تا که‌ی ده‌چیتژی ژه‌هری سزادان و چه‌رمه‌سه‌ر
گه‌ر جارزی له‌ده‌ستی لیدان و هه‌لاوه‌سین
راستی کوتن له‌به‌ندی گرانت ده‌خاته‌هر
ئامیژی دایک و باببه، به‌تام‌تر له‌ناوی ژین
زه‌رده‌خه‌ندی مناله، له‌دل ده‌رده‌کا که‌سه‌ر
تیه‌په‌ربه‌ئه‌ی فریوی درۆزن، له‌من گه‌پی
ئه‌وپه‌رده‌لاده، ماکی گزی و نادروستی به
جینی کۆشی دایک و باوه‌شی باوک نییه‌که‌سی

نوقمى زهلى خيانهت و ليتاوى په سستی په
 مستى ددان شكینى شيایه، له باتى ماچ
 نه و باوکه پروو په شهى دژى ميللهت په رستى په
 بى مه ست و خوستى سووچه، که نازار نه دهن له شم
 مهرجى گرینگی لاوى نه بهز؛ دهنګ نه کردنه
 لىوى منیش که نیستا وه ما داته پیوه مات
 سه ربازی نه م وه زیفه یه، دهینى له گهر دهنه
 بى شیو که خه لکى برسى دهنوون، چاوى پروونى من
 زیت و زه قى هومیده، که پیشه ی نه خه وتنه
 جائه ی ده مى شکاو و زمانى قفل دراو
 لیو ولچى شپرز، که نیوهن شه لالی خوین
 بى دهنګى یه، له باوه شى خو ی دا به خیو ده کا
 بزپاشه روژ، کورانى نه بهز، لاوى توله سین
 دولت به، پرله خوین مه، به لام دلنیا به زوو
 نه و روژه دى که دوژمنى گهل پت له مل کرین
 سیداره به به ژنى به رزی له به زوری خه لك
 وهك پشتى پیره میردى نه وه د ساله دانه وی
 نابیته قوی ترس، نه وه بولاوى کول نه دهر
 نالای خه باتى نه م گه له چه وساوه نانه وی
 لاناوه سووړه یی که له ژیر ماتى یا وونه
 ماکا وه بهر شه پولی که وت، مهرچى ناته وی.

پارچەپەکی چکۆلەکی کۆمەلایەتی

نەفام و مەرزە ئیژن پیاو بە پارە ژیر و ماقوولە
 ئەمن لام وایە پیاوی پیاو، ئەوی پیتی هیچ نەبێ؛ پوولە
 ئەگەر راست دەوی، با پیت بلیتم کێ حورمەتی زۆرە
 لە لای گەرە و بچووک، جێی باوەرە، مەحبووب و مەقبوولە؛
 کەسێ قازانجی شەخسی خۆی وەلاناو لە رێی خەلکا
 بە تەنیا ژینی خۆی ناوی، بە سوودی گشتی مەشغوولە
 مەلەکی زۆرە ئەوەی بۆ مائلی دنیا شیت و عەودالە
 لە پیناو کۆشک و پارە ناو ئەم حەول و جەم و جۆلە
 ئەگەر دارێک بە پیری بچەمین، رەنگە بێشکیینی
 بە لام مەرچۆنی مەیلەتی بوو، دای دینی هەتا شوولە
 مەلەکی گۆمی سیاست حەستەمە، حافز، مەچۆنیوی
 محالە لێی رەهابی، مەن دەبێ، ئامانە، زۆر قوولە
 بە ئاواتی مولاتاتی کەسیکم، دیارە هەیهاتە
 ئەمن لێرە لە کوردستان دەژیم و ئەولە دزفولە

پیلج خشته کی

له سهردو و شیعرى سهى عه بدولقادرى سیادهت

پیاویکی بهرز و زوبده، له سهیدانی موعته بهر
پسپوری فهننى شیعره، له ورد بینیا ئه بهر
نهم فکره چهنده بیکره، که له ومه غزه دیته دهر
«چاو گهر چى خوشه ویسته، له لای خاوهنى نه زهر
نابى به بى به سیره تی دل، له زه تی به سهرد.»

نهو خیری بیرى موقه له ش و ههستی پرله نوور
غه و واسی به حرى بینش و ئیدراکی بى سنوور
بروانه ئاره زووی دلی بى گهردی وهك بلوور
«پیم خوشه کویر بام و به لام وهك مه لا غه فوور
روشن دل و نه دیب بىم و خوش زهوق و پرهونه.»

مەۋت خىتەنگى لەسەر ھۇنراۋەكانى

حاجى سەي جەمىل

کہ رویشکی دل

حەوت خەشتەکی لەسەر پارچە یەك لە شیعەرەکانی حاجی سەی جەمیل

له موخليس بۆچى ناپرسى، كه سامان داره، يالاته
به حاسته ئاورىكى تۆم له لاسامان و داهاته
مرومۆچى ته بۆمن، نهوپه پى تالى و به سه ره اته
سهرم وهك پرده بازى رى، له سه ر پى لا وه كه پاته
وزهى سه ره ما و رهى بر دم، كه خسۆم نايه م، دلسم لاته
۷ «چ زستانىكى سه خت و ناله بار و پرله ئافاته
و چانىكم له ده ست جه و رى به دل ئامانج و ئاواته.»
نه وهى شىخىك به رازى بۆى به خىو كرد و بووه شوانى
نه وهى شىتىك له لووتكه ي شاخى ده رچوو، گيانى بۆژوانى
نه وهى كوكن سه رى دانا، له پى نا و هىچ نه يتوانى
سه رى هه لى له حاستى مانگى رووت، نه ي مۆعجيزه ي جوانى
هه وای ساف و به تىن و تىشكى رۆژى بىت و بر وانى
وه كو و مه يلت له من سارده، وه كو و رووى تۆله من قاته
به راستى وهرزى زستان سه رده مىكى تال و ناخۆشه
مه راق و داخ و دىق باوه، گه شى و شادى فەرامۆشه
جریوه ی هۆزى مه ل نایه ته گوى، سه رپاكى خامۆشه
له كن رووت و ره به ن نیشه، له لای تىرو ته مه ل نۆشه
ده ماخى سازه راوچى، پۆشته سه رما و سۆلى پى خۆشه
۷ «نه گه رچى ده شت و دۆل و كىو و كه ژ به فرو سپى پۆشه
به لام بۆراوكه رى ئازا و به مىز و گوهر مه ل و كاته.»
له باتى خىرو خۆشى و روپى شاندىك له لایه ن تۆ
كه ساسى و نامورادى بوو نه سىبم نه ي كه زى شه و بۆ
مىواى خۆشبه ختى تاوئىرى فىراقت داو به ته به ر خۆ

دەترسم ئارەزوو و ئاواتى ۋەسلىت بەرمە ناو گلىگىز
 لە ژىر باری گرانى ماتهەت دامام دەسەو ئەژنى
 لە ترسى ھەمەوى راوچى خەمت، كەرويشكى دل ئەمرۆ
 لە لانی سینه چاوى زیتە، گوىى قووت كردوو ۋە ماته. »
 لە گوىى یارى بەرپىز، دەستى ھومىدى مەت بە داوینى
 سەرىكمان لى ھەلینى، ھەرچى زووتر، زوو نەخاوینى
 مەگەر ئاورپىكى خىرت گىيانى ناشادەم ۋە ھاوړینى
 دەمى قەندەت دەمى كۆرپەى دلى ھارم بلاوینى
 بزەى گەرم و بەزت، بەفرى خەمانم بۆ ۋە تاوینى
 «خەوم ئالۆزە ۋەك پرچت، خەيالىم ھەر دەراوینى
 بە یادی تۆ ۋە پىم وایە بە ھیواى بەژن و بالاتە»
 غەفور تو چونكى ئامانجى رەھىللەى جەورى ئەم چەرخەى
 دل و گىانت، ھەموو ژىانت لەبەر پىى یارى قەشمەرخەى
 سەرى پرشۆرو سەوداشت لە ژىر پاپۆشى دل بەرخەى
 ۷ ۋەكوو دىل خۆلە بن دیوار و دەرکى خەوشەكەى ۋەرخەى
 محالە نەرمى كەى، رووى پىى لە ژىر ھەورى پەتەى دەرخی
 «جەمیل پىت و انەبى زستانى دلدارى لە پشت سەرخەى
 بەھارى ۋەسلى یار بۆ پیاوى ۋەك تۆ دوورە، ھەيھاتە.»

خودا تۆبه

ههشت خشته کی، له سه ر بارجه شيعریکی حاجی جه میل هاشمی

هه تانه ستۆله نیوزهلکاوای عیسیانم، خودا تۆبه
 وه مانوقمی خه تام، نیازیکه خنکانم، خودا تۆبه
 بریستی لی بریم باری گونا مانم، خودا تۆبه
 مه له ی سووچ و هه له م گرتوو یه دامانم، خودا تۆبه
 گونا م بۆته هۆی ژهنگی دل و گیانم، خودا تۆبه
 زه لیل و دیلی دهستی نه فسی نادانم، خودا تۆبه
 «نه سیری به ندیخانه و داوی شه یتانم، خودا تۆبه
 به داوینی به زهی تو، دهستی ئامانم، خودا تۆبه.»
 به خیر و ناسلامهت، ئییمه لای خوقاری قورئانین
 هه واداری نه حادیسسی نه بی و ئایاتی ره حمانین
 له کن خولاگری دینی خودا و نه حکام و نه رکانین
 که چی یه کدهم له بیرری تاعه تی یه زدان و ته قوانین
 به لی به درۆموسولمانین، موتیمی نه فس و شه یتانین
 له باتی بۆ عیبادهت تی بکۆشین، تا کوو ده توانین
 «له جیگهی زیکر و فیکر و نوێژ و روژوو، خۆبه کهم زانین
 دزیو و چاونه زیر و خۆبه زل زانم، خودا تۆبه.»
 له خوار و خنیچی بیر و را و به دی نه خلاق و ره فتارم
 له ناراست و دروستی قهول و فیمل و پهستی نه توارم
 له نیشی نارهوا و ئیده ی دزیو و چهوتی نه فکارم
 له ناپاکسی دهروون و نییهت و نیشی پرئازارم
 له سستی تاعهت و له جبازی قهلبی قهلب و لاسارم
 له نافه رمانی توو جواب دانه وهی نه فسی ریاکارم
 «له هات و چۆ و قسه و باسی خراب و کاری نابارم

۸ پەشىمانم، پەشىمانم، پەشىمانم، خودا تۆبە.

لەبەر پىتى نەفسى شووم نا، شموور و عەقلى بىدارم
لە ژىر فەرمىانى ئەودايە، ھەموو كردار و گوفتارم
لە تەركى ئەمرى بارى، بارى كردم، خوشى سەربارم
ئەسبب بۆكۆى بە ئازووم نەفس و شەيتانن، جەلەودارم
پەنابۆكى بەرم يارەب، لە تۆبە ولاوہ كوا يارم؟
بە پىتى كردەم لە گەل وەبزوى، لە قەھرت نابى رزگارم
«ھەتائىستامەلمھاویشتوۋە كۆگايى ئاكارم

۸ كەچى ھەر كايە دەسكەوتى شەنە و شانم، خودا تۆبە.

بە خاتر شاي مەدينە و مالى پىرۆزى مەكەت، يارەب
بەبى مەرزو ھەدى مېھر و ھەراوى لوتفەكەت، يارەب
بگە فرىاي منى بى سەنەوہ و ماندوو و شەكەت، يارەب
لە ژىر مۆتەى بە سامى ژىن، بىم ھاكا شەكەت، يارەب
لە ئوقيانووسى ئىحسان و شەپۆلى فەيزەكەت، يارەب
بە لىشاوى كەرەم كە پى بژىوى بەندەكەت، يارەب
«ئەگەر بىت و شەنەى بىنى، شەمالى رۇحمەكەت، يارەب

۸ لە كۆتەل دىتە دەر يەكجارى خەرمانم، خودا تۆبە.

بە چى دەمدا فرىو نەفسم، دەلى پىسپۆر و چازانى
نەشەى زەوقى ئەدەبىدۆستان و چىنى و ئىژەوانانى
شەمى بەزمى ھونەرمەندان و كۆرى نوكتەدانانى
لە سايەى شىعەرى ئاودارت، پەسەندى پىر و جوانانى
ئەدى بۆنالى شاعىر تى شەكا، كەس ناگرى لانى
ئەدى بۆنالى زۆربەى تىر و پىر نەژىاۋە، كوانانى؟
«ھەتاكەى نەفسى شووم پىم بلى توخانى خانانى

۸ دەلىم خوت لى نەگۆرى، تۆزى بانانم، خودا تۆبە.

بە داوى نەفسى سەركىشەم، گرفتارم، كەنەفت و دىل

نه‌وی و یژدان و دین بیتزاره لی، نه‌و پیتم ده‌کاته ته‌حمیل
 له‌شانم باره، بارستایی تاوانم به‌قه‌د قه‌ندیل
 له‌ژیرباری گونا‌هانم، جده‌و بوو پشت و شان و پیل
 به‌تان و پوی سپی چۆنی وه‌شیرم رووی ره‌شم وه‌ک قیل
 به‌هیوای چو‌وونی بالا، سه‌رفی عومرم کرد به‌قال و قیل
 «له‌قالۆری له‌شم ئالا، په‌رقی ریش و که‌وا و مه‌ندیل
 له‌ده‌س مندالی دل‌دا بووکی بارانم، خودا تۆبه.»^۸
 به‌زه‌لله‌ی نه‌فس و شه‌یتانی ده‌نی دا هه‌ل‌خلیس‌کام
 نه‌ماوه‌هیز و توانای راپه‌رینم، ده‌ست و پی شکام
 هیوای هه‌ستانه‌وه‌م کوا، تازه‌تامل نوقمی زه‌ل‌کام
 له‌نافه‌رمانی به‌ولاوه، نه‌بوو کرده‌م، وه‌تی ژیاوم
 گومان ناکه‌م له‌پاش مه‌رگم، به‌باشی که‌س بباناوم
 له‌دیوانی جه‌زادا مل‌که‌چ و سه‌ر شو‌رو دامام
 «نه‌وا پر‌بۆته‌وه‌ سه‌ر‌چاوه‌ و جو‌گه‌ی دل‌ و چاوم
 به‌دار و به‌رد و پووش و خو‌لی تاوانم، خودا تۆبه.»^۹
 نه‌وی دین پی‌ی قه‌بیح بوو، نه‌فسی به‌دفعه‌ر دایه‌ ده‌رخواردم
 له‌ته‌قرا و تاعه‌تی کردم، له‌خاسانی هه‌لاواردم
 به‌هاوری ناسپاس و وه‌سه‌سه‌ی خه‌نناسی نه‌سپاردم
 نه‌وی بی‌نه‌مری تۆبوو، پی‌می کرد و خو‌شی لی‌بواردم
 به‌شایاشی دروو بوو، ره‌نجه‌رۆخۆم، بۆنه‌به‌د ئاردم
 وش‌ک بوو سی‌به‌ری ئاواتت و ما‌ئاهی س‌رو ساردم
 «که‌چی به‌و حاله‌وه‌ هه‌وری به‌زه‌ت بارانی بۆناردم
 که‌فرمیس‌که‌ و به‌خو‌ر ده‌رژۆی له‌چاوانم، خودا تۆبه.»^{۱۰}
 خوام هه‌ر تۆی خودای عاله‌م، که‌پشتیوان و یارم بی
 له‌مه‌ر ده‌رد و به‌لا و ره‌نج و موسی‌به‌ت ئاگه‌دارم بی
 شفا و ده‌رمانی زامی دل، ته‌بی‌بی حالی زارم بی

به تیشکی نوور و فه یزت، شه ممی گلکۆی تهنگ و تارم بی
 قه له م کیشی گوناوه و قه ول و فیملی ناله بارم بی
 عه تابه خشی له قا و هم نیممه تی دارولقه رارم بی
 «ده بی مه رخۆت به چاوپۆشین و لوتفت یاری کارم بی
 ۸ که نه شکینم له گه ل تۆعه هد و په یمانم، خودا تۆبه.»
 غه نوور سه دهینده بیمار و مه ژار و خار و مسکین بی
 مه تا مردن که ساس و لیۆ به بار و مات و غه مگین بی
 له ده رکی باره گای نه قده س، وه پاری، چاوبه نه سرین بی
 به هیوای هیچ مه به تا گوی به فه رمانی شه یاتین بی
 نییه جوابت مه گهر پیلاوی پی ی پیاوانی ئایین بی
 مه گهر خاکی ده ری مه ردانی ته قوا و تاعه ت و دین بی
 «جه میل ریّت ناکه وی تۆسه ر به خودا خوازی به خشین بی
 به هیوای ئاوریککی پیری پیرانم، خودا تۆبه.»

پنج خشتہ کی لہر ہونراوہ کانی

ماموستا کہ ریم فیدایی

دوو مژۆلت

پینچ خشته کی له سه ر بارچه یه کی مامۆستا که ریم لیدایی

تاران دی هۆش و بیرم، غه لبه نگی دوو مژۆلت
 شیشه ی دلت شکاندم به سه نگی دوو مژۆلت
 وادیاره من ده کوژن، تفه نگی دوو مژۆلت
 تی پهر پروه له جه رگم، خه ده نگی دوو مژۆلت
 ۵ دوو چۆری خوینی کیشام، سووره نگی دوو مژۆلت
 به رقی بزه ی نیگارم، گرتمی له پتوه، چبکهم
 وه که کره تاله زارم، بارم له لیوه چبکهم؟
 لای دل به ری عه یارم، جوابم جنیوه، چبکهم
 دهردم گرانه یارم، حالم په شیوه چبکهم
 ۵ له کوئی دلم وه شیرم له چه نگی دوو مژۆلت
 هه ر به و گوناچه کوردم، پیت وایه سه ر بزیم
 پیت موسته حه ققی زه جر و زیندان و دار و چیم
 تو قیم له به ندی زولفت، ویلی نزار و کیم
 ترسام و راچه نی دل، هی نسیکی داله لیوم
 ۵ نیمیزم که دی عه زیزم، به ره نگی دوو مژۆلت
 نه بروته قیمه کیش و برژانگه شیشه دلمه
 بزوت که قووتی رووحه، گرژیته نیشه دلمه
 نهوین و جوان په رستی، ئایین و کیشی دلمه
 چاوت مه ی و مژۆلی به نگ و حه شیشه دلمه
 ۵ مه ست و خومباری کردم خوبه نگی دوو مژۆلت
 تیشکی جه ماله که ی تو، ئاسوی پر هیوا کرد
 دل کولمه ئاله که ی تو، زامی مه مرو دهوا کرد

بېر ورده خاله كەي تۆ، وردبېنى شارهزا كرد
 بۆچاوه كاله كەي تۆ، كاتى دەبوومە شاگرد
۵ زانستى فېرى من كرد فەرھەنگى دوو مژۇلت
 نەوينى ئاگرىنت، سووتانى گيانى خەستەم
 دل كەوتە بەر رەھىلەي شەست تىرى دىق و وەرھەم
 چوار دەورى لى تەنىوم، ھىزى قوشوون و ماتەم
 شارى دەروونى گرتەم، كاتى بەلەشكەرى خەم
۵ فەرمانى ھىرشى دا، سەرھەنگى دوو مژۇلت
 پىلارى چاوكە ژالم، شكەندى شىشەيى من
 دەگرىتە مل وە بالەم، فەوتانى رىشەيى من
 گابۆرە سەگ بە حالەم، كارى ھەمىشەيى من
 شەوتاسە حەر دەنالەم، گريانە پىشەيى من
۵ زامى بە ژانە تىرى بى دەنگى دوو مژۇلت
 ئاشق كوژى سەوابە، بە بىر و باوهرى تۆ
 پىكەنى دلمە پىشەي پەيكەنى تىژپەرى تۆ
 حافز و رەي بەھىزە بۆمە عەرەكە و گەرى تۆ
 وەك رۆستەم، فېدايى، وىستاوہ بۆشەرى تۆ
۵ سىنگى مەتالە بى شك بۆجەنگى دوو مژۇلت

زولفی تەناف

بېنچ خىستەكى لەسەر پارچە يەك لە ھەلبەستەكانى مەلا كەرىم فېدايى

نازدارە، فېداي پرچى رەشى ۋەك حەبەشى تۆم
 سووتاي گرو شۆقى ھەنە و كۆلمى گەشى تۆم
 حەيرانى سېپى و ناسكى ئەندام ولەشى تۆم
 «ئەي دولبەرە! قوربانى برۆو چاوى رەشى تۆم
 ۋەك فېتنەيى خىستۆتە عىراق و عەجەم و رۆم.»
 ئەوروومەتە ئالەت كە گۆلى بولبولى كوردە
 بسكت پەتى خىنكانى دەمارى زلى كوردە
 ھەرتالى لە مووت پىۋەنى قاچ و قولى كوردە
 «ئەوزولفە كەمەندەت كە تەنافى مىلى كوردە
 مەن كورد و بەخت رەش، دە ۋەرە بىخەرە ئەستۆم.»
 كى تىرى بىژانگىت لە دلى داۋە، شەھىدە
 كى ماري قىزى تۆي لە مل ئالاۋە، شەھىدە
 كام كۆرپە جەفای تۆۋە سەرى ناۋە، شەھىدە
 «ھەركەس كە لە مەيدانى تۆكۆژراۋە، شەھىدە
 بىم كۆۋرە، مەن ئەو شۆرەتە باۋىمە سەر خۆم.»
 مستى نەتەۋىستى لە دلى دەربەدەرم دە
 ياتىشە لە رىشەي تەمەنى بى سەمەرم دە
 شىشىرى دوو ئەبرۆت لە كەمەريالە سەرم دە
 «بىرژانگى ۋەكوو تىر لە سىنە و جگەرم دە
 تابىخەمە ژىر پىت، سەر و كەلەيى ۋەك گۆم.»
 بىم كۆۋرە، بەلام لىۋى رقىم لى مەكرۆۋە

دل ھۆگری سىنەت بوو، لىنى دامەخە كۆۋە
 ئەگرىجە لەسەر كۆلمە دىاردەى شەورۇۋە
 «ئەوپەرچەمى شىرت كە لەسەر روومەتى رۇۋە
 ۵ ۋەك پەرچەمى ئىرانە، ۋە دەرگەوت لە ئاسۇم.»
 بەژنت بوو سىدارە لە تىرە ۋرەگەزى كورد
 تىرى نىگەت خەلكى گەلى كوشت ۋ لەناو بورد
 خنجىرى مژۇلت لە جگەر دام ۋ لەتى كرد
 «شىرت بە برۆى شىر، دلى كوردى دەكاورد
 ۵ رۇژت بە حەرارەت بوو، برى ھىزلە ئەژنۇم.»
 بەستى دەس ۋ پىم، تالى قژ ۋ پەرچەمى خاوت
 تاساندى سەرم، ھۆشى برىم سىلەىى چاوت
 برژاندى دلم، تىنى ئەوینى لە نەكاوت
 «سووتالەش ۋ ئەعزام، لە تاوت، بە ھەتاوت
 ۵ عالم ھەموو بىزارە لەبەر دووكەل ۋ بۆسۇم.»
 گورچووبەرە مستت، دەشكىنى كەمەرى كورد
 زلەت بە گور ۋ ھىزە، دەتاسىنى سەرى كورد
 پەيكانى موزەت كردى كونا سى ۋ جگەرى كورد
 «چالى چەنەكەت بۆتە بە قەسرى قەجەرى كورد
 ۵ گرتووم ۋ بى سىوودە دووسەد شىوون ۋ رۇرۇم.»
 ئەى شۇخى جەفاپىشەى لەش ناسك ۋ دلرەق
 سەودا سەرى بەر پىتە سەرم، مەيدەرە بەر شەق
 شادى مەكە پىم، دوژمنى بەدكارە ۋ ئەحمەق
 «خوینى نەتەوت مەمژە ئەتۆ، چىدى بە نامەق
 ۵ بىرەحمى يە بالای كورپى كوردى بكەى كۆم.»
 حافز كە تەمای پىتە لە مەركات ۋ فەسلدا
 چى مەيبوولە رىى ۋەعدەىى دىدار ۋ ۋەسلدا

داخم که سه فای جهنمه تی وه سلت به فه سل دا
«چیدی مه ده ئازاری فیدایی له ئه سل دا
ه هاوختنه نه یاری دل ئارامی سه مه ن بۆم.»

وت و ویتز له گهل به ختی کلۆل و خه والوو

بیتنج خشته کی له سههه بارجه یهك له ههلبهسته کانی ماموستا که ریم فیدایی

ئه ی پهری سههه به ست و ئازا، گهر ئهوی ده یلیم، ههوی
بۆچی قهه جارێک له جارێک، ریت له مالم ناکهوی
دیاره تۆنووستووی له گهوی گادا، کش و ماتی خهوی
«ئه ی فریشته ی به خت گرتوو، هه مده می روژ و شهوی

٤ تایه که ی چاوت له خه و دایه و خهوت لی نارهوی.»

راپه ره با پیکه وه ته گبیر و راویژێ بکهین
بیری رزگاری له بهند و داوی خوین ریت بکهین
باسی خه لک و تاقم و چین و هه موو تویتێ بکهین
«ههسته توخوا دابنیشه، باوت و ویتێ بکهین

٥ ماوه ییکی دوو به دوو بدوین له باره ی مه عنهوی.»

ئه ی مه لی ئیقبال ئه گهر تۆروو له خیر و لاشه ی
دوژمنیکی راسته قینه ی زۆر و ته زویر و زه ی
گهر له گهل ئه م خه لکه دا، هاو بیر و هه ست و باوه ی
«من به کوردی ده تدوینم له و خه وه ی گهر راپه ی

٥ مورغه پیرۆزه ی له بۆ کوردی ره شید و دل قهوی.»

بازی شانازی وه ره، خۆمت له بن سیبهه به خه م
باله ژیر سایه ت ده می کۆرپه ی هومیدم وه به خه م
ناکری بی تۆله که ل ئه سپی مواردم سهه به خه م
«بابه وردی باوه ی و بیرم له بۆ تۆ ده به خه م

٥ به لکوو ده رمانی برینی دل له کن تۆ ده س کهوی.»

من وه تی ژیاوم، دژی شای خۆ فروش و جهه ده بووم
زیلیدی سههه ختی رژیمی پیسی ئه و نامه ده بووم

گەرچی دایم ژیر چه پۆك و دیل و كۆیلله و بهرده بووم.
 «چون له نیتو خاك و زه مینى كورددا پهروهده بووم
 مهردم و ناكهم مه تا هم سەرله بۆدوژمن نهوى.»
 تا سه فای قه ندىلى به رزى مامه كۆيانم هه بى
 سه یرى ههوشين و گه ده و سه رله ندى شى خانم هه بى
 ناوى سافى هۆمل و چاوگه ی كهلى خانم هه بى
 «تاكوو به فراوى سه رى كوستانى كوردانم هه بى
 نامه وى په خچال و قه سر و باله خانه ی خوسره وى.»
 دل به لووتكه ی شاخ و به ندهن، وهك هه لۆ خووى گرتووه
 ژینى قالاوم له لازور په سته، قه د نه م و یستووه
 روو به سه ر به رزى له سه ر به رزى ژيانم كردووه
 «رووحى كه و بارم كه وافیرى چىاو كه ژبووه
 كه ی به ناوودانه یى دوژمن ده بى مات و كه وى.»
 گهر مه تا مردن فه قیر و بى نه واه و رهنك زه رد بىم
 یا وه كوو مه جنوون له نه شكه وت و چیا و بن به رد بىم
 شه رتى پیاوان بى به نامه ردی نه ژیم، هه ر مه رد بىم
 «سه د نه وه نده ی ديكه رووت و قرووت و خاوه ن ده رد بىم
 چونكه كوردم، واهه زانم بوومه سولتانی زه وى.»
 ده م له زاراوه ی عه جه م بى زاره، مه جبوورى ده كه م
 دل ده لى تا هم له گه ل بى گانه ناجوورى ده كه م
 ماك و ریشم ماده، چون تىكه ل به ناشوورى ده كه م
 «من زمانىكى په تى كوردم هه یه و دوورى ده كه م
 له و زمانى ئاره ب و تورك و زمانى په هله وى.»
 هه لوه دای كى و كه ژ و ده میال و باسكه و باسكم
 شیتى چاوبازىكى كه و په فتار و دیمه ن ئاسكم
 تۆبلى ی بۆم ده س بدا باویمه نه ستۆى باسكم

«داغدارى دولبەرىكى شوخ و شەنگ و ناسك
۵ دلبەرىشانم لەبەر كاكوڤلى رەشمارى ئەوى.»
عیشقى پىرى كارەساتىكى بە حافىز كىردووه
يەك كەرەت ھەست و شەوور و عەقل و فامى بىردووه
تاو تووى بى مەيلى لىئونالىك نەخوشى خستووه
«دەردى عیشقى كىژە كوردى و افىدايسى گرتووه
۵ مەلدە رزى، تىك چووه خۆراك و قنىيات و خەوى.»

له سه ر دوو ريم

بېنچ خسته كي له سه ر بار چه يهك له هؤنراوه كاني مامؤستا مه لاکه ريم فيدايي

من له سه ر نه و گوله خؤم نوقمى غهم و چه سره ت كه م
يا له رى ئى نه م گه له خؤم تووشى هه زار زه حمه ت كه م
دل ته مادارى وه فا، يانه جه فا و زيلله ت كه م
«من ده بى شين له بو كۆلمى به خال و خه ت كه م
يا ده بى شين له بو چاره ره شى ميلله ت كه م.»

من ده بى گوى نه ده مئى، هه ر چى كه لى مان به سه رى
يا ده بى خؤم بكه م ئاماده له بو هه ر خه ته رى
نابى چاوم له وه بى، ديارى كرا روژى به رى
«من ده بى داخ و خه مى كورد له دل بهر مه ده رى
يا ده بى له و خه مه دا، جه رگ و دل م له ت له ت كه م.»

من ده بى مافى گه ل و كۆمه له كه م ژير پانيم
يا ده بى چى هه قى ميلله ت بوو، ددانى پيانيم
ئهوى دوستى گه له، چؤن خؤمى له پيئاو نانيم
«من ده بى مۆر له سه رى ليو و زمانم دانيم
يا ده بى گهردن و مل، فيره ته ناب و په ت كه م.»

من ده بى دارى ئه ويन्दارى له دل ما بروى
يا بكه م شوپشى رزگارى، هه تا بو م ده لوى
له سه ر نه م ريگه بروم، تا كو و به رى پيم ده سوى
«من ده بى باسى شه هيدانى گه لم كه م به جوى
يا ده بى باسى قزو به ژنى شل و قامه ت كه م.»

من ده بى هه ر له سه ر نه م ميلله ته برژى خوئيم
هه ر له سه ر مه ردى و ئازا يه تى بى رى و شوئيم

یا نه، مل کز کهم و له و بارهوه کهس نه دوینیم
 «من دهبی سام له سه ر ناحهزی گهل بنوینیم
 ۵ یا دهبی خوم به بی غیرهت و بی هه یبته کهم.»
 من له ری مافی گهل و به رزی وه ته ندا بمرم
 یاله دلدارى به دهر، هیچ له دلارانه گرم
 ناکری من خه می دوا که وتووویی کورد دانا گرم
 «من دهبی شوینی جه وانانی شه میدم بگرم
 ۵ یاله ژوور دهر نه کهوم، بی ری ههل و دهر فته کهم.»
 من به ماچی دهم و مهی راببری رۆژ و شهوم
 یاله بهر دهر د و خه می خه لکی سه عاتیک نه خهوم
 یا دهبی ناحهزی میلله ت بکه مه پیشرهوم
 «یا دهبی ناکه س بگرم، له که سم دوو رکهوم
 ۵ یا که سم بگرم و خوم تووشی خه م و مه ینه ت کهم.»
 وه که هه لۆژینی به سه ر به ستی له سه ر نه و که له کهم
 یا به رهو زور ته مه نی په ستی، میوانی قه له کهم
 دهبی بۆ به خته وه ری میلله ته که ی خوم په له کهم
 «یا دهبی شوق بدا رۆژی نه جاتی گه له کهم
 ۵ یا دهبی تا دهر مرم، روو له شهوی نه کبه ت کهم.»
 خه فته تی دوو به ره کی، دهری دل و میشکی ته نیم
 هه بینا داخی دهر وون، خوینی رهگ و مؤخی چنیم
 بۆم نه گیرا هه رچی کردم له مه باش تر ته سمیم
 «یا دهبی مل که چ و سه رشۆر له نیو مال بژیم
 ۵ یا دهبی روو که مه که ژ، ته رکی هه موو له ززه ت کهم.»
 من که دوو ریتم له به ره، دیاره به ره و دوو مه زلم
 چونکه لیم روون نییه بۆ کامی ده چی ئاو و گلم
 جارم، مات و کزم، عاجز و دل پر له کوتم

«رێگه‌یی من دووره، چبکه‌م، چسێ به‌هرمانسێ دڵم؟
هـ رووله‌ په‌ستی که‌م، یارووله‌ که‌لسێ عیززه‌ت که‌م.»
گوایه‌ نووسراوه‌ له‌ چاره‌ی هه‌موو مه‌خلووقسێ خودا
که‌ بری خواهنسێ سه‌روه‌ت بن و باقسێ دی؛ گه‌دا
دیلسێ به‌رگی‌که‌ برا بۆ له‌شی هه‌شتاله‌ سه‌دا
«کوێله‌یی کورد ده‌لێن ره‌حمه‌ته‌، حالسێ به‌؛ فیدا
هـ گه‌ر نه‌وه‌ ره‌حمه‌ته‌، چۆن مه‌یلسێ به‌زه‌ی ره‌حمه‌ت که‌م.»

يېنىق خىتەكى لەسەز ھۇنراو ەكانى

مامۇستا قانىق

پىنج خىشتە كى

لەسەر ھۇنراۋەي مامۇستاي خۋالى خوشبۈۋ: قانئىع

چى بەسەر مەن بى، لەسەر ئەم نىشتەمانە جوانەيە
 توۋشى ھەرچى بىم، لەرى ئىم خاكى كوردستانەيە
 خوش ترين جىي سائەۋەم ئەم قوژبى زىندانەيە
 «ئاخىرىن مالى ژيانم كۈنجى بەندىخانەيە
 ۵ ئەم كەلەبچە مەلجەمى زامى دلى ديوانەيە»
 مەن ۋەتى كەۋتوۋمە گرتوۋ خانە باشتر بىرئەكەم
 بۆنە جاتى گەل لە دەس بىگانە راۋ تەگبىر ئەكەم
 قەف قەفى دەسبەندەۋا كۆرپەي دلى پىي ژىر ئەكەم
 «زۆر دەمىكە چاۋەرۋانى زىزىرەي زىجىر ئەكەم
 ۵ سەيرى ئەم زىجىرە كەن، ۋەك زىۋەرى شاھانەيە»
 كىژى رىزگارى دەخسوازم، سەر دەبى دانم لەرى
 مارەيى ئەۋ گىيانى شىرىنە، ئەۋىشم داۋە پىي
 بەۋ تەنەفى گەردنم، پىرچى بىستى، جوانەلى
 «بوۋكى نازادىم ئەۋى و خويىنم خەنەس بۆدەست و پىي
 ۵ ھەلقە ھەلقەي پىۋەنم بۆپلپلە ۋەرزانەيە»
 تاكوۋ بەندەم لى گرانتر بى، زەرىف تر قال ئەبىم
 بىنە دەر، زىاتىر بەسەر سەر بەستىا ئەبدال ئەبىم
 مەن ھەقم، رۆژى بەسەر گشت ناھەقى دا زال ئەبىم
 «گەرچى دوزمەن ۋە زانى مەن بەدىلى لال ئەبىم
 ۵ باش بزانى، كۈنجى زىندانم قوتابى خانەيە
 پىاۋ ھەتازۆرتىر لە بەندەبى، بە ئىمان تر ئەبى

تاوه مینى هست و بىرو باوه پى، جوان تر نه بى
تاله به ندا رامگرى، دوژمن هه راسان تر نه بى
«بىرى ئازادىم له زىندانافراوان تر نه بى
۵ قوربه سهر نه و دوژمنه ی هیواى به به ندىخانه یه.»
داغ و نه شكه نجه و سزادانم شتىكى عادى یه
جه زره به ی سه ختم نیشانه ی نه و په پى بىدادى یه
دار و په تك و گولله هوى رووخانى ئىستىبدادى یه
«گبرتن و لىدان و كوشتن، عامىلى ئازادیه
۵ توپ و شه ست تىرو كه له بچه، لام وه كو و نه فسانه یه.»
بوخه باتىك هه ول نه دهم، دوژمن له خاكم تاربكا
راپه رىنىكم نه وى، پى شىلى ئىستىعمار بكا
چاوه پى ی یه كه هیترشم، راوى به ره ی زوردار بكا
«چاوه پروانى شۆرشىكم عاله مى رزگار بكا
۵ مىللله تم بوئه و مه به سته كرده وه ی شىرانه یه.»
شىعرى من رووخینه رى كۆشكى زوحاكى به دفه ره
نه سله حه ی قورسم؛ دنه و هان دانى خه لكى بو شه ره
تۆپى پىنووسم به ره و دوژمن به هیز و تیژ په ره
«چه كى شۆرشگىرى من، نووسىنى بىرو باوه ره
۵ راپه رینه، هه لمه تى پر نه عره ته ی كوردانه یه.»
من وه تى هم، ژىرده سى داگىركه رانى روو ره شم
گوايه نووسراوه له چاره م، هه ر كه نه فتى بى به شم
بووكى سهر به ستى به كوئىرى دژ، ده گرمه باوه شم
«گدر به ئازادى نه ژىم، مردن خه لاته بۆله شم
۵ نوكه رى و سهر دانه واندن، كارى نامه ردانه یه.»
من به قوربانى ولاتى خۆم و گشت كىو و كه ژىم
شهرتى پىاوان بى مه تا ماوم به سهر شۆرى نه ژىم

حافزم، ئىتر قىبول ناكەم لە دەربار ورژىم
«قانىم، ئىمرۆلە زىندانى بە ئازادى ئەژىم
سەدەھە زار لە عنەت لەوھى، وانۆكەرى بىگانە يە.» ۵

ئەي دولبەر

بېنچ خىشتەكى لەسەر پارچە يەك لە ھەلبەستە بە نرخەكانى
خوالى خۇشبوو مامۇستاقانىيى نەمىر

ئەي دەم كولى روومەت گۈلى گۈلزارى ھەموو شۆخ
سەرتۆپى ھەموو چاومەس و عەييارى ھەموو شۆخ
ئەي گۈلپەرى ناز پەرۋەرى سەردارى ھەموو شۆخ
«ئەي دولبەرى قەد عەرپەرى سالارى ھەموو شۆخ
۵ مەجبۇبى ھەموو عالەم و نازدارى ھەموو شۆخ»
يەك زەرپە لە ئەنوارى مەلاحەت بىنويىنە
يەك قەترە لە جۇبارى لە تافەت بىنويىنە
يەك شەمە لە ئاكارى ئىشارەت بىنويىنە
«يەك نوكتە لە ئەسرارى نەزاكەت بىنويىنە
۵ ۋەك بەختى ئەمەن رەش بىكە بازارى ھەموو شۆخ»
خۇش دىمەن و رەفتارى ۋەكوو تۈنپىيە، حاشا
تەنيا گۈلى گۈلزارى لە نىوباخچەيى پاشا
سەروى لەبى جۇبارى، لەگەل شەرم و حەياشا
«تۆدولبەرى عەييارى لە بازارى تەماشاشا
۵ باجگىرى ھەموو سەلتەنەت و بارى ھەموو شۆخ»
سەربازى موژەت وازى لە كوشتار و ستەم بى
باشارى نەكارەنگە ئەگەر رۆم و عەجەم بى
ئەم شارە ھەموو دولبەرى مومىتاز و يەكەم بى
«تيرى نىگەمى چاوت ئەگەر مەيلى عەدەم بى
۵ ۋىرانى ئەكايەك نىگەمەت شارى ھەموو شۆخ...
پىنۋوسى قەزانە خىشى برۆى تۆيە لە دەسيا
نەققاشى قەدەر، خال و خەتى تۆيە لە دەسيا

مەشتاقى سىروشت، تالى قىزى تۆيە لە دەسىيا
«ئوستادى ئەزەل، رەسمى قەدى تۆيە لە دەسىيا
۵ مەربۆيە وەمالەت بوو پەرگارى ھەموو شۆخ.»

بى مەيلى و زىز بوونتە، خالى منى شىوان
تۆران و بىانوتە، و جوودى منى فەوتان
لالووتى و گرژىتە، پەژارەى منى خولقان
«زوانەى گېرى دووريتە، دل و جەرگى سووتان

۵ بى عارە دلەم بۆشەرەرى نارى ھەموو شۆخ.»
پىر بووم، نەگە يىشتم بە ويسالى مەھى تابان
رووى دەر نەكەوت تاوى لە ژىر ھەورى نىقابان
نامبۆيە لەبەر چاوم نىتر شار و خيابان
«مەستانە سەفەت روو ئەكەمە چۆل و بىابان

۵ خۆم دوور ئەخەم ئىمىرچۆلە ئاسارى ھەموو شۆخ.»
بى بايى يە عەقلى من و سەرپوشتەيى قانىع
چون خالى يە گىرفانى من و كىسەيى قانىع
بى سوودە وتەى حافز و فەرموودەيى قانىع
«بى تامە برا شىمىرى من و نوكتەيى قانىع

۵ بازارى نەمانوكتە و ئەشعارى ھەموو شۆخ

پیلج خشته کی له سهر هونراوه کانی

مامۆستا هیمن

چهن پارچه شیمیری مامۆستای زانا
 ته خمیسیم کردوون، نهك تهواو مانا
 زۆرم ههول دا، ههرگیز نه مستوانی
 تیکه له بسم له گه له ههلبهستی جوانی
 نه و یاقووتی سوور، من مووروو شینهم
 نه و په شیم و ماهووت، من په رۆی پینهم
 نه و هه لۆی به رزی سهر دوندی یاله
 من خهریک چینهم لهم په یین و پاله
 له شیمیری نه و دی بوونی سهر بهستی
 من داری په ستییم درایه دهستی
 نه و گهره کیه تی رزگاری خه لکی
 منیش بوومه ته سهر باری خه لکی
 کی بی نه زانی فهرقی نه م دووانه
 له زه می نه وه تاناسمانه.

پینچ خشتہ کی لہ سہار

ہونراوہ گانی ماموستانا ہیمن

گلینه ی شاعیر

پینج خشته کی له سر هونراوه یه کی ماموستا هین

نه گهر خزمه ت به لیقه و ماوچ پر نه جر و سه وابی با
 له ناو کومه ل نه ده بوا پوول په رستی مینده بابی با
 مه بابریا که سی وهک من دلی پر تین و تابی با
 «نه گهر خه رمانی عومرم نیسته کانی پاکی بابی با
 ۵_ به مهرگی تو مچور کیسم به دل دا نایه بابی با.»
 نه وهی من زور دره نگی تی گه یستم خوزگه زووبایه
 له عومرم خویندن و زانین به میشکم دا نه چووبایه
 ده بریا شوانه و یلیک بام و چهن چوار پیتم له دوو بایه
 «هونه ر گهرمایه یی به دبه ختی و نه گبه ت نه بووبایه
 ۵_ به شی من بوده بوو چاره رهی و خانه خرابی با.»
 ده خوم سویندی به قورنانی خودا و په رتووکي ئاویستا
 له زانستگهی به شهر دوستی که سی نه یخویندوه هیستا
 نه قی دوو که س له دهردی خه لکی حالی بایه تاویستا
 «له کوی حالی من وتووا ده بوو نه ی خو په رست نیستا
 ۵_ نه گهر دنیا ئوسوول و قانیده و نه زم و حیسابی با.»
 ته باشای ده فته ری ژینم که ساقی، لیك ده نه وراقی
 نه گهر دوزیته وه شادی له نام و ژیری ساقی
 که و ابوو عومری فانی م بوچی یه بیته مه یی باقی
 «به جامی باده تیر نابم، نه گهر مه یلت مه یه ساقی
 ۵_ گلینه ی خوم ده نیترمه خزمه ت بوم تیکه تابی با.»
 له کووپه ی تایبه تی خیرا پری که و بمده ره دهستی
 ده با وه یخوم و رزگار بم له دیلی و مهینه ت و پهستی
 له دنیا بو که سی نه یچه شتبی قه د تامی سه ربهستی

«مەمۇر عومرى ئەبەد تىنى دا نىيە خوشى و دەمىك مەستى
۴ خدر ناوى جەياتى بۆچ بوو فىتىرى شەرابى با.»
مىرىشك و قەل لە بازارا نەما، بوونە كەبابى شىخ
ترى دەس ناكەوى، پاكى كرا كووپەى شەرابى شىخ
وەرە گوى بگرە نەغمەى عوودوسى تار و روبابى شىخ
«و بەر مەن نايەلى لىترەش مەى و ساقى، جەنابى شىخ
۵ دەنالا شەراب و حورى با مەر بۆجەنابى با.»

هیلانه‌ی به‌تان

پینج‌خشته‌کی له‌سه‌ر شیعرێکی ماموستا هه‌مین

نه‌گه‌ر نه‌و یاره‌ بێ‌ ره‌حمه‌ به‌پرسی قه‌ده‌ه‌والی من
 ده‌زانی چۆن به‌مه‌ینه‌ت راده‌بووری مانگ و سالی من
 له‌ دوژمن واوه‌ کێ ده‌گریته‌ مل ده‌ین و وه‌بالی من
 «نییه‌ باکم نه‌گه‌ر زالم شکاندوو یه‌تی بالی من
 ٥ نه‌وه‌ سه‌خته‌ که‌وا ناگاته‌ گویی که‌س ناله‌ نالی من.»
 شنه‌ی بای وه‌عه‌ده‌ په‌یدا بوو له‌ به‌فری سه‌رکه‌لانی‌دا
 گلۆری کرده‌وه‌ رنده‌و به‌ سه‌ر شاخ و ته‌لانی‌دا
 چروکوێچکه‌ی لق و پۆپ و چلۆوک و سه‌ر په‌لانی‌دا
 «به‌هاره‌ات و ته‌بیعه‌ت حوکمی ئازادی مه‌لانی‌دا
 ٥ له‌ ناو کونجی قه‌فه‌س دا دیاره‌ ئیستا چۆنه‌ حالی من.»
 له‌ سه‌ر لووتکه‌ی چیا سیره‌ی مه‌لۆی سه‌ربه‌رز و ئازادی
 له‌ کۆساری چریکه‌ی باز و قاسپه‌ی که‌وله‌ مه‌ر لادی
 له‌ سه‌ر داری نه‌وای قومری له‌گه‌ل سه‌روه‌ و شنه‌ی بادی
 «له‌ گولزاری ورینگه‌ی بولبولی سه‌رمه‌ست و شه‌یدا دی
 ٥ به‌لام نایه‌ جریوێکی‌ش له‌ هیلانه‌ی به‌تالی من.»
 له‌ سه‌ر زارم وه‌لا ناچی مه‌تا گوی قه‌بری ناوی تو
 دل و دینم، هه‌موو ژینم ده‌که‌م قوربانی چاوی تو
 له‌ ده‌ستم داوه‌ هۆش و بیر و ته‌دبیرم له‌ تاوی تو
 «له‌ سه‌ر ناچیتته‌ ده‌ر ساتی خه‌یالی بسکی خاوی تو
 ٥ نه‌گه‌ر چی تی‌گه‌یشتم چاوه‌که‌م خاوه‌ خه‌یالی من.»
 نه‌ری بازی له‌ خورازی، ده‌می رامی مه‌ بۆنابی
 نه‌ری ته‌رلانی جوانم بۆچی هاو‌پازی مه‌لۆنابی

گوتی سوورم له گه ل بولبول مه تا که ی گرد و کونابی
«نهری نه ی ناسکه که ی ناسک، مه تا که ی دهسته مۆنابی
نهری پیروژه که ی خوش فری، مه تا که ی نایه مائی من.»

مه تا بوخت به لیتنت دا، به دووتا چهن وه لامم نارد
گه لیک چاوه ری بووم و مه لم کیشا هه ناسه ی سارد
به ناوات و هومید و تاسه وه چهن مانگ و سالم بوارد
«کوتت بوت دیمه جی ژوانی، هه زار سویندت به شالم خوارد

له نامی ناشقانه ی من بترسه نه ک له شالی من.»

ورچ پاره ی هه بی، خه لکی ده که ونه شوینی، کویرانه
نهره ستوو بی دراو بی، په خمه یه له م کاوله ئیرانه
نه گه ر په یکان له بن پیتا بوو، ده نگت دی دلیرانه
«که مالت بی، که مالت بوچی یه له م شاره ویرانه

که مائی دهوله مهن دی دی، گولم نه ی ویست که مائی من.»

نه گه ر نه ختی وه فای ببوایه نه و شوخه په لک زهرده
ده بوو زوو تی بگا پاره په رستی کاری نامهرده
که ساس و مل که چم بویه دلی بو من وه کوو بهرده
«نه گه ر ده یزانی مانای خوشه ویستی نه و کچه کورده

به سه د یاقووت و گه وه ر نه یده دا فرمیسکی ئالی من.»

به سام و ترسناک و تووش و ناخوش و سرو سهرده
سه رین به رد و لیفهم ئاسمان و رایه خم ههرده
شه وی و بو منی ناخر شه رو بی مال و چول گهرده
«رهش و تار و دریش و پرله ئازار و خهم و دهرده
به لنی شه وگاری دوووری بوو سه راسه ر ژینی تالی من.»

پینج خسته کی لہ سہر ۴۴ لہ سہر ۴۵ لہ سہر ۴۶ لہ سہر ۴۷ لہ سہر ۴۸ لہ سہر ۴۹ لہ سہر ۵۰ لہ سہر ۵۱ لہ سہر ۵۲ لہ سہر ۵۳ لہ سہر ۵۴ لہ سہر ۵۵ لہ سہر ۵۶ لہ سہر ۵۷ لہ سہر ۵۸ لہ سہر ۵۹ لہ سہر ۶۰ لہ سہر ۶۱ لہ سہر ۶۲ لہ سہر ۶۳ لہ سہر ۶۴ لہ سہر ۶۵ لہ سہر ۶۶ لہ سہر ۶۷ لہ سہر ۶۸ لہ سہر ۶۹ لہ سہر ۷۰ لہ سہر ۷۱ لہ سہر ۷۲ لہ سہر ۷۳ لہ سہر ۷۴ لہ سہر ۷۵ لہ سہر ۷۶ لہ سہر ۷۷ لہ سہر ۷۸ لہ سہر ۷۹ لہ سہر ۸۰ لہ سہر ۸۱ لہ سہر ۸۲ لہ سہر ۸۳ لہ سہر ۸۴ لہ سہر ۸۵ لہ سہر ۸۶ لہ سہر ۸۷ لہ سہر ۸۸ لہ سہر ۸۹ لہ سہر ۹۰ لہ سہر ۹۱ لہ سہر ۹۲ لہ سہر ۹۳ لہ سہر ۹۴ لہ سہر ۹۵ لہ سہر ۹۶ لہ سہر ۹۷ لہ سہر ۹۸ لہ سہر ۹۹ لہ سہر ۱۰۰

دلت بىردم لى سىنى مەشت و نۇر
مەلت واسىم بە كەزىيە و بەژنى شۇر
بە جىت مېشتىم لى ناوشىن و شەپۇر
«عەزىزم بۇچە تۇراوى لى خۇر
چ قەوماو، دلى تۇبۇچى گۇر
كە تۇرۇشتى بۇمن دەرد و خەم ما
قەناسە بى كەسى و فرمىسكى چەم ما
كەژى مىوام لى ژىر بارستى تەم ما
«ئە تۇوازوو لى بىرت كىردم ئەمما
فەرامۇشت ئەكەم شەرتە لى گۇر»
۵ ۋەتى تۇزىزى من كىرم كىراو
لى ژىر بارى خەفەت پىشتىم چەماو
لى جانىم دل رەقى، رەحمەت ئەماو
«لى منن راخۇخە تا يەك رووى ئەداو
۵ ئەدى بى مەيلى بۇرووى دالى تۇر»
لى تۇرايە خەم و دەرد و كولى من
بە دەس تۇيە رووناكى مەنزللى من
لى باغى ژىن ئەتۇى تەنيا گولى من
«ئەسىرى كەزىيە تە كۆتىرى دلى من
۵ دەبى خالى چ بى كۆتىر لى تۇر»
لى سەر چى زىزى زۇرت بۇپەروشم
لى دەستىم داو ژىن و روژى خۇشم
دەبى ۋەك تازىە داران رەش بىپۇشم

«سەر و مال و كەمال و بىر و ھۆش»
۵ لە نەردى عيشقى تۆدا پاكى دۆرا.»
بە ئامم سىس و ژاكاو گولسى ژين
بە بەژنى من براو ماتەم و شىن
لە سەر روم ئاشكرايە شوئنى ئەسرین
«لە چاوم دى بە خور فرمىسكى خوئنىن
۵ كەچى ئەم گۆمە خوئنىنە ھەلنە چۆرا.»
مەموو يارانى مە جلیس دەس لە ناو دەس
بە شوئىن ئاواتى خوئى دا رۆيى ھەر كەس
بە جى ماوم منیشش داماو و بى كەس
«من و لاشەى پەپوولە مایىنەو و بەس
۵ شەوى دوورى شەمیشش تراو لە گۆرا.»

تنهه لکیش له سهر پارچه هه لبه سستی ته شه نا ناسوری دهروون

مه یلنر

+ وهره ساقی دههوی نه و شوخه می دل کهم کهم
کووده تایه که له دژی دیقی دل و وهره مه کهم
مه چزان دوومی به جامیک و دوو نامری کول و کو
+ لوزوم بهرده سهری، نامهوی جورعهی کهم کهم
+ ته شه نا بوته وه ناسوری دهروونم دیسان
جیاله سهر خوشی به چی چاره یی نه دهردم کهم
لیم وه سو هاته وه سهر له نوی، برینی کوتم
هزامی کوته و به مه یی کوئی ده بی مه لحه مه کهم
+ تانه روو خاوه بلا پر بی له خوشی و مهستی
مه ی و مه یگیرو دهف و نه ی له وه تا غم جهم کهم
تا کوو کاول نه بووه هوشی تیابا بیرم
+ تازه پیی ناوی نه من هوده یی خوّم مه حکمه کهم
+ ئیسته بو چاره یی خه م گو شه یی مه یخانه یه جیم
من که ده بوا گه له کهم دوور له خه م و ماته مه کهم
داخه کم ئیسته به مه ی چاره ده کهم داخی دهروون
+ من که روژی ده مه ویست میلله ته کهم بی خه م کهم
+ چون په نا بو مه ی و مه یخانه ^{نا} که یه م تی گه ییوم
گه ل فروش بسم، ده بی بیگانه به خوّم مه حره م کهم
خه م له لای کئی بره وینم به مه ی و مهستی نه بی
+ له م ولاته مه موو شت زوره، به نی ئاده م کهم
+ مشت و مائی دهوی ئاوینه یی ژهنگاوی خه یال
مه ر ده بی چاره یی نه م ئاوینه بی که لکه م کهم
به وه پیک نایه که مه ر بیر بکه م و دامینم

+ مهست و گئیژهم که مهتا گالتیه به جامی جهم کهم
 نهوشو خوش رابیری، سۆزی ببی هه رچی دهبی
 بۆچی نه م عومره خه ساری مه وه سی عالم کهم
 ده مه وی تازه وه دووی واهیمه چیدی نه کهوم
 بۆچی خۆم خه سته یی دووا پۆژی ون و موبهم کهم
 + پیر و زورمانم و هیشتا ^{تست} دلنه کهم هه ر ده یه وی
 خۆم به قوربانی چهنه ی چاو و زنه ی زهمزم کهم
 بۆز بووه ریش و ددان که وتوووه دیسان به ته مام
 هه ر و مالم به فیدای خال و خهت و په ر چه م کهم
 + داستانی مه م و زین کوئه، کچیکم گه ره که
 دهستی باویمه مل و ماچی له کولم و ده م کهم
 تۆره مه ی لاسم و وهک وی له خه زالی ده گهریم
 + شلکه رانی بکوشم، بۆنی له سینگ و مه م کهم
 + من له جوانی ده گهریم ٬ تیپه ره زستانی دزیو
 با پیاسیکی له سه ر چیمه ن و لیوی چه م کهم
 به حری بیگانه به جی بیله، ولاتی جوانم
 + کچ که رووم ناده نی، با سه یری گول و شه ونه م کهم
 + شه ره بایه له چیاکان و مه وا تووشه، ده نا
 خۆم ده بوو تووشی که ژ و کیوی چرو پرتهم کهم
 دووره سه ری قه ندییل و ینو و زۆره ده نا
 + وه کوو شیتان ده مه ویست رووله چیا ی حه سته م کهم.

ن ۱۶۷ (م)

قەلای نیشتمان

۵ ۋەتەن یارەبى بۆمىن بى قەزای تۆ
سەر و مالىم فیدای ئاۋ و مەۋای تۆ
دەكیشم تابىژىم جەۋر و جەنەفای تۆ
«ۋەتەن گىيان و سەر و مالىم فیدای تۆ
ۋە گىيانى مىن كەۋى دەرد و بەلای تۆ.»

۵ ۋەتەن تامىن مەم و تۆم نیشتمانى
دەبى بۆتۆى بەخت كەم غومىرى فانى
ئەتۆبۆمىن بەمەشتى جاويدانى
«لە پىنناۋت دەنىم سەر، تابىزانى
مىنم رۆلەيكى ئازا و باۋەفای تۆ.»

۵ دەبىم قوربانى نوالەى كەسك و سوورت
فیدای كوستانى بەرز و پىرچىسوورت
دەپىم رىى درىژ و سەخت و دوورت
لە بۆپاراستىن و حىففى سىسوورت
«لە باتى ماژىنۆسىنگىم قەلای تۆ.»

۵ ۋەتەن فەرزەلە سەر گىشت تۆرەمەى ماد
لە رىى تۆدا بەخت كەن مال و ئەۋلاد
مەتاكو و تۆنەبى سەربەست و ئازاد
«دەبى مىن چۆن بىژىم مەسروور و دلشاد

۵ كە دەت بىنم لە دەست بىگانەدای تۆ.»
لە خاكىم ھۆزى داگىركەر بەسامىن
دۆى وىستى بەجى و مافى رەۋامىن
سكالاۋ غەرز و دادم بىى ۋەلامىن
«دەبى كەى سەربەخۆبى تۆ، مەتامىن

۵ به سەربەستى بىكەم سەير و سەفای تۆ.»
و تەن خاكت بەھەشتى سەرزەمىنە
لە چاوتۆلەندەن و پىارىس چ نىنە
چەم و كانى و دەراوت ئاوى ژىنە
»بە شىنكە و گول سەراسەر سوور و شىنە
۵ چ جوانە دىمەنى كىو و چىيای تۆ.»
لە مېژ مالى لە زەحمەت دايە گىيانت
بە تال و سوپىرى تىپە پىو ژىيانت
دەى ئەم خەلكە بۆتە ئەركى شانت
»لە گەل تۆبۆنە جاتى نىشتەمانت
۵ دەدەن ھىمەن ھەول خوشك و براى تۆ.»

کوردم ئەمن

گەرچی دوور کەوتە ی ولات و ویل و چۆل گەردم ئەمن
 گەرچی ئاواره و غەریب و مات و رەنگ زەردم ئەمن
 گەرچی لە سووی ماوە لانی مەر بینا مردم ئەمن
 «گەرچی تووشی رەنجەرۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن
 ۵ قەت لە دەس ئەم چەرخە سێلە نابەزم، مەردم ئەمن.»
 مەن بە دووی نیو و نیشان و شۆرە تائە بدال نیم
 شیت و ماخوولیای دراو و زیر و مەلک و مال نیم
 مەن ئەوینداری خەرنگە ی بازەن و خەرخال نیم
 «عاشقی چاوی کەژال و گەردنی پەرخال نیم
 ۵ عاشقی کێو و تەلان و بەندەن و بەردم ئەمن.»
 مەن لە کویری و تال و سویری رۆزگار باکم نییە
 مەن لە زیندان و شەکنجە ی بی ژمار باکم نییە
 مەن لە هەلواسین و لێدان و فشار باکم نییە
 ۶ لەت لەتم کەن، بێمکوژن، هێشتا دەلێم کوردم ئەمن.»
 شەرته تا ماوم بە شاخ و بالی دوژمن هەل ئەلێم
 شەرته کەولم کە قسە ی راست و دروستی پێ ئەلێم
 ۸ مەن لە حەبس و زەبەر و زەنگ و کوشت و بێ نابێ هەلێم
 «گەر لە بێرسان و لەبەر بێ بەرگی ئێمەرۆق هەلێم
 نوکەری بێگانە ناکەم تالە سەر مەردم ئەمن.»

بەرەو ئاسۆ

شىخى تەزويرو رىابووم، ئىستە خۆشى يەك بەدەم
 خاوەنى رىش و ئەبا بووم، ئىستە بادەم والەدەم
 خەرقە و تەزبىج و سىواكم بە چۆرى مەى دەدەم
 «سۆفى كۈنجى خانەقا بووم، ئىستە پىرى مەيكەدەم ۵
 زاھىدى خەلۋەت نشىن بووم، ئىستە مەست و مەى زەدەم.»
 دىمەنى لاۋلاو و ەەرە شۆخ و دىگىرن لە لام
 گىانى تازەم پى دەبە خشن، شەنگە بى و شۆرە نەمام
 خەلفى شمشادىش بەژن شووش و پەسندى خاس و عام
 «سەروى ئازادىش لە بار و دىكەش و جوانە، بەلام ۵
 گىانەكم من شىت و شەيداي لار و لەنجەى ئەم قەدەم.»
 دل بەلىنى داۋە تا ماۋە وەدوۋى جوانى كەۋى
 شەرتى پىاوان بى لە جوانى واۋە چى دى كەم نەۋى
 دل لە ەەر تىپىكى جوانى دەس كەۋى، پىى دەسەرەۋى
 «جىلۋەىى جوانى لە ەەر چى دا دەبى خۆشم دەۋى ۵
 رۆژى كۈشتەى مىنى ژۆپ و رۆژى گىرۆدەى شەدەم.»
 ەەرشتىك جوانە لە رووكارى زەۋى و ئاسمانى روون
 بۆيە ەن تاكوو وەبووژىنن دلى سىس و زەبوون
 مانگ و رۆژ، ئەستىرە، ەەر چى جوان و پەيدان و لە روون
 «ەەرىدەكى بۆخۆى دەجولنىتەۋە ەستى دەروون ۵
 زەردەپەر، كاروان كوژە، تارىك و روونى سوبىدەم.»
 دەنگى مەل، رەنگى بەھار و دىمەنى دار و گىا
 زەۋتى سەرشار و بىزەى يار و ئەۋىنى بىرىا ۵
 پاكنى وىستى ئادەمىزادن، لە يەك نابن جىا
 «ئاسمانى روون و دەرياي مەند و تارمايى چىا

سیوی لاسوور و به مئی زهر د و هه ناری گولبه دهم. «
 کئی به قه د من تال و سویری دووری یاری چیشته ووه
 کئی به قه د من دهر د و رهنجی بی ژماری چیشته ووه
 کئی به قه د من ناخی هه لکی شاهه، ژاری چیشته ووه
 ۵ «کئی وه کوو من گهرم و ساردی روژگاری چیشته ووه
 گاله دهشتی گهرمه سیرم، گاله کویتانی گه دهم. «
 وهك چه می که لوی ده ماژیم و پشورودانم نییه
 بی و چانم، وه ختی ماندوو بوون و وه ستانم نییه
 ری هیوام گرتوته بهر، بویه خه می گیانم نییه
 «وهك شه پۆلی زی خۆرم، ساتی هه دادانم نییه
 ۵ گیتژ ده خۆم، پیچتی ده دهم، من رۆله کوردی ئەم سه دهم. «
 گهرچی داگیرکهر سنووری لی چنیوم، وهك سه وه
 ره دلی بر دم، روژی تاساندوم وهك ئال و شه وه
 بی چرا، ناشارهزا، چاولیلی تاریکی شه وه
 «رینگه سهخت و پرله کهند و له ند و هه لدیروگه وه
 ۵ هه ر ده بی بزووم، ده بی بکوشم، و چانی لی نه دهم. «
 تامه به ست پیک دی و مرادم بو ده بی حاسل، ده رۆم
 له وه موو خییو و درنج و دیوه ناکه م سل، ده رۆم
 ۴ «سیبه ری مه رگم له پیش دایه و به ره و مه نزل ده رۆم
 ناخی گۆری ته نگه جیگه م، هه ر تاسا بی قه دهم. «
 من به شوین ئاواتی به رزا، دوندی یالم گرتووه
 عه شقی سه به رزی له که لله ی دام و حاله م گرتووه
 وهك ده پیوم رینگه، دیاره خرووی شه مالم گرتووه
 «من به ره و ئاسۆ، به ره و رووناکی بالم گرتووه
 ۵ چون به ره و تاریکی ده خشیتم، پال وه شه یتانی ده دهم. «
 داری به رزم دی، به هیچ لایهك لقی لی جوی نه بوو

بهردی قورسم دی، حەریفی لوزەوی ئاوی نەبوو
 کتوی نزم دی به بوولەرزەش دلی توی توی نەبوو
 «کانی روونم دی، به لیشاوی بهمار شلوی نەبوو
 به فری گەورەم دی، چیا ی گرت و به تاوی بوو قەدەم.»^(۱)
 لەو دەمە ی دامەرگ بۆسەر من سوپا و قوشەن دەکا
 بای مەناسە ی دووایی خەرمانی هومیدم شەن دەکا
 دوا تنۆکی ئەشکی ئالم ری ی خەبات گولشەن دەکا
 «ئاگری سینەم بلیسە ی دی، ولات رهوشەن دەکا
 ئەو دەمە ی خۆم وەك دلۆپێك دەچمە نیتو دەریای عەدەم.»^(۲)

بۆسەى رۆژگار

ھىچى لى نابىنى كويستانى ھومىدىم، تەم نەبى
 زەردە رووناكاتە سەر لىيۇم لە لىيۇ چەم نەبى
 كەس بە جەستەى گيانى ناشاد و دلى خەستەم نەبى
 «نیمە ئاوالى لە گوۋشەى بى كەسى دا، خەم نەبى
 ۵ چاكە ئەولتەرەش وەفای ھەرماو، سايەى كەم نەبى.»
 پىرە مەينەت تاقە ھاوپىمە، قەتم لى جىانييە
 بۆسە عاتىكىش تەنانەت خىر و خوشىم لانييە
 نەگبەتى وەك من لە ژىر ئاسمانى شىن پەيدا نىيە
 «لاپەرەى ژىنم ھەمووى ھەلدەيتەو، تى پەيدا نىيە
 ۸ باسى فرمىسك و ھەناسە و شىوون و ماتەم نەبى.»
 چەرخى چەپ نەك ھەر بە مەيلىم يەك كەرەت نەخولايەو
 بەلكو بۆمىن رۆژ بەرۆژ داوى پىتر دانايەو
 سە يەرە دل بەو ھەموو داخ و دىقە بۆنە توايەو
 ۹ «رۆژگارى سېلە بۆمىن بۆسە يىكى نايەو
 نەمدى ھەر تىرىكى دە يھاوى بەرەو سىنەم نەبى.»
 ديارە تاوانى فېداكارى و وەفا و دل سافىيە
 ئاشقى وەك من كە داماوى و كەنەفتى مافىيە
 ئەى فەلەك تا كەى جەفا، مەمكروۋە، بى ئىنسانىيە
 «رەنجى دوورى دل بەرم بۆكوشتنى من كافىيە
 ۱۰ گەر لە دنيادا نەمىن ھىچ مەينەتى دىكەم نەبى.»
 پىرى كردم داخ و دەردى يارەكەى چاوكالى من
 خۆدلىم توقى، بەرىكەوتىش نەھاتە مالى من
 كى وەكوو خۆم تى دەگا چۆنە ژيانى تالى من
 «خوادەزانى چەن پەريشان و پەشپەشەو ھالى من

۵ نه و كه سهی گیرۆدهیی نه گریجه و په رچهم نه بی. «
 لامه شۆرلیتی له قولكهی گهردن و چالی چەنا
 تەر نه بایه خۆی له پیتناوی خەزالتی بۆ دهنا؟
 داخه كه م نه و شوخه ریزی بۆ نه وینم دانه نا
 «ره مزی دلداری له زینتی فیڕ نه بوو یارم، دهنه نا

۵ کوانه وینداری و فاداری وه کوو من، مه م نه بی. «
 كه م وه کوو من لی نه قه و ماوه، كه ساس و دووره بهش
 شان و سۆرانیم له داخا، وه خته هه لکیشم له ههش
 شوخی لادیمان له بهرتاوی نه ماوه کولمی گهش
 «کیژی شاریمان له خۆی وه رگرتوو، چارشیوی رهش
 ۵ داخه كه م نه مدی له وی مانگی كه دهوری ته م نه بی. «

سیس و ژاکاوم وه تی لیم زیزه تۆراوه گولم
 وهك شهوی ده یجووره تاریک و تنووكه مه نزلیم
 نامرادی بوو به لافاویك و بردی حاسلم
 «شادی جاریکیش به میوانی نه هاتۆته دلیم
 ۵ رهنگه خه لوه تخانه یی خه م شوینی نامه حره م نه بی. «

بۆ گه لم شه رته فیدا کاری هه تا مردن بکه م
 چم له دهس دی خزمه تی مندا ل و پیاو و ژن بکه م
 خۆم ده به تلینم هه تا کوو رازی خه لکی ون بکه م
 ۵ «خۆم ده سووتینم هه تا به زمی خه لك روشن بکه م
 — کئ له ری خه لکا وه کوو شاعیر ده سووتی: شه م نه بی. «

تەپلى ئەمان

خەيال تىژبالە، زەينىش نوكتە كىشە
 تەبەع سوار چاكە، زەوقىش زۆر لە پىشە
 قەرىحە، تىژ دەس مى وەك درىشە
 «قەلەم سەركىشە، بىرىش موقەللىشە
 ۵ بىلەم يارەبى رووى رەش بى زەمانە.»
 لەگەل مەن توند وتىژى كوردە پىشە
 بە حەسرەت جەرگى دەرھىنام لە رىشە
 لە پىنى شادى ھومىدى دام بە تىشە
 «دلى تەنگەم لە دەستانى ھەمىشە
 ۶ مەكۈگەي مەينەت و دەرد و خەمانە.»
 گەللى كىنە و رقى لە منى ھەژارە
 لە حاندام ژەقنە مەوتە، ژەھىرى مارە
 دژى دۆستى مەنە، يىارى نە يارە
 «مەمەم تىرى بەلای ئە و روژگارە
 ۷ دەكابۇسىنىگى پىر زامەم كەمانە.»
 بەلا ھەرچى لە ئاسمان دىتە خواری
 دەللى پاكى بە سەر مەندا دەبارى
 لە چالى مەينە تام و نىنە يارى
 «بىرا و خىزم و كەس و كارم بە جارى
 ۸ ئەوان لىم بوونە تە داسى رەمانە.»^(۱)
 ووتى ھەي چەرخى ناكەس تۆم رەقىبى

۱ - مەبەست لە داسى رەمانە ئەو ھەيە؛ بە دەستى خوت داس لە رەقىچكەي خوت
 بەدەي. واتە ھۆرە لە خۆيەتى.

دەقىقىڭ نەبۈە جەۋرم لى نەدىبىسى
 لەگەلما مەتەندە چەۋت و نەنە جىبىسى
 «لە مالى خۇم دەكەم بىۋىنى غەرىبىسى
 ۵ كە بىزارم لە مەرجىتىكى مەمانە»
 ئەۋى لايان ۋەبۈۋ لىزان و ژىرىن
 كەچى ئىستاپى يان بى ھۆش و بىرىن
 بەشىت مان دادەنەن چۈنكە فەقىرىن
 «ئەۋى خۇشم دەۋىست ۋەك گىيانى شىرىن
 ۵ تەماشاي بۆتە مەشتەى ناۋ مەمانە»
 سەير كەن گورگە مەشى چاۋ چىۋكىش
 بەرەۋرۈم شىرە مەلەستەنە چۈكىش
 كەلك دەگرى لە پىم تاجى خىۋكىش
 «لە راست مەن دىلەرىۋى ترسەنە كۈكىش
 ۵ ۋەماراساك دەلىى فىلى دەمانە»
 ئەۋى بى ئابىروۋىنى پى كىراۋە
 ئەۋى نامروسى لا پىۋول و دراۋە
 مەۋوشىتىكى لە پىناۋ پارە ناۋە
 «ئەۋى دايم لە ژىر خەلكا ژىاۋە
 ۵ لە سەرمەن پالەۋانە، قارەمانە»
 لە داپىك بۈۋم، مەلى شادىم رەمىۋە
 لە ژىربارى خەفەت پىشتەم چەمىۋە
 بە سەرمەزالە، مەينەت داسەپىۋە
 «دەمى خۇشم لە ژىنماقەد نەدىۋە
 ۵ بىخۈازم تاكوۋ خۇزگەم بە دەمانە»
 گەپىم بىۋىنى دەدەى چۈن خىۋى زىۋى
 بە خۇت پى ئاكەلى ۋەك ۋرچى لىۋى

لہ فیلی می دہ چی، زک عہ ینی تییری
 «گہ مہی تو شیم بہ لاوہ سہ ملہ خویری
 ۵ گہ لیکم پی کران لہو گہ مانہ.»
 نہ گہر چی دل پەرۆشم، مات و خہ مناک
 نہ گہر قت نہ مہوہ ونیمہ بہ شی چاک
 لہ گہل خہ لکی ژیاوم پاک و بی پاک
 «ہہ مہ هیوا بہ دووا روژ لکی رووناک
 ۵ بہ شی نینسانی بی هیوانہ مانہ.»
 لہ باتنی شین و گریان و ہہ رایہ
 وہ جوولی، راپہرینت بیتنہ کایہ
 نہوی زانای بہر پیز فہرموویہ، وایہ
 «بہ شپوہن چاری کاری نیمہ نایہ
 ۵ خہ بات کەلکی نییہ مامہ خہ مانہ.»
 لہ داخت چہرخی چہپ، خوای گیچہل و گہر
 لہ دہس تو دوژمننی شوژار و زور وەر
 لہ حہ یفت بہ ختی رہش، ماکی قرہ و شہر
 «لہ بہر تو چارہ نووسی شووم و بہ دفر
 ۶ نہوی قہ دلی نہ دہم، تہ پلی نہ مانہ.»

رهق هه لاتم

من له دهس زۆرداری هار و شارى بى ره و نهق هه لاتم
 من له تاوى زهبر و زهنگ و گرتنى ناحق هه لاتم
 من له تانهى دوست و جهورى دوژمنى دل رهق هه لاتم
 «من له حه يفى خرمى خويبرى و ناشناى نه حمق هه لاتم»
 من له داخى زاق و زووقى نه منيهى چاوزهق هه لاتم»
 من كه دلسۆزى وه ته نىم و رۆله كوردى قهرنى بىستم
 جىاله سهر به ستى ولات و گهل نيهه نامانج و ويستم
 مهر له سهر نه م خاكه پىروژه م به خت كرد تين و ههستم
 «چۆن به خوشى خۆم به جى ديلم ولاتى خوشه ويستم»
 من له ترسى زلله و باتۆم و دار و شق هه لاتم»
 چم دهلى داخۆ به سهرهاتوه له ريگهى نه م خه باته
 چه نده مانده و بووم و چه وساوم له گهل نه م كاره ساته
 تاكووتى په ربووم له كهوشه ن، خۆنه كهوشم ما، نه پاته
 «مهر به پىيان و به كۆمه كۆمه گه يمه نه م ولاته
 رهنگه پيت و ابى به سوارى ماينى گوى لهق هه لاتم»
 كهس به زۆرى پى نه كردم، به لكوو مهر به خوايشى خۆم
 توو پم هه لداوه له رى نازادى يا ناسايشى خۆم
 باله بهر دهس تهنگى بفروشم سه عات و قايشى خۆم
 «نوكه رى بىگانه ناكه م، هاته جى نه رمايشى خۆم
 واله برسان و له بهر بى بهرگى نيمرۆرهق هه لاتم»

ل ۴۱۸ (هین)

رقی پیرۆز

بېنچ خشته کی له سهر ورده واله کانی ماموستا هین

ده مکتوتی نه مماله گه لیا روژ به روژ ناجوورترم
دهم کوشی وهك مۆته نه مماله بو خه بات مه جبوورترم
دیته پیش نه مماله من له و جار له گه ل جار دوورترم
»ده مگری نه مماله گرتووخانه رق نه ستوورترم
۵ لیم ده دا نه مماله سهر داوا ره واکم سوورترم
ده مبری نه مماله پاش به ینیکی دی ده پرویمه وه
ده مبه سی نه مماله به کویری چاوی دز ده کریمه وه
ده مپه شوکی نی به لام هه زوو وه سهر خو دیمه وه
»ده مکوژی نه مماله به گز جه لاده کم دا دیمه وه
۶ کوردم و ناتویمه وه، ناتویمه وه، ناتویمه وه.»

بۆچمەن

ئەي خۇداي باخەبەر لە ھەستى دەروون
 ئەي بە دەس تۆيە مان و بوون و نەبوون
 نوقمى نىعمەت دەكەي بىر ئىك و ھىندى زەبوون
 «ئەي خۇداي گەورە، خالىقى بىچچوون
 ۵ ئەي ئەوھى دات بە ئىممە زار و قوون.»
 خوت دەزانى كە بى كەس و كوئىرم
 زك زەلامم، بە خواردنیش فىرم
 بىش مېرم خۆبە خەلكى ناسپىرم
 «يائەوان بىگرە، يابىكە تىرم
 ۵ تىرنەبىم بۆچمەن سەر و ژىرم.»

بۇ كچه كوردېك

بەژن لاولاۋ و شۆخ و چىناۋ خومبارى
 كەزى شۆرۈشل و مل، گوى بە گوارى
 نىگارى خونچەزارى مەم ھەنارى
 «كچە كوردېكى نەشمىل و لەبارى
 ① بەۋەى نىيە ماۋەيىكە چىۋويە شارى.»
 لە كوى بى دىمەۋى، پەيمان ئەبەستىم
 ئەتۈى تەنيا گۈلى ھىۋا و مەبەستىم
 لە پىنناۋت دەنىم ئاۋات و ھەستىم
 «ئەگەر پىت خۆشە ھەر ۋا بىت پەستىم
 ② نەكەى لادەى لە دابى كوردەۋارى.»

دیلی دیلم

له داوی گولموزاریکا، دهلی یه خسیری باستیلم
 تهنانی پرچه که ی خستوته شان و گهردن و پیلم
 سدرم له و کاره سوورماوه که به روالهت دهلی ی فیلم
 «نه سیری بسکی ئالۆزی کچه کوردیکی نه شمیلم
 ۵ ته ماشا که ن چ سه یریکه به دهستی دیله وه دیلم.»

كچى مەھاباد

+ لەبارى، نازەنىنى، نەرم و نۆلى، دل تەرى، شادى
 نىگارى، خونچەزارى، مەم مەنارى، سەروى نازادى
 ئەتۆى تەنيا گۆلى شارى، بە پۆز و قۆز و نازدارى
 + لە چاوى بەد بە دوور بى ئەى كچى جوانى مەھابادى
 + لە جوانى دا، لە پاكى دا، نىيە ھاوتات و نازانم
 لە حۆرپيانى بە مەشتى، يا دورپىكى تازە ئىجادى
 لە رىك و پىكىيا و ئىنەت نىيە، باوەر كە تى ناگەم
 + فرىشتەى ئاسمانى، يانە، پەرورەدەى پەرىزادى
 + سەرى كۆلمەت گەشە، ھەر وەك گۆلى كوستانى كوردوستان
 قەد و بالا سەنەوبەر، يانە مامى باخى شەددادى
 گەلاوئىز چاوى ھەلنايە، لەبەر چاوى گەلاوئىز
 + لەبەر بە ژنت دەبى سەر دانە و ئىنى خەلفى شمشادى
 لە كۆى وەك مەن دەزانى چەندە شىرىن و رەزاسووكى
 ئەوى دەيكوت وەبالى تۆم بە مل، بى عەيب و ئىرادى
 وەكوو مەن ديارە تى ناگا كە چەندە شوخ و دلگىرى
 كە سىكى تۆى لە رىبازا لە ژىر چارشىوى رەش دا دى
 + دلى سەد عاشقت كرده نىشانەى تىرى موژگانى
 دەس و مستت لە عاشق كوشتنا زۆر راستە، سەيىادى
 بە دەس رىژى مژۆلى چاوەكانت سەد كەلاكت خست
 + كچى كوردى، لە تىر ناوشتنا مەعلوومە ئوستادى
 + بە شمشىرى دوو ئەبرۆت جەرگى خەلكى لەت دەكەى، ديارە
 كە پەنجە و لىوى ئالت شاهىدن، خوينخۆرى، جەللادى
 بە خنجىرى بژانگت كوشتنت لا سووك و ھاسانە
 + دەزانى چەك دەكار بىنى، كچىش بى تۆرەمەى مادى

۴. له سوټيانټ وهها ديوانه بووم، نهى شوخى شيرينم
 منيشت هر بينا، مه جنوونى دهشت و كيتو و سه حرادى
 له تاوانټ وهها په تياره بووم و شيت و ماخووليا
 ۵. له قهرنى بيستوما وهخته رچاوكم كارى فهرمادى
 نه سيري حلقه يى زنجيرى زولفى تويه دل، نهى گول
 مه حاله قه د نه جاتى بى له كوت و بهندى بيدادى
 سه لاله و عاشقه ي كوتري دلى كه وتوته داوى تو
 نه بينى نه و نه سيره، تازه رهنگه رهنكى نازادى
 له بيرته نه و شه وهى بوم هاتيه ژوانى به تهنيايى
 كوتم: يادت چلون كردم؟ كوتت: هر توم له سهر يادى!
 دهسم هاويشته نه ستوت و دهسم هينايه سهر كولمت
 كوتم: خوشټ دهوټم گيانه. بزوت هاتى، كوتت: نا، دى
 ۶. نه توټيستا له وى ديلى دهسى بيتگانهى و نه منيش
 له تاوى توقه دم خوشى نه دى، بيتجگه له ناشادى
 وهتى دهستى جفائيمه ي وههالىك هه لبرى گيانه
 ۷. له دوورى توده كيشم دهر و رهنج و داخى بيتمرادى
 ۸. زه مانه هيمنى ناواريى چول و بيابان كرد
 له پينناوى ولاتى نا، ژيان و مال و نه ولادى
 له رى ئتوه گه لى جهور و جفائى كيشاوه توخودا كه ي^(۱)
 ۹. فهراموشى مه كهن، بيتچاره يه، جار جار بكن يادى.^(۲)

۱- وهكوو حافظ له رى ئتوه، جفائى كيشاوه، خزمينه

۲- وهكوو حافظ فهراموشى مه كهن توخوا بكن يادى.

عیشق و ئازادی

زه مانه خوا ده زانی چم به سهر دینی ده میکی تر
 دلی که یلم دووباره ریکی ده کوشی ماته میکی تر
 ئیتر بۆزاسی دل بینجگه له مهی کوا مه له میکی تر
 «ئه گهر چی شه و درهنگه، ساقی بۆم تیکه که میکی تر
 ۵ که وانه مشه و سهری مه لدا له ناخم دا خه میکی تر.»
 وهره مهی تی که ساقی بنۆمینی چاره رهش و داماو
 به چهن جامیک دلی سیس و زه بوونم بۆیکه پاراو
 ده زانی خیری چهنده زۆره، دهم وشکی بکهی تیرو
 «له باده ئهم ژمه تیرکه، منی تینووی جگهر سووتاو
 ۵ به چی دیاره که ده بینم، شهویکی تر، ژه میکی تر.»
 هه زاران ئاره زوو و ئاواتی کۆن و نویم له دل دایه
 له چاخی لوی یا بۆم پیک نه هات تازه به دی نایه
 له بهر ژانی له ش و گیانم، ژیانم لا وه کوو بایه
 ئه وهنده دهرده دار و بی په رستارم که پیتم وایه
 ۵ له سهر کیکی ته مه ن هه لئا کری تازه شه میکی تر.»
 له ژینم دا گه لیکم دیوه شادی و شیوه ن و رۆرۆ
 مه لم کی شاهه زۆر جارن، هه ناسه ی پر بگز و بۆسو
 به مه لکه وتیش رووناکی خوی نیشان داوم له دهم ئاسۆ
 «گه لیکم رۆژگاری تال و شیرین رابوارد ئاخۆ
 ۵ مهرگ مه ودا ده دا دیسان، ببینم سهرده میکی تر»
 به تال و سویری تیپه ربوو، منالی و سهرده می جوانیم
 به شوین سهر به رزی یا ریم گرت به ر پیتم و ابو له دووا نیم
 به مه لدی و گه وه و چردا، وه سهر که وتم هه تا توانیم
 «گه یشته سهر تروپکی ئاره زوو رۆژی که چی روانیم

۵ پيشم دايه زهردوماه و سه خت و نهسته ميكي تر.»
 وه تي من ديته بيرم پرله دهر د و داخه ژيني كورد
 له نه سپي ناره زوو ناواتي گهل نه كراوه زيني كورد
 ده زاني بوچي دوا كه وتم له دلداري و نه وينی كورد
 «مه تا چارشيو به سر تووه ده بينم نازهنيني كورد

۵ به سر بيبي له كه ي چاوي منا ده كشي ته ميكي تر.»
 مه تا و ابی ده می به ختي مه تاوي خوشي ناچيژي
 له با خچوله ي هومي دم كه س نه مامي شادي نانيژي
 برين و زامي دل كواني به مه له حم ديني ساريژي
 «نه ما خاني مه تا چيروكي عيشقي ئيمه داريژي
 ۵ ده نا هيشتا له كوردستان ده ژين زين و مه ميكي تر.»

وه ما مه ستی مه یی عيشقم كه به رنابي له ده ستم جام
 به رهو شيتي ده چم دياره له ده ستم داوه عه قل و فام
 له هيچ جييه كه نيه سه بر و قه رارم، عه يني ماخوليام
 «په پووله ي خوشه ويستي من له شوييني ناگري نارام
 ۵ ده نيشي و بالي ده بزويني له سر سينه و مه ميكي تر.»

له ژير پيتي ده ني ي عيشقم، نه گهر كه وتووم له بهر پيشتا
 به هاوړيم قه بوول ناكه ي، كه وا خو لم له سر ريشتا
 نه چوو ده ستي كلولي من، به باخي سيو و هه رميشتا
 «هزار هينده په ريشتان و سيا چاره بژيم هيشتا
 ۵ له نيو دلدا هه مه ناواتي خال و په رچه ميكي تر.»

به دل باوه ربكه نه ي گول، له چووكه ي خوت، نه وه ي بيستت
 سر و مال له ريته بو به جي هيناني پيو يستت
 قه رار بوو بئ يه جي ژواني، وه گيري بوم هه س و نيستت
 «شه ويكي چاوه نوارت بووم، نه هاتي گيانه كه م، ويستت
 ۵ مني دل ناسك و شاعير، بگيرم ماته ميكي تر.»

كچه كوردىكى شوخم دى، سووتانمى ئامى پىرتىنى
 كوتىم حەيفە كچىكى وا، بە تالى تى پەرى ژىنى
 لە سەر كۆلمەى گەشى دەتگوت، دورو ياقووتە ئەسرىنى
 «كە فرمىسكىم لە سەر روخسارى كىژى دل شكاو بىنى
 ۵ _ كوتىم: يا خوا لە سەر سوورگول نە بىنىم شە ونمىكى تر.»
 ئەگەر چى زۆر لە مېژ مالى، لە ژىر زنجىرى بىدادىم
 وەتى عومرم ھەيە ژاكاو و سىسى دەستى بىمراىم
 بە لام ھىشتا بە ئاواتى ژيانى خوش و دلشادىم
 «ھە تاكوو دواپشو و رىبوارى رىگەى عىشق و ئازادىم
 ۵ _ ئەگەر بىجگە لە ناكامىش نە بىنىم بەرھە مىكى تر.»
 لە رىى دلدارى يا تا ھەم، بكىشم رەنج و بىرووسىم
 قەدى لى نابەزم، سۆنەم، لە دەرىاشم خە ناخووسىم
 ئەو ھەندەم عومرە دەس باوئىمە ئەستۆى يار و رامووسىم
 «خدر نىم بۆتە مەن شىت بىم، بە كانى ژىن دا نووسىم
 ۵ _ ئەو ھەندەم ژىن دەوى تا دەم دەنىمە نىو دەمىكى تر.»
 ئەو ھەندە دل شكاوى دەستى زولم و ناھەق و زۆرم
 نە ماوە شەوق و زەوقم، داتە پىوم، مات و بى شۆرم
 لە شادى بى بەشم، چارە پەشم، ئالۆز و ناجۆرم
 «بە تۆ چارەى چىلۆن دەكرى دەروونى پىر لە ناسۆرم
 ۵ _ خەسارى بۆدەكەى دكتورى زانا مەلھە مىكى تر.»
 لە دەست و گوى بىرىنى خەلك و فىلبازى كەمى لادە
 وەرە بۆسە يىرى ئەم باخ و پەزانە خەم بە دەم بادە
 بە كورتى پىت بلىم ماناى ژيانى بى قرە و سادە
 «بە ھار و گول، كچ و مانگە شەو و شىمىرى تەر و بادە
 ۵ _ لەمە زىاتەر جەنابى شىخ گەرەكتە عالە مىكى تر.»
 حەيف داخى گرانم بۆ كورپىنى و سەردەمى لاوى

که بوی تهرخان ده کردم یاره کهم لیموی نه ژاکاوی
به مهیل و تاسه وه ده مگرتنه باوهش به ژن و لاولاوی
«له پرپیری یه خه ی گرتم، وهما که وترومه ته داوی
له گهل پرمین و کوخین دیتنه گویم زیر و به میکی تر.»

وہر کیرانی گولبژیریک لہ

چوارینہ کانی سہ عدی شیرازی

گولبژێریك له چوارینه كانی سه عدى شیرازی

خوینم به كۆل و جۆشه له ناخی دلی كەیل
 كنی حالی یه چیم دیوه له یاری بی مهیل
 هەر ئه و كه سه ئاگایه له دهردی مه جنوون
 دیبیتتی له نیزیكه وه رووکاری له یل.

هەر عەم اللەو یو ئۆفران را
 واکا هە نەست مەردم بێرولەرا
 الا ئۆر آگە که دەری لێل، دێت
 داند که چ درەجە کۆر تەنەرا

دیلن که له دهركی تو ئه ويندار، وه ره
 جاپز نییه كه س له تو سنی یار، وه ره
 چت کردوه زولم و زور، حەقی خۆته گولم!
 پیشتر له وه پیت بلین جەفاکار، وه ره.

عشاق بە درگەت اسرێد بیا
 بەدوێ تو با تو ئێگەرد بیا
 هەر هەردو جەف که کردەای مەزوری
 زانە ئێسک عذرت ئێدەرد بیا

چاوت به خهوی ناز و به مهی مه ست و خومار
 زانا هه موو تینو و تن و وه سلت نادیار
 وینهت که نه بینراوه له هیچ کۆی، ته نیا
 ئاوینه و ئاوبوونه سه به به بو دیدار.

ای چیم تو مست ژاب و مست ژاب
 صابستران تێ، و وێل تو سراس
 مانه تو اکە من در آید و ژاب
 بە ئێک که در آینه تو له دید
 و در آید

دوور خستنی دل له خۆشه ویست ناتوانی
 خۆراگری یه دهردی ئه وین؛ ده رمانی
 یادهس مه به بو خونچه، له گول واز بی نه
 یا گوی مه ده جهوری درك و ئیش و ژانی.

مەرد دل زههراي دوست نەرا پر داغت
 درەن ئێمە ئێست و سەرس ئێمە
 یا تر کەل لعل می باید گفت
 یا بالەم هار همی باید ساخت

پۆریکی وت: شەرتە شەویك دە تكم شاد
 له و بهندی مهراق و داغه ده تكم ئازاد
 له و پۆمه دهیت چه نده شه وان هاتن و چوون
 قه دقه ول و قه راری خۆت نه هاتۆته وه یاد.

روزی گفتی شەبێ کەم دلنار
 و زبەنمان فراد کەم آزارت
 دیدی که از آن روز چه بهمان
 و رگه هەردو هم نیامەرد

دهروا دل و چاو، ناشنی له دوی بی مه موو دهم ^{دل هر دو در دونه نه میاید در هفت}
 ته قوانه بوو، نابووری له دینار و دهم ^{چون زهد نباشد تنوان ازرق نهد}
 که ی ناگری شه گمانی په پووله ی سووتان ^{پروانه مستمند راغی سوخت}
 سووتاندی که سیک ناگری بهرداوه له شه. ^{آن که هفت که شمع را عین}

زورم کوتووه به کلفهت و کار دارت
 ناوینه قه دی نه میننه به روخسارت
 ترسم مه یه مانگی پروت بیینی تییدا

هیند بایی بیی به که بی نه میننی کارت. ^{صد بار لقمه به علافان دردت تا آینه دیگر نگذارند برت}

نه ویاره که عه دی خوشه ویستی ده شکان ^{ترسم که بیینی رخ همچون قمرت کس باز نیاید دگر از در نظرت}

داویننی له ده سما بوو که خوی راپسکان

فه رموی له وه لا به خه ونی خوش بمبیننه

خه ونی که میوای وه سلی له دلتا خولقان. ^{آن یار که عهد دوستداری بکشت می رفت و منشی گرفته دامن دست}

پتی وایه ژیان موله تی زور پی داوه ^{می گفت دگر یاره به خواب منی بیدارست که بعد از آن مرا خوابی هست}

میخ دانه کوتی، خیهوته که ی پیچراوه

جل دانه که نی، باری سه فیه به سراوه. ^{آن کست که دل نهاد و نارغ نشست بزم است که معلقی و تا شری هست}

قه دنه چیه ته چاوم خه وی شیرینی شه وان ^{گو میخ بزم که خیم می باید کند گو رفت منه که بار می بایست بست}

مه سستی مه یی یادی تو بوو عالم له خه وان

پیم خوشه به ده سستی خوت بریژی خوینم

داویننی مراد بگرم و باد مرچی ره وان. ^{سبها گذرد که دیده نتوانم بست مردم هم از خواب رفته از فکر تو هست}

با رز که به دست خویش فوتم ریزی ^{تا جاله بهم دامن مقصود به دست}

مهست و وری مهوداته مهری هوشیاران
خوزگه مه بهوه دل دانسی له مه رووی یاران
گه رتونه بی هیچ نییه له ناو ملکی وجود.

تومهی، مه مووه نه، نومیدی شه و بیداران.
هیار سری بر ز سوراوی تو هست *هوشیار که ز روی تو دلش رفته ز دست*
بی تو هم هیچ قیمت در ملک وجود *در هیچ بیارند هر توحشی هم هست*
کئی زولمی له لاعه دله، شه ری پی خیره
بوی پینه بکھی، خه تایه، نه وزل کویره
مه ر نه و رووه ده نوینی له ذاتی دایه.

ناویننه چه ویل بوو، رووتی پی مه سپیره.
آن کس که خطای نویسی بینه که رواست *تقریر مکن صواب نذرش که خطاست*
آن روی نمایدش که در طینت اوست *آینه کج جمال نماید راست*
گه ر کویره وهی خه لکی خه تای نییه بووه

یا سووچ وهله ی نییه هوی ترشی رووه
رووی پاکسی وه کوو شیر ده گوی سوزی

نه وکاته وه ده رنانی مه وهک ماست و مووه.
کز حمت مردمان این کوی از ماست *یا هریم ترش بودن آله روی از ماست*
فردا متغیر شود آن روی چو شیر *فانیر برود شویم چرخه موی از ماست*
به به به چ قیامه تی که به ژن و بالات

مه وزوونی قعدت له قامه تی سهرو و نه هات
پتیویسته که جاروبار بچی بو زیاره ت

تا مردو و نه لیتن چه شره، قیامه ت داهات.
وه وه که قیامت است این قامت راست *یا سرو نباشد این لطافت که تور است*
چ بید که تور بگر به زیارت نوری *تا مرد و نگردد که قیامت برفاست*
سهرو له قعد و قامه تی تو جوانی برد

دهریای ده می توییه دور پرو مه ر جانی برد
یهک تاقه وه نه وشه م دی له مه ر کوی یه، ده لیم:

بامووی مه ری توییه بو بیابانی برد.
سرو از حمت اندازد بالا بردست *بهر از دهنت لولو الا بردست*
هر جا که بنفشه ای بینم گویم *موی ز سر به باد به همرا بردست*

نه وشو که ژوانی یاری بیرونه پاکه
 به ختم که به کویری دوژمنان زور چاکه
 بیژن به چراوه کوو جی مانگ ناوایی
 چون نه وشو ته توم له لابی، روژی پاکه.

نه وشو که حشر یار حاله افروز است
 گوشت بجز و ده فروغ که مرا
 به ختم به خلان دشمنانه بیروز است
 آره شب که تور کنار بانی روز است
 نه و روژه که توم لابی، ته مهن پیروزه

هه روژی له گهل توگو زهرا، نه وروژه
 تیپه ربووه دوی، به ره می ژین نیمرویه
 چاوی ته قه لابی بری به سوزی، سوزه.

آره شب که تور کنار بانی روز است
 دی وقت و به انتظار خردا هشین
 و آره روز که با تومی روز نوروز است
 در باب که حاصل میست از روز است
 مه شهووره هه وای مانگی نازار خوشه

بیونی گول و دهنگی مهلی گولزار خوشه
 ناوازی نهی وزیر و به می تار خوشه

نه ی بی خه بهران گشتی له گهل یار خوشه
 گویند هه وای فصل آزار خوش است
 ابرش بر و ناله زار خوش است
 ای بی خیران انجم یار خوش است
 با هه ستم نیتربکه و مه شوین تاقه گولم

گیان باویمه به ریپی نه و سوکنایی دلم
 لای دوژمن و دوس ده لیم که یار به کووژی
 نازاده، هه قی خویه تی، نه یکبر دووه زولم.

غیرم بوم هر صبر نامحتمل است

هاله در قدم کنم که آرام دل است

و اقرار کنم برابر دشمن و دوست

گاه کن که مرا بخت از من بعل است

وہرگیرانی

چوارینہ گانی فہرہ رومی یہ زدی

مارسہ گانی لہر روی (دیوان فرخ فریدی) بہ اہتمام حسین ملکی،
چاپی نہ سرکبر، چاپی ۱۳۶۳ء دافتر اور

چوارینه کانی فەروخی بەزدی

خیزانی بەشەر، پاکی لەسەر ئەم خوانەن
دیلسی دەسی ئەو دەولەتە ناپیاوانەن
ئەو خەلکی جیهان، دەولەتەکان زۆر پەستن
سەر پاکی چەتە و ڕیگری ئەم کاروانەن.

۱۸۹

ئەو تیپە خەلک پیتری لی یان رەنجاون
دوی گشتی بەبیگانه و پێ بەسراون
ئەندامی گرینجی دەولەتی بوون دوی شو
ئیمروکە بە نوێیەری خەلک ناسراون.

۱۹۰

کەس نەبوو بە هۆی پاره بە پیغه مبهری خوا
کە ی بوون و نەبوون هۆی نەمانی دەعوا
کیشە و قرە کەم نابێ لە ناو چینی مرو
تاقیمەتی کات و دەم وەکوو یەك نەروا.

۱۹۱

پیت خوشە بکە ی دەردی هەموو کەس چاره
ئیش بەو کەسە خۆمالی یە، راویژ کاره
بسپیتره کە ئەو وەزیفە ناسی بەلەدە
دۆستانە لە گەلیا بدوی ی جار جاره.

۱۹۲

۱۹۳ ئەو دلبەرە نەشمیلانە پىرىيان كىردىم
نامۇلە دل و دىن زویرىيان كىردىم
ۋەك خالى پەشى گۆشەيى لاجانگ و برۇ
داماۋ و كەنەفت و گۆشەگىرىيان كىردىم.

۱۹۲ ئەى تاقىمى پىرفىز و ھەۋا پەحمۇ ھەبى
بۆچىنى ھەزار و بى نەۋا پەحمۇ ھەبى
دەرھەق بەكرى گرتە كە بەندەى ئىۋەن
زۆر بى بەزەيىن، لە پىي خوا پەحمۇ ھەبى.

۱۹۵ كىنە و غەزەبە دروشمى ئالاي گەردوون
نازاۋەيە پۇژھەلاتى داگرتوۋە پتوون
داماۋە لە گۆمى خوين پەرى سولخ و سەفا
كەۋتۆتە ھىلاكەت و مەترسى قومبىوون.

۱۹۶ پەيكانى موژەت لە خوينى دلدا سوورە
تىك نانى برۇت پىلنگى قىن ئەستوورە
پارىز كە لە نالەم كە دلى ئاسنى تۆ
چى نەرمى دەكا مەگەر بلىسەى كوورە.

۱۹۷ ئاخ بىجىگە لە پەنگى ئاشتى پەنگ نەدەبوو
بى پارە بە دەس لۆردەۋە دل تەنگ نەدەبوو
جىگىر دەبوو ئاشتى لە ناۋ چىنى بەشەر
سەرمایە كە مۆى تەجاۋز و جەنگ نەدەبوو.

هەر کهس له دلامه راق و داخیکى ههیه
کى مه یلى گول و گهرانى باخیکى ههیه.
بى که یف و ده ماخم که له ژوور نایه مه دهه
خۆزگه به وه کاتى گول ده ماخیکى ههیه.

۱۹۸

ئه وره ئیه به زهبرى زىر و زیویان هینا
ناهى دلى مه زلوم و هه تیویان هینا
سندووقى له واسان بوو که چاو دىرى که ران
بو دهردى دوکتورى فریویان هینا.

۱۹۹

ئه و شوینه که زىر و زیوی لى بىرى له ناو
قه دلوردى ته لا په رست خهوى ناچیته چاو
ئه و دوورگه که هه رئاگرى لى هه لده ستى
ناخ خۆزگه به ده م باوه بکه و تايه ته ناو.

۲۰۰

کى گوشه نشین مایه وه زور دلته نگه
داخ و که سهرو و دهرد و خه مى هاو دهنگه
قه یرانى هه وه ل دهوره دريژ خایه ن بى
حالى من و تو خرا پتريش بى رهنگه.

۲۰۱

کاتى مه لیکى هه وای ملک دای له سهرى
پى ناله وه فاء به رگى جه فای کرده بهرى
هیندهى له کرى گرتنه زولم کرد تا کوو
وهک مالیکى دۆزهخ هه موو له رزین له بهرى.

۲۰۲

دل جوش و خروش و پاپه رینى تیايه
 نه وشيته گهلى قسه ی حیسابی لایه ۲.۳
 نیتړی چ ده زانن نهوی که وچک به ده سه
 وادیاره سه ری دیار نیه نه م هودایه.

مالت مه یه خوټی پنی له دوژمن لاده
 به و سه روه ته پنی بیه مته، ده ستی باده ۲.۴
 زور داری قهوی به قه ند بخنکینه برا
 تابوشه ری تابووری بیی ناماده.

پیم سه یره، نه ووی که ده سته لاتى زوره
 ژیر ده ستی نه ون ته وای سوره و توره ۲.۵
 نازانن نیداره گشتی هو ی به دبه ختین
 بو نه م گه له پیشه یان که زولم و زوره.

سه رمایه یی پاره دار نه گهر کار ده کا
 سه ر پاکى به ده ستی کار گهر کار ده کا ۲.۶
 گیانم به فیدای ده ست و پلی خویناوی
 بو به خته وهری چینى به شهر کار ده کا

ئاواتى گه له کابینه زوو سه ر بگری
 بیدادی به هیزی عه دل و داد دهر بگری ۲.۸
 ته شکل بدری به لکو و به گویره ی یاسا
 کن مافى خوراوه مافى خو ی وهر بگری.

پيٽري ڪه نه وي خزمه تي ٻڌوڙمن ٻوو
دوي ڪاري به ناکه س ٻوو، ڪه سي لي ون ٻوو
ڀوڙي گهشي ناوات و هيواي رهش ڪردين
ٺيمرڙ ڪه شوڪوور دوچاري دهردي من ٻوو

۲۰۹

هاتبايه وه خوزگه باوي بهيت و باوم
بڪرايه وه نه مجاره ده مي به سراوم
بائهم دلّه شيتّه لاي خه لڪ مه لريڙي
زووخاوي دهر ووني پير له جوش و تاوم.

۲۱۰

سهرمايه له دهس چوو، تاجران لي ڪه وتن
نابووتي په ڪي خستن و يه ڪ جي ڪه وتن
دهس گرتني چي تازه، چي يان پيو نه ما
ڙيرباري قهرز بوون، له دهس و پي ڪه وتن.

۲۱۱

دهردي مه به بيري نوي دوا ڪن چاڪه
نهم باوه ڪه زور ڪونه، په ما ڪن چاڪه
پتويسته به شهللاق و شه قه زلهي قانون
ٺيمهش به وه زيفه ناشنا ڪن چاڪه.

۲۱۲

نه و باوه له بي خودي خه لڪ نوشي ده ڪا
يا گويي له قسه ي ناکه سه دل خوشي ده ڪا
ناکامي چي يه، عهيب و هونه ر نابيني
گهر چاڪ و خراپي دي، فهراموشي ده ڪا.

۲۱۳

دوژمن که به شوین دوژمنیا عهبداله
بیگانه که به زیانی خه لک خوشحاله
خوی دوستی گه لان نیشان نه دا دهوله تی رووس
درگاشی له دوسته کانی دا ون گاله. ۲۱۴

یه کتر بگرن کار و ته قه لای کوپو کال
خوش راده بری بۆهه موو کهس مانگ و سال
شار داری به بوودجه ی ته سهل و کۆششی خه لک
نای مینی کهم و کوپری، ته واو دیته وه حال. ۲۱۵

ناخ خوزگه له سه ر زمانی گهل مۆر نه ده بوو
داروغه له حه د به ده ر جه فای زۆر نه ده بوو
نه ختیك ده دوام له باتی بی قانونی
نامه م که زه لیل و دیلی سانسۆر نه ده بوو. ۲۱۶

دوی دهوله مه نیك زیتری له سه ر یه ك نابوو
شه و ناگری فیتنه ی له خه لک به ردابوو
ئیمپرو که به چاوی عیبره تی تی فکریم
سه ر تا به قه ده م هه ر وه کوو شه م سووتا بوو. ۲۱۷

نه ورۆژه له ئاسمان و زهوی هیچ نه بوو
هه ر تاعه تی خوا، بیجگه له وی هیچ نه بوو
ریتی راست و دروستی مه عریفه تمان پتوا
هه وراز و نشیو، به رز و نه وی هیچ نه بوو. ۲۱۸

ئازادى بىرىك لى چارە يانوسىراۋە
باقى دى ھەموو مەرىشكى پىن بەسراۋە
۲۱۹
ۋىژەر لى چى بدوئى، ھەموو گوىى بۆدەگرن
چون ناۋى لى مەجلىسا بەزل ناسراۋە.

كى بىرى نەخۆشە، ساخ و سالم نابى
مەھكومى خەلك شىاۋى ھاكم نابى
۲۲۰
ھاۋار و ھەرا تازە بە پوۋلىكە برا
ئەو خائىنە خۆپەرستە خادىم نابى.

زىجىرە يەكن، لى ھۆزى بى خىزانى
۲۲۱
مىمىمارى سەراى مەملەكەتى ۋىرانى
بەو سەرۋەتى ۋا زۆر و زەۋەند تىرانى
بە نىيازى كرۆستىنەۋەى گەلى ئىرانى.

ئازادى ژيان كەسانى دابىنىيان كىرد
۲۲۲
خەزىيان لى رژانى خويىن و ئەسرىنىيان كىرد
خەقىانە لى ناۋگەلان بە سەر بەستى بژىن
ئەۋقەۋمە كە راپەرپىنى خويىنىيان كىرد.

تۆفانى مەخۋادەكا دەسى بەر خۆدى
۲۲۳
لەۋدەستە نەجاتى بى كەۋاتى رۆدى
ئەۋكاتە لى سوورايى گەلىشە، خائىن
خۆلادە لى دىۋە بۆنى خويىنت بۆدى

نەومیرە لە ناو دلی خەلک جی گیرە
ناگای لە منال و گەنج و لاو و پیرە
۲۲۴ کێ نە تلەسی پۆشی، خوینی خەلکی نووشی
بلخ و چەپەلە، هەموو کەسی لی زویرە.

چی هۆیه کە ئیوه فیتنه هەلدا یسینن
۲۲۵ رستە یە کە تی و برایە تی دە پستینن
نە ی تا قمی رتوی خەسلەت و چەوت و چەویل
ناکابە نهیانی تەرحی نوی برژینن.

هاواری نییه دلەم لە ژیر باری خەما
۲۲۶ گەش نە بروه لە خوش حالی بری کات و دەما
وەک رۆستە مە نیو بانگی لە ئازایە تیا
کێ پشتی لە ژیر تەوژمی ماتەم نە چەما.

هۆی جەهل و نەزانینه کە دل نا شادە
۲۲۷ خوشیت گەرە کە، لە خو پەرستی لادە
یاسای تەق و رە و لە دەس زولم پیویستە
پیویست ئە مرۆ پتر بە عەدل و دادە.

گەردوونە چ ئیمرو کە، چ پیری و دوینی
۲۲۸ شادی لە دلیک بخا، سەدان دە شکینی
چون کاری فریودانە لە هەر ئانیکا
دەتوانی بە هەر چی رەنگە خۆی بنوینی.

چون خەلکى ولاتەکانى تر هوشيارن
زۆربەى بەرچەى مەعریفە تار پىسوارن
پاريز لە نەزانين و پەچا و کردنى نەزم
بۆمىللەت و مەملەكەت بناغەى کارن.

۲۲۹

زانىوتە بە تىرى تۆچلۆن کوژراوم
سەر پاکی دلم خوينە وەها پیکراوم
ئەو خوينە بە فرمیسکە وە شەوگارى دريژ
دەتکیتە وە تەك تەك لە گلینەى چاوم.

۲۳۰

ئاخ پەردە لە سەر نهیىنى دل لاچووبا
میر خۆزگە قسەى هەقى بە گۆی دا چووبا
هەر جۆرە سیاسەتێ کە دەولەت هەیه تی
ژیر لێچ نە خرایە، بۆگەلیش روون بووبا.

۲۳۱

عەدلى یەكە مەشهورە بە جى عەدل و داد
ئەى بۆچى كەسێ دادى لەوى نایەتە داد
هاوارە لە دەس عەدلیەى مەنسورى
ئەم خەلكە هەموو زالەیه تی، كوا دلى شاد؟

۲۳۲

قودرەت لە دەسى حاكمی زالم دا بى

عەدلىە بە موو عەدالتى تیا نابى

حوكمى كەدرا بە سوودی یەك دەستە زەعیف

چون دەستى قەوى تی دایە، ئیجرا نابى.

۲۳۳

۲۳۴
 وریا به له تۆنه که ونه شك نه هلی یه قین
 چی هه ق بو بزر نه بی له چاوی هه ق بین
 بی به لگه له ناو مه حکمه مه دا سووچ و خه تا
 نه خریتته مل نه و که سانه تاوانبار نین.

۲۴۵
 کئ نه هلی خه تایه، بیکه ن نامۆزگاری
 گوئ بیس نه بوو، بهر چاوی بخه ن ئاکاری
 تاوانی که هاته پی به گوئیره ی یاسا
 جورمی چ بوو، دادگا بدا بریاری.

۲۴۶
 پی و ره سمی دزیو بی حه ده له م نیوه، چ جار؟
 گیانم به مه راقه وه نیزیك لیوه، چ جار؟
 دار ماله ولاتم له درنج و جن و دیو
 یارب له گه ل نه م هه موه جن و دیوه چ جار؟

۲۴۷
 هه ر که س که شه رابی بی هه قیقه ت نووشی
 چاوی له هه مروو به لئین و وه عده ی پووشی
 چی هه ق بوو وتم، به لام به داخم ده ولت
 هه ق ناژنه وی لیم، کپه هوش و گووشی.

۲۴۸
 کئ پیاهه برا، په رده یی تاوان بدری
 نه سرینی به تینی دل شکاوان بسری
 خوباویته عه دلیه به شوشکه ی قانون
 ده ستی ره شی ناپاک و گلاوان بسری.

هه ر ئه و كه سه خۆى تووشى خه تا كارى كرد
بىرى گهل و راي گشتى خه تا بارى كرد
بىنگانه په ره ست وه كىلى بوون، له و داخه
خۆى هه ر چى خه تاى كرد بوو، ئىقرارى كرد.

۲۴۹

ئه و تا قمه هين خه زينه يان كرد تالان
خۆجهى به نه ياره گهل، هه موو دهس والان
ئازان له وه كارى دهو له تى هه ر راج كه ن
ئاكارى سه ران بو ته گه مهى مندا لان.

۲۵۰

خوين دى له برىنى دل، به تىرى نا كهس
كوشتوومى ته شه ر، جه رگى برىم تانهى كهس
دۆستانى قه دىمى زانىان من شى تىم
كردىانمه ده رى له جه غزهى ياران، به هه وهس.

۲۵۱

پوژى سه فى دوژمنان ئه شى بشكىنى
بى پسانه وه زه برى گورج و بر بنوئىنى
پوژىكى تىرش پاشه كشه ت پىو يسته
بو هى رشى توند به لكرو بيان خافلئىنى.

۲۵۲

شىرانه وه خو كه ون نه بى ترس و له مه رگ
بو جوانى پلنگ كه ول كه ن و بى كه نه به رگ
هه رگورگ و درنده يه ك به نى زهى تو له
ورگى چه په لى هه لبدن تا دل و جه رگ.

۲۵۳

خۆش باوەری تۆلە مستی بیروپاتە
شادی، بە کەسانی تر دلی خۆت ماتە
۲۴۵ پتت خۆشە ولاتە کەت لە هیچ دووانە کەوی
بە یمانی لە گەل نۆی کەو، ئیستا کاتە.

پتت هیچ نییە دەکردن و مینانی وەزیر
۲۴۶ لە جیاتی تەمینی سەخت و سزادانی وەزیر
مەر بۆیە ئەشن لە پارلەمان داوا کەین
قانون بکری بە ئافەتی گیانی وەزیر.

فەرقی لای تۆقۆلە زەنگی و خۆری
۲۴۷ ناکە ی شەو زەنگ، جیالە تیشکی خۆری
ماواری خەلک ناژنەوی، دیارە کەری
چاوت لە پروناکی نییە، مەعلووم کۆری.

باسییکە نەدرکاو، نەین بێ، چاتر
۲۴۸ رازی نەزراو بێ سەر و شوین بێ، چاتر
بۆکار بە دەسانی مووچە خۆر، سەرمايە
پۆستیکی گرنگ و پڕمیت بێ، چاتر.

نەم خانوو رەش و شپرزە تانە فەخی سوور
۲۴۹ وەك كوندەبەبوو نیشترەو تێیدا مەنسوور
زۆلمی بە لە ئەسلايە، بە ناو عەدلیە
ناویانە بە حۆقە ناوی زەنگی؛ کافرور.

وهر بگره له پیر ته جره به نهی لاوی دلیر
 دهر بینه له چنگی پاله وانا شمشیر
 گهر مافی رهوای توله دهی شیردایه
 بستینه به زهبری شیر، نهوی مافه له شیر.

۲۵۰

توفان وهکوو نهی بویه نهوایی تهوړیز
 خوین بگری له تاوی بی نهوایی تهوړیز
 وهك چنگ وروباب ونهی بنالیته به سوز
 بدوی له پهروشی نهینهوایی تهوړیز.

۲۵۱

سندووقی قفل درا و دهی کریاوه
 پرېووله گهمه و حه شر و حه لاهم ناوه
 نارای گهله و ابوتنه مهلی به خته وهی
 کی نیشه سهری، به به خته، خوا پیداه.

۲۵۲

نهی دل له شه قامی هق دهلی و مه شترسه
 شوین نهو که سه بگره هق دهلی و مه شترسه
 پاکی بکه پیشه ت، وهکوو توفان^(۱) به، له لای
 بیگانه و خوئی هق بللی و مه شترسه.

۲۵۳

۲۵۴
 شه و بیتچووه فه لاییتکی کریکار و که ساس
 ماتبووه کنم تاوی شرق و پیتخواس
 رازی بوو له هیزی شان و ده ست و چه کوشی
 شوکرانه بژیتری مه چهك و باسك و داس.

۲۵۵
 شازاده که بوو به حاکم و رابه ری فارس
 خوین ریژی به جاری گرتی سهرتاسه ری فارس
 فارسی هموو کرده ژیر چه پوکه ی سواران
 نه ی داد، به فارسی له دهس رابه ری فارس.

۲۵۶
 له م مه مله که ته ی مه راپه رین پیویسته
 ورگی دژی نیشتمان درین پیویسته
 بووه ی که سبه ی به سهر مه به ستا زال بی
 نیمروهل و مهر جی پی برین پیویسته.

۲۵۷
 وهك گول نیه دل نیازی به رهنګ و بو بی
 ناوی گهره که په سندی خزم و خو بی
 فرمیتسکی گه شی مه به سته، نهك ناله و ناه
 بوئابروو به و هیوایه به لگه و هو بی.

۲۵۸
 گوی کپ که له کیشه و چه قه چه ق دلخوش به
 مهر چوئی زه مان گوپی وهره ق، دلخوش به
 وهك دویکه به نوینه ری نه ناس دلخوش بووی
 نیمروکه به کابینه یی له ق دلخوش به.

نهورۆزه كهوا پىي و قەدەمى پىرۆزه
كورگەل ھەموو سەرخۆشن و شادى ھۆزه
تۆفانە سەمىمانە پىرۆزبايى دەكا
پىشكەش بە كەسى بۆگەلەكەى دىسۆزه.

۲۵۹

من نىم بە تەنى، خەم لەبەر رودل بە پەرۆش
لەم كاۋلە جىھانە دانىيە كەس دلى خوش
كامى بە روالەت كەمەكى شاد و گەشە
دار مالە دەروونى لە مەراق و كول و جۆش.

۲۶۰

ئەى نووكى قەلەم لە شوين ھەقىقەت وىل بە
تا خويىنى دلت قووتە، ھەقىقەت كىل بە
گەر سەر بېرى لە سەر ھەقىقەت وىژى
لىي لامەدە لاي دوژمن و دۆس بى فيل بە.

۲۶۱

لەم جەنگەلى دەورانە پلنگ و شىر بە
لاى ئەھلى ھونەر، ھونەر نوينى فير بە
شەودركى جەفا بېچى بە دلتالە چەمەن
وەك خونچەيى بەر بەيان گەش و زەنویر بە.

۲۶۲

ئەى دوستە عەزىزەكەم لە شەر كەم بدوى
وەك گول بە، لەرىي ئاشتى خوازان بروى
دۆستانە لەگەل كەسى ژيابى، تاوى
لەو دوستە بەموو لامەدە، تابۆت بلوى.

۲۶۳

داخ و کەسەری زەمانە هیئت نەبیری
لالووتی فەلەك، خەفەت بە بەژنت نەبیری
گەردوونی چەوێل ئەگەر بشت دالە زەوی
وریابە بە گێژ و حۆلی تاوت نەزیری

۲۶۴

شە و ناومە تە بەر پێی گۆلی رەعنا، سەری خۆم
دێراومە چەمەن بە ئاوی چاوی تەری خۆم
ئەوساوە کوو مەل، لە ناو قەفەس دا بە مەراق
خۆم خستەو بەن سێبەری بال و پەری خۆم

۲۶۵

نوقمی زەوی فێلبازی یە مەنسوور و لمولک
هەم موفتی یە، هەم قازی یە، مەنسوور و لمولک
کێ زۆری لە دەس هەراس و نارازی یە خەلک
لەو شەخسە گەلی رازی یە مەنسوور و لمولک

۲۶۶

ئەو ئەو کەسە لە پیاوەتی تۆدانی یە شک
گەردوونە لە داخی تۆدەبارینە ئە شک
مەمنوونی وەفا و هیممەتی تۆم، لەو دەمەو
بۆم هاتوو بە دیاری لە لای تۆو کە شک.

۲۶۷

زۆر سەیرە لە لایی مەجلیسی رەنگاوپەنگ
لەو لاشەو جێ بە چینی گەلخووازان تەنگ
حاشالە حوکومەتی فشار و سەرەرپۆ
هەر وایە نێزامی و شترو گاو پلنگ

۲۶۸

ئەورىتويە كەلەك بازە بە مەكر و حيلە
خۆى كوردى لە سەر قەرار بە كىشە و پىلە
ھەر خۆيشى قەرار دادى بە مەجلىس مۆركرد
پىئى نالە حقووق و مافى قەوم قىلە

۲۶۹

كابينە كە بە سىرا بىو بە ھۆى گىژاۋە
دوى ھاتە ۋە مەجلىس و دەرى كرىاۋە
زۆرىيان لە رەئىس سولوزەرا كىرد، تاكوو
بووژاۋە بە لام بە چەن كەسى دۆلپاۋە

۲۷۰

بى ماف و مەعاش و مەلك و ماش و زىپرېن
مال كاۋل و ھەلۋەداى نزار و لىپرېن
ئەى خاۋەنى سەرسەرا لەگەل ئىمە مەبن
لەم كاتە ۋە راپەرپىو و شۆر شگىپرېن

۲۷۲

زانىوتە كە كى پەسند و خوين شىرىنە
كى كەكرەيە، خوينى خەلكى لى بەدبىنە
ھەر ئەو كرىكارە نانەكەى جۆيىنە
ئەو كار بە دەسەى كە سفرەكەى رەنگىنە

۲۷۱

دل فىرى ئەويندارى بىو ۋە روژى بەرى
ۋەك شەم دەگرى، باكى نىيە چى بە سەرى
تا خاكى لەشى نەدا بە بام ناگرى ئىشق
دل نەبو ۋە خەلووز، قەترە لە چاۋنە چوۋە دەرى.

۲۷۳

ناخۆم له ژيانم خهفته ئاوى ژيان
 لهم خوانى زهوى مهگهر بخۆم په نجه يى نان
 ماوهى ته مه نم خه مى جيهان خواردن بوو
 شهرت بى له وه لانه خۆم خه م و دهردى جيهان

۲۷۴

روژهى جهم و كه يقووباد و كهى كاووسين
 پاريزه رى نيشتمان كهى سيرووسين
 رازاوه ته وه به خور و شير ئالامان
 دهركه وتوو له به ندى ئينگليز و رووسين

۲۷۵

يهك دهم له موحيبه ت و سه فالانادهين
 قه د گوى به قسه ي پو و چهل و بى جانادهين
 كى كه م بوو شعورى، فيز و تيزى فره بوو
 جوابى نيه لاي ئيمه، به نى بانادهين

۲۷۶

عومريكه له سهر ميهر و وه فا زور سوورين
 دل بى غه رز و كينه له ده عوا دوورين
 چوكمان له به رانبه رى عه داله ت دا دا
 ياسا چى يه؟ حوكمى گويگرى ده ستوورين.

۲۷۷

هوى چاره ره شين بوگه لى ئيران؛ دوو كه س
 نهم واته يه روونه بى گومان، بو هه موو كه س
 يهك: نوكه رى ئينگليسى نامه رده؛ وسووق
 يهك: رووسپى ده رباره؛ قه وامى ناكه س

۲۷۸

روژی که، که ئیرانی نه شی هیممهت کهن
بوتاقمی بیگانه پهرست هلمهت کهن
نه و کۆشک و سه رایه گورگی هاری تیایه
ویرانی کهن و خاوه نه کهی مل پەت کهن.

۲۷۹

وهك سه روی چه من بهرز و به سیبهر خۆم
بوخاکه نسیم، بی سه مهر و بهر خۆم
هوی راست و دروستی مه که رووت وهره به نم
دهس تهنگ و نه دار بیچووه سوالکه ر خۆم

۲۸۰

زۆر شیوینی گرنگ له ملکی دنیا چوومه
له خراب و له چاک و وشک و تهر، بیستوومه
سه رمایه یی ژین خرپیتوونی نه مه بوو
زۆر شت که نه بینراوه به چاو، دیتوومه.

۲۸۱

عومریکه به داوی ئاره زوو به سراوین
بوئه هلی هه وهس ریبه ر و خاوه ن ناوین
ئیستاله نه کاو به دووی مه رگدا و یلین
چونکی له ته مه ن زیز و له ژین تۆراوین

۲۸۲

هاکاله کولی دهروون دلم چو و به هیلاک
چاوی تهره کردوومی که ساس و خه مناک
نهم ناگروناه و ئاوی چاوم باقین
تا روژی به تونده بای نه جهل ده به مه وه خاک

۲۸۳

سوورامه وه وهك با به هه موو دنيا دا
يا چه شنى شه پۆل، خۆم له هه موو جیگادا ۲۸۴
یهك قه تره پتر نه بووم، به لام خوینى دلم
هین خوارده وه تا چووم به دلى دهريادا

نه و مه نجه له دايم دهكولى، دياره منم
نه و دىلى قه فهس، مات و خه فته باره منم ۲۸۵
دوور كه وتوو له كۆرى هاوده م و يارانم
مال كاوك و كۆل به كۆل و بيچاره منم

نه و روژه قسه ي عيشقى به گوى دا چوو وه دل
گه زيوه له خوین، دركى به پى دا چوو وه دل ۲۸۶
هيند پاييزى سه خت و نامراديم ديوه
سه د جار به هار هات و نه پشكوو تو وه دل

لاى دوژمن و دوستان نه گهر نه رم بى وه كوو ميو
وهك نه خشى نه قيم نه بى، شهرم بى وه كوو ميو ۲۸۷
لاى دوژمن نه شى گه لى سه خت تر بى له به رد
لاى دوستانى به راستى دل نه رم بى وه كوو ميو

دو و رووى نه كه م شهر ته له گه ل نه وعى به شهر
لاى راست و دروست درۆم له دهم نايه ته ده ر ۲۸۸
عاده تمه له ورده عه يى خه لكى ده دويم
نه م ما به نه فامى هيرشى ناكه مه سه ر.

نه ورژه که رتی شادی و گه شی خه ممان به ست
 ده رکی هه موو نامه حرم و مهر حرم ممان به ست
 دادم که به هیچ کوی نه گه یی، بی دهنگ بووم
 که ممان که به هاناوه نه مات، ده ممان به ست

۲۸۹

تا به و هه موو رهنجه فیری بووم ده رسی نه وین
 خه رمانی ته مه ن تی ی چوو بلنسه و گرو تین
 بی تیشکی شه می روومه تی تو، ناگری خه م
 سووتانندی له شم چه شنی په پووله ی مسکین.

۲۹۰

زورم له ده می راست و دروست داوه به مشت
 په نجه ی چه په لم گه لی له ناو شیردا ششت
 له و داخه که روپی نابرووی کیشوهری جه م
 ناوری عه ره بم خسته وه خاکی زه رده شت

۲۹۱

ناوریکه به تین له رهنگی ناسودیاره
 ناژاوه یه که جیهانی تیا به ش داره
 وه یشوومه که قهیرانی به سه رچوو دنیا
 سه رپاکی به ره و خوشی ده چنی نه م جاره.

۲۹۲

عومریکه له چه شنی بایه قوش ده خوینین
 بی زاری له ژین دهرده برین، واز دینین
 مهرگی کوت و پرپه سنده، نه ک ژینی به ژار
 تاکه ی به جه فاوه، سیل و دیق هه لبتینین

۲۹۳

روژی بسو ده مان دا ته شهرو تانه له تاج
 ۲۹۴ دهس خالی له ژیر پی له قهنا، ته ختی عاج
 رای کرد له دهسی من و دلم، تالیمی به خت
 هاواره له دهس به ختی رهش و خهرج و باج.

چون نیمه له سه رویست و مرامی باشین
 ۲۹۵ گوی کپ له دروشمی ریبه رانی ناشین
 ها تووینه جیهان، به بت شکینی فیرین
 تانیمه تی ژین باقی یه، بوت ناتاشین

گه ربه ختی خه والوو به ربه یان هه ستینین
 ۲۹۶ باناگری دل به ناوری رهز دایسینین
 چل روژ بخریینه قوژبنی مه یخانه
 هه ر باده وه خوین و واز له دنیا بیینین

نه و روژه که وهك سهرو له گل ده رکه وتم
 ۲۹۷ دهس خالی به پی له ناسمان سه رکه وتم
 دیم هوزی مه لان، له چیمه نان دلته نگن
 گیانم وکوو خونچه دادریم، وه رکه وتم

نهو شینکه که له م چیمه نه تو راوه، منم
 ۲۹۸ نهو لاله که نو قمی نه شک و خویناوه، منم
 نهو خونچه گوله ی که سه د به هار هاتن و چوون
 هه رگیز نه گه شاوه، لیوی به سراوه، منم.

وہک سەوزەگیا، رۆژی سەرم ھەتتادەر
وہک لالە دەروون پەرلە خەم و سەودا سەر
کاتی وەکوو خەونچە خۆم بە دلتەلگی دی
ئەوسا کە دریم بەرگی ژیانم یەکسەر.

۳۰۰

ھەر سەردەمی لاوی بوو کە روانیم پیرم
پیشیلی قەزاو بەلا، نیشانە ی تیرم
ئە ی عومر برۆ، بە راستی ماندووت کردم
مردن وەرە، تیر بووم لە ژیانم، زویرم.

۳۰۱

ھەستین کۆلی دل بە جامی مە ی برژینین
دل کەیلە، پەنا بوۆ چەقەنە و نە ی بیینین
چون ئەھلی ریا یە ھەرچی دل دەشکینن
شووشە ی دەغەلی وریا بە بەرد بشکینین.

۳۰۲

تا کەنگی بخوین ئیمە خەمی بی ھوودە
شوین کەوتنی ئاواتی نەفس بی سوودە
قەد نەبوو لە ماوێ تەمەن ئاسوودە بژین
مردین کە لە دەستی خەم ببین ئاسوودە.

۳۰۳

تا سەر بە ھەنیسک و لیو بە بارم، خۆشم
تا دل بە خەم و رووت و ھەژارم، خۆشم
خۆشی و گەشیان خەلکی لە دەرمان گەرە کە
من تا کوو نەخۆش و دەردە دارم، خۆشم

۳۰۴

پېم خوښه عه دېش به بې مەراق و کولې دل
تولې زوولە داماتوو وە کەم بې کەم و کول
بای دهردي و به لا و موسیبه تم لې بگهړې
تیر پې ده کەنم به یانی یه ک زوو وە کوو گول

۳.۵

شیرم به زگی برسی کز و دامام
چوار دوه و ره به زنجیری جه فابە سرام
خوین خوړی یه به شمان له ده سی دوژمن و دؤس
تا شهر بوو به شیری رووتە وە ویتام

۳.۶

پیت خوښه که هاوشانی هەموو دنیا بین
پتو یسته به کرده وە و عیلم وریا بین
مه شهوړه که به نده یی و نه زانی خزمن
هر به نده ده بین، مه گهر ته و او زانا بین

۳.۷

عومرم به فشاری خەم گه لې رامالی
سه برم که کراسیک بوولە بهر دامالی
ژین بۆمه مدرگ بوولەم جیهانی پرده رد
پیم سهیره که ناوی زینده گیم ناپالی

۴.۸

نه وروژه له دهستی توشه رابم نوښی
پیم ناله فله ک له بهر وړی و بې هوښی
بې خەم به که پستی هەر دوو پیم داله جیهان
لیم روونه که تییدا نییه خیر و خوښی.

۳.۹

۳۱۰ نه و روژه من و دل له دايك زاوين
دايم به فشاری دورد و خه م ژاكاوين
له م به حری جیهانه پرله داوو ته له یه
نازادی یه نازادی چی، ماس و ناوین.

۳۱۱ تا پییم له سه ری ته ماح و بریا داوه
هر لیو به بزم، گه پییم به دنیا داوه
له م گه میه شکاوه دا که په رتی نه ده کا
شادم که دلیم به ناخی ده ری یا داوه.

۳۱۲ له و روژه وه پییم ناوه ته مه یدانی ژیان
پیش هاتنه که م بوومه ته هاوشانی ژیان
چون ته ختی فه له ک شیاوی من نه بووه له زوو
که وتوومه وه کا و له کوون و زیندانی ژیان

۳۱۳ نالایه کی ناشتی به رز بی له جیهان
ژینی وه کوو یه ک سه ر بگری بووه موان
بو به خته وه ری به شه ر بنا خدی کارن
له م دووانه به دی دی هموو ناواتی ژیان

۳۱۴ له و روژه وه کردمانه وه لاسای مه جنوون
ده سمان شته وه له عه قل و زانست و فنوون
بووم سه نده وه نیچیر له ده می شیر، نه ماما
که وتینه وه داوی عیشقی تو، دیل و زه بوون

گەر ئىمە لە بىرى نۆتەرى خوش خووبىن
بۆدەولەتى خۇرراگر ئەشى ماندوو بىن
رابردوو كە رابردوو، ئىستەش كوا ھەل
واباشە ھەموو لە بىرى داھاتووبىن.

۳۱۵

ھەرچەندە لە بىرمە ھىمن و لاشەربوم
ھەق و ئۆرى سەبەب بوو تووشى كىشەو گەربوم
لال بوم لە مەراقا كە نەبوو گۆئى بىستىن
ھاوار و ھەرا ئەوئەندە زۆر بوو، كەربوم

۳۱۶

ھەر چۆنى كە بۆمەدەس بدا، رى دەكوتىن
زۆر ھىدى بە بى دەنگ و سەدارى دەكوتىن
بۆۋەى نەكەوينە قولكە جار ئىكى تىرىش
ئەمجارە بە گۆچان و عەسارى دەكوتىن.

۳۱۸

ئەورۆژە كە توورە بن ھەموو چىنى ھەزار
مل ھور ئەدەنە بەر تەشەر و تەوس و پىلار
كى تىك دەرى ياسايە، ئەگەر مەنسور بى
ئەم تىنەرە پىچەكى ئەدەن بۆپەت و دار.

۳۱۹

جەغزىن لە ژمارى زۆر و كەم باخەبەرىن
ئاوينەى بەزم و نەزم و عەيب و ھونەرىن
تۆدەولەتى دەولەمەند و لۆردت گەرەكە
ئىمەش لە خەمى ژىنى گەلى قوربەسەرىن.

۳۲۰

قەت گالتە بە قەدر و ریزی مەردی ناکەین
 ۋەك باهە ۋەسی جیهان نە ۋەردی ناکەین
 نە مەچ گوناھیش نییە لای چاك و خراب
 بێرواكە بە دەستە لاتیی فەردی ناکەین.

۲۹۱

له و داخه که من لای ئەم و ئەو بێ قەدرم
و هەك شەم بە بلیسە ی کلی دل گر ئە گرم
بێ سەبری ئەوان گشتی قسە و ئارەزوو
هەر من بە هومییدی کردەوهم تائە مرم.

۲۲۳

باسی شتی کوّن ده کم له گه لّ دهوله تی نویم
عاده تمه له عه یبی خوّم و خه لکیش ده دویم
چی نه مدی به چاوی خوّم، کپ و لال و که یم
چیم دی به که سیکه وه له سه ری ی ده رویم

٢ ٢ ٢

فہرہ نگوٹ

ئاوقا: تېكەل بوون، تېكە وە گلان؛ گلاويز شدن.

ئاوال: دوست، ھاوېرى، رفيق، دوست.

ئەمەگ: ئەمەك، وەفا، پياوھتى، رەنج و ئەرك، نېكى، وەفا، رنج.

ئەتوار: رەوشت و كردهو؛ اخلاق و رفتار، اطوار.

ئەوھەلە: ئەوكاتە؛ آن ھنگام

ئاژوو: ئاژو، ليتخور، شوئىن ھەلگرتن، لك لى بوونەو؛ رانندە، ردیابی، ریشەدوانیدن

ب

باوھشە شووشكە: باوھشە چىلكە؛ يك آغوش ھىمە و ھىزم.

بەگوئى: بەگوئى؛ زىرگوئى.

بىزەر: بىزىان؛ زىان ندیدە.

بىريانى: مەردۆش؛ شىردۆش.

بىرۆزان: بىر ئۆقرە؛ بى آرام.

بەيداغ: ئالا؛ پرچم.

بۆسو: بۆنى لۆكەى سووتاو، پەرۆى تازە سووتاو؛ بوى پنبەى سوختە، تەكە پارچەى تازە سوختە.

باسك: لە جومگەى دەستەو تەھانىشك، ملەى كىتو، دارجگەرە؛ ساعدەست،

بازو، ستىغ كۆھ، چوب سىگارى

بۆز: شىنى ئامال سېى؛ رىشى ماش و برنجى؛ نەخۆشى چۆكى ئاژەل؛ كېبود، رىش

جوگندەى، نوعى بىمارى دام.

بلىق: پۆرگى ئاو، دەنگى كۆلىنى ئاو؛ حباب آب، صدای غلیان آب.

بسك: ئەگرىجە، پىزەى سەر بەرگى گەنمە شامى؛ زلف، كاكل ذرت.

بژار: گىاي خراب، خۆدۆزىن، ژمار، وجىن، خودجستن، شمارە.

بنکۆل: له بنهوه هه لکه نندنی دیوار، دانه وهی بنی رهز و تووتن، کندن دیوار از بن، گود کردن بن مو و تووتن.

بژوین: زه مه ند؛ زمین پر گیاه و علف.

به بار: به بر، به زا کوون؛ آدم کار آمد. بار: بیتچووه مه لی به هاره؛ جوجه ی بهاره. بۆسه: که مینگا.

به تلان: له به ین چوون، نه مان؛ از ین رفتن و از کار افتادن.

بووله رزه: زه لزه له؛ زلزله.

باستیل: با سوخ، با سوق، با سوز؛ با مثلُق.

بییه: بیسه.

بلح: رهوشت ناشیرین، هه رزه؛ هرزه، ابله.

بژوین: زه مه ند؛ زمین پر از گیاه و علف.

بیزا: گیاهه کی به ناوبانگه بۆ ترشیات و بۆ ناوشیر یژ به کاردی؛ گیاهی خوشبو مشهور است.

پ

پتوهن: زنجیری قاچی نه سپ و به ندی، په یوه ند؛ شکال، پیوند و علاقه.

پیتاو: پین پوش، کاله و زهنگال؛ پاتابه.

پياس: قه دهم لیدان، راویچکه؛ قدم زنی.

په تا: نه خوشی گیرۆ، ناهۆ، په سیو، هه لامهت، نیوه نمهك و شه لته ی گه رمی

سه ربرین؛ واگیر، زکام، ضما د گرم که بر زخم می نه ند.

پیت و پیتز: کیش و هیتز؛ کش و تاب.

په ره سلیرکه: په ره سیلکه؛ پرستو.

پیسکه: ره زیل، چروك، رژد؛ خیس.

په سن: پتیه لگوتن؛ ستودن.

پتیۆل: لیتزان، زانا؛ فیلسوف، دانشمند.
 پین کول: پین کورت، دریکیتیکی سیتی سووچه؛ پاکوتا، خارخسک، سه کوهک.
 پیریوه: ناواره؛ آواره، سرگردان.
 پیرشه: پیرشت، کاوکوتی دانه ویله؛ پراکنده، از انواع حبوبات.
 پیباخ: داشی شه ترهنج؛ بیدق شطرنج.
 پهله: له که، بارانی تیری ده خل، پارچه زهوی، له زوپه له؛ لکه، باران پاییزی، قطعه
 زمین، شتاب.
 پوز: که پوز، لووت، دهم و لهوس، زهنبورهی ناش، کونی قنگ؛ بیننی، نس، سوراخ
 تنگ آسیاب، مقعد.
 پین و پاله: گوی مالآت، کوت؛ مدفوع ستور، کود.
 پیلله: پیلله؛ زیور زنانه.
 پیگه: کومه لگای چه ته و سوپا، به ربیتی مالآت له ته ویله دا؛ پایگاه، پهن کف
 اصطبل.
 پلار: داردهستی که بوماویشتن ده بی، قسه ی به تیکول، تانه؛ تکه چوب، متلك،
 سرزنش.

ت

تا: هودا، تال، لکه دار و گیا؛ تارنج و مو، شاخه، تب.
 تورمه: ره چه له ک، بنه چه که؛ نژاد، نسل.
 ته پکه: داوی راوی مدل، دهوه، ته پاله، پنجه گیا، نوعی دام، تله، تا پاله، بوته.
 ته شنه: کیم و زووخا و هیتانه وهی برین، گرته وهی زیاد کردنی کوان و زیپکه؛ چرك
 زخم، سرایت زخم.
 ته زی: سربوو، سارد؛ بنی حسن، سرد.
 ته سهل: تیر؛ سیر.

تۆسن: سەرکیش، نائارام؛ اسب سرکش و رام نشده.
 توور: هەلوك، توورهكه، ترپ؛ خورجین، تۇرب، چوب كوچك الك و دولك.
 ترووسيان: ترووسكان، بریقه دان، تروكانی چاو؛ درخشیدن، پلك زدن.
 تلامسان: له ریگه کلابوون؛ منحرف شدن.
 تروپك: دوندى كیتو، بلندترین شوینی دار؛ قله ی کوه، نوک بلندترین شاخه ی
 درخت.
 توره: شهرم، حه یا، مندالی ههوی، زانست؛ آزم، فرزند هوو، دانش.
 تاول: چادر، ره شمال؛ چادر.
 تیتکی کهوه: بیشکیت به سهریه کا.
 ته سەن: ته به کی نان، ته شتی ههویر شیلان، کۆسپی سەر ریگه، هه له نگووتن؛
 طبق نان، تشت خمیر، دست انداز راه، سکندری.
 ته شەن: کیم و زووخواوهیتانهوی برین؛ چرك و سرایت زخم.
 ته وه زەل: ته مه ل، ته پ، له ش گران، تنبل.
 ته ته: بووکه له ی مندالان، پوور، مه ت، په له، خیشك بۆزهوی لووس کردن؛ عروسك
 گلی، عمه، بۆن.

ج

جاربز: هه راسان؛ هراسان.
 جدهو: له کار کهوتوو، ولاخه به رزه ی پشت بریندار، شانی زامدار؛ از کار افتاده،
 بارکش، پشت ریش.

چ

چه تفه: ده سمالی سهری تاته کان، دستارتازی ها.
 چه ویل: چهوت، خوار، لار؛ کج.

چوړكه: چيلكه دار، سووچ و قوژبن؛ چليكه، گوشه.
 چهو: ورتكه بهرد، زيخ، خيز، چاو؛ شن، چشم.
 جزوو: نوکي باريکي کلکي دووېشک و ميشه نگوین و... نیش کژدم و زنبور و...
 چيغ: په رده ی له قاميش که به دهوري ره شمال دا رای دهنگتون؛ چيغ.
 چنوک: چلیس. چکووس، چاو نه زیر، ته ما کار؛ آزمند، حسود.
 چلووک: تروپکي دار؛ بالاترين نقطه ی درخت.
 چاو نه زیر: به ئيره یی، چاو چنوک؛ حسود، خسیس.

ح

حه شیمهت: جه ماور؛ جمیعت.
 حه شه م: دژوار، سهفت؛ دشوار، سهخت
 حوچه: ئاتاج؛ احتیاج.

خ

خه دهنگ: تیری راست؛ تیر راست.
 خودان: خیتو، خاوهن، خودا؛ صاحب، خدا، بزرگ.
 خیتو: خاوهن، جنوکه، راهیتان؛ صاحب، جن، پرورش دادن.
 خه شیهت: فیره کار نه کراو، ناشی؛ ناشی.
 خسوک: خو مراندن، خو کز کردن؛ خود را به مردن زدن.
 خووسان: له ناودا نه رم کراو؛ در آب نرم شده.
 خه لووز: رهژی، رهژوو، زووخال، کومر؛ ذغال.

د

دزیو: ناحهز، ناشیرین؛ زشت، بدگل.

دارمال: پرپر، له سهر لیتو.

دولپا: دیوتکی چیروکان، بریتی له دهس هه لنه گری؛ دیو افسانه‌ای، کنایه از دست برندار.

دیوه و دهر: دیوانده‌ره؛ از دو طرف سوراخ شده.

داج: بزووتنه‌وه؛ جنبیدن

داپلۆخان: پتست فریدان له سووتان؛ سوختن و از بین رفتن.

دهلال: جوان و خوین شیرین؛ زیبای دلکش.

دهسکه‌نه: دروینه و رینه‌وه‌ی گیا به دهست؛ درو با دست.

دهس والّه: دهس به تال.

دنه: دنه، په راسوو؛ دنده.

دهمیاڵ: شانی چیا؛ ستیغ کوه.

ر

رندوو: رنو، که‌ویه به‌فر، کلێله؛ بهمن.

ره‌دل: جیتگی‌ی سه‌من و به‌رداوی چیا، ره‌وه‌ز، ردال، جای سه‌خت سنگ‌لاخ، پیره‌وسباز.

رژد: هه‌ر رازی کوور، چرووک، زل بوون؛ سربالایی سخت، خسیس، رشد.

راساک: شوینی ته‌خت، خه‌تی راست؛ زمین هموار، خط مستقیم.

رامووسان: ماچ کردن، بوسیدن.

رهو: هه‌لاتن، باز، ره‌ف، حه‌په‌ی سه‌گ؛ فرار، پارس سگ.

ز

زوانه، زومانگ، کاغه‌زی مره‌که‌ف مژ؛ خشک کن.

زه‌رده کیفار: گیایه‌کی به‌رزی درکاوی: گیاهی خاردار.

زەل: قامیش، چیت، گیایه کی سی سووچه، باتلاغ، خکیسک؛ نی، گیاهی که در باتلاق می روید، باتلاق، لیزگاه.

زەلکار: باتلاغ، باتلاق.

زەللە: زراوی گیان دار، زللە، ژالە؛ زهره، سیلی خرزهره.

زورھان: زوورك؛ تپه ی كوچك درھامون.

زموھند: فرە، زۆر؛ زمین پر گیاه، زیاد، بسیار.

زەنویر: جینگە ی بلند ی مەوا سازگار، بلندی خوش آب و هوا.

زەھۆل: پیاوی درێژ و زۆردار؛ مرد دراز و زورمند.

ژ

ژینەوہ: ژیانەوہ؛ زندگی.

ژەقنەمووتە: زەقنە، ھەرەتال؛ بسیار تلخ، زهر.

ژال: ژار، کون، جی؛ زهر، سم، جای، لانه.

س

سووروسات: مالیات.

سوورەنگ: سۆرنگ، رهگی گیایه که بهن و خامی پی سورده کهن، روئياس؛ روناس.

سەر بزێو: سەر بزۆك، بریتی له ئەشقی، یاخی، ناآرام، کنایه از متئرد.

سەرلەند: کاتی دەس پی کرانهوہ؛ شروع هنگام.

سووچ: تاوان، گوناہ، گووشە؛ تاوان، گناہ، گوشه.

سوکر: پتیسیر، مل، گەردن؛ گریان، گردن.

سەھلی: ناگاداری؛ آگاهی.

سیخوار: سیخ چوولە، پەلخۆر، جاسووس: سیخول، کاه بلعیده شده، جاسوس.

سولتاغ: زاخە، کوول، کویل، زاغە.

سەحەت سووك: ساغى، تەندروست، ئاسوودە؛ تەندروست، آسودە.
سۆرە: مەدائى ھەوى بۆژنى ھەويدار، جىزمى بەمل داھاتووى رەزاگران، جورى
ھەنجىرى سوور؛ بچەى ھوو، فامىل مزاحم، نوعى انجىر قىزم.

ش

شەھەزەنگ: شەوى زۆر تارىك و ئەنگۈستە چاۋ؛ شەب دىجور.
شىناۋەرد: چىندراۋى ھاۋىنە، شىناتى؛ كىشت صىفى.
شىۋەرد: زەوى كىتلىدراۋى دانە چىتدراۋ؛ زىمىن شىخىم زەدى قىل كىشت.
شەلۋى: شەلۋو، لىل، آب كدر.
شۈشكە: قەمە؛ قەمە.
شۋفار: زىمان شىر، نىۋان تىككەر، جاسوس؛ دۈبە ھەم زىن، سىخىن چىن، جاسوس.
شىنكە: گىياۋ گۆرى تازە سەر دەرھىتاۋ؛ سىزەى تازە بىردىمىدە.
شەۋىلكە: شەۋىلاك؛ آروارە.
شۈۋلە: جەۋال، تىر، گىياى دەلا؛ جۋال دوتايى، گىياھى است.
شەنەۋشان: شەن؛ افشون، با چىنگىك درو كىردن.
شەك: ناسك و تورت، بان مەلاشۋو، سىست و لەش گران؛ نازك و تىرد، آھىانە،
سىست و گران، خىر.

ع

عەۋدال: رەبەن، ھەلۋەدا، ئاۋدەل؛ خانە بە دوش، دىراج نىر.

غ

غەلبەنگ: غەربەنگ؛ گىيايەكە تۈمىتىكى وردى ۋەك تۈم خاشخاش دەگىرى؛ گىياھەرە.

ف

فرو: فرشك، ژهك؛ آغوز.

ق

قاقم: بوونه وهرینه که له تیره‌ی سموره و سنجاو؛ قاقم.

قه‌لشت: قه‌لشت؛ شکاف، درز.

قه‌یران: به‌لین بۆکات دیاری کردن، جه‌نگه‌ی توند و تیژی نه‌خوشتی؛ میعاد زمانی، بحران بیماری.

قه‌ره‌بوو: بژاردنه‌وه‌ی زهره‌ر و زیان؛ تلافی، جبران خسارت.

قه‌لبه‌زه: شه‌پۆلی ناوی چه‌م؛ تافگه؛ موج رودخانه، آبشار.

قه‌لسه: وه‌په‌ز، جاپ‌ز، تووره، دالگوشت، ترسه‌نۆك؛ پکر، خشمگین، لاغر، بزدل.

قوولکه: چالایی زه‌مین؛ چاله.

قه‌شهر: گالته‌جار، جوړی مه‌یموون، که‌سی مووی پیش سه‌ری هه‌لپاچرابی؛

مسخره، نوعی بوزینه، کسی که موی پیشانیش صاف قیچی شده باشد.

قالۆر: ساقه‌ته‌گیای وشکی نه‌ستووری ناو به‌تال، ئیئسکی لوولاک؛ ساقه‌ی گیاه

خشك كاوك، استخوان ساق.

قه‌ناسه: زه‌مینی ختیج و خواری لایه‌ك ته‌سك و لایه‌ك پان، ده‌ورو به‌ری مال؛ زمین

کج، برف‌انداز خانه.

ك

که‌ماو: سه‌رچاوه‌یه‌ك که ناوی زۆر نه‌بی، چیتشتی گوشتاوی خه‌ست؛ چشمه‌ی کم

آب، یخنی؛ آبگوشت غلیظ.

کۆلوو: بنه‌تالوو، هه‌ویری سووتاو؛ ریشه‌ی گیاهی که به جای هیزم به‌کار می‌رود،

خمیر سوخته در تنور.

کۆتله: بهنده، برده.

کۆنچکە: کۆچکە، کۆچک، سەرپۆشی زارۆک و ژنان، کەوچک، مێتلاک؛ سەرپۆش
کودکان و زنان، چراغ حباب دار و یژهی شکار شبانهی پرنده، قاشق

کۆش: ته قالا، سەر هەردوو کۆ ران؛ کۆشش، بر، آغوش. عضو تناسلی زن.

کۆتەل: کۆتل، دۆلامنی له بەرد، کۆتره باریکه، اسبی که در ماتم می گردانند،
ناوسنگی آسیاب، قمری، کۆل.

کەکرە: گیایه کی زۆرتال؛ گیاهی تلخ.

کۆژە: پیتسیر، ئیتخه، بهروو؛ گریان.

کەوکۆل: کەم و کاست.

کۆگا: به سەریه کدا کراو، دوکانی ورده واله؛ بر هم انباشته، مغازه.

کۆل: تێله که، سەر شان، ئاژەلی بی شاخ، بیتچووی درنده و ئاسک؛ کوله پشتهی، میان
شانه،

کەند: قوولکه، ئاودر، ته پۆلکه؛ چاله، آبکند، تپه.

کەلۆی: کەلپه، ددانی پیتشین؛ کلۆی چکۆله؛ دندان پیتشین، قربوس، کلوخک.

کەول: پیتستهی مەرو بزن و هەر بوونه وەری، سفره ی چهرم، کورک؛ پوست
حیوانات، سفره ی چرمی، پوستین.

کەلان: جوانی تهواو، ده لال، کۆلین؛ زیبای بی نقص، جوشیدن.

کەزی: پرچ، زلف، قهوزه، جه گەن، بناری چیا؛ گیسو، خزە، گیاهی است، کمر
کوه.

کەپتۆه: به فری به باوه؛ کولاک.

کەرەسیه: کلوه به فری ته نکى ورد، کەرە؛ دانه ی برف ریز سبک.

کەرۆسته وه: کەراندنه وه؛ لخت کردن استخوان با پوسته ی چیزی با دندان.

گ

گه‌میه: گه‌می، که‌شتی، پاپۆر، کشتی.

گه‌ر: سوورانه‌وه، رو‌یشتن، فیل، ته‌شقه‌له؛ چرخیدن، رفتن، حيله، شلتاق.

گزی: فیل‌بازی.

گلۆر: بازنه، گرو‌فه‌ر، خلۆر، جاری له جاران؛ النگو، مدۆر، غلتیده، دم.

گابۆره: شین و قیری‌گا، شین و گریان به ده‌نگی به رز؛ صدا ی گاوها هنگام دیدن خون گاو ذبح شده، شیون و گریه با صدای بلند.

گه‌ده: جینگه‌ی ریخولان، له ناوک به‌ره ژیر تا سه‌رپان؛ شکمبه، از زیر ناف تا ران.

گۆوه‌ند: گۆبه‌ن، گۆفه‌ند؛ شادی، سرور.

گه‌وه: نیوه جه‌غز، قه‌داوقه‌دی کیتو، بلندی و نزمی؛ نیم‌دایره، کمره‌ی کوه، بلندی و پستی دشت.

گه‌مه: یاری، بازی.

گه‌رج: که‌رچه‌ک؛ کرچک.

گراو‌یژ: ناوی که گازی هه‌یه، به بلنسه‌ کراو؛ چشمه‌ی آب معدنی، شعله‌ور.

گه‌زاره: زمانی در‌یژ؛ زبان دراز.

ل

لا‌سار: گوئی نه‌ییس، سه‌سه‌خت؛ حرف نشنو، لجباز، سرسخت.

له‌ند: به‌رزایی زه‌وی، بلند؛ زمینی که آب اطرافش را گرفته، بلند.

لی‌ر: لی‌ره‌وار، دارستان؛ جنگل.

لی‌شاو: ناوی زۆر به ته‌وژم، زه‌حف؛ آب زیاد با جریان شدید، کنایه از فراوانی.

لو‌وزه‌و: خزینی شتی ورد به پرای، ده‌رچوونی ناو له کون و قه‌لشته‌وه به ته‌وژمی،

سواری زۆر و به په‌له؛ ریزش دانه، ریزش آب با فشار، گروه سواران.

لی‌تاو: چلپاو، قورپاو، لجن، گیل.

م

مل پەت: خنكاندن.

مەيلە: ئارەزوو، ئاوات؛ آرزو.

مەندۆك: گىياھەكى كۆيىستانى؛ گىياھى كۆھستانى.

مۆخ: مژى، ھىلەگ؛ مغز، نخاع، الك.

ماك: ريشە، ئاسۆ، رەگەز؛ ريشە، افق، نژاد.

مەن: خاوەن، ئاوى راوھىستاوى بىزوتن، مەندۆك؛ صاحب، آب راکد، گىياھى است.

مرومۆچ: رووگرژ؛ اخمو.

مەندىل: شاشل، پىچى سەر، دەسەسەر؛ عمامە، دستمال.

مەتال: قەلغان؛ سپر.

موورەشىنە: كانزايەكە بە رەنگى شىنى توخ، بۆدەرمان دەشى؛ زاج كبود.

مالات: ئاژەل، ولسات؛ دام.

مشتە: ئامرازى چەرم كوتانى پنبەچى، كوتكى ھەلاجى، مشتو، دەسپەر؛ مشتەى

كفاشى، چك پنبەزن، دستەى كارد، استمنا.

مەلۆ: مەلوو، لۆدەى دەخلى درواو؛ تودەى غلەى دروشدە.

مەلەغان: داسىكى دريژ، داس بلند.

مەند: خاوەن، مەندۆك؛ صاحب، آب راکد، گىياھى است.

ن

نوا: ئەنوا، ئەشكەوت، پىشەوھ؛ پىش، پناھگاہ باران، غار.

نەقۇستان: قورج؛ نىشگون.

نسى: سىيەر، نىسار؛ سايە، جاي آفتاب نگیر دركوه.

نواله: نزار، ده سکی له گه لا و گیا، نانی مفتی؛ دره ی کوچک درکمر کوه، یک دسته از گیاه و برگ، جای آفتاب نگیر در کوه، نواله، نان مفت.

9

وهیشوومه: به لا، فتنه، بریتی له سه رمای سهخت؛ بلا، فتنه، کنایه از سرما و کولاک سخت.

وره: درار، زراو، نازایی؛ زهره، شجاعت، زمزمه ی زیرلی.
وزه: توانا، تاقهت، گه مه؛ تاب و توان، تحمل، نوعی بازی.
وهبال: تاوان، ئوبال؛ وبال.

۵

هه له نگان: هه له نگووتن، سه رهنگری بوون؛ سکندری خوردن.
هه دا: ئوقره، سه کیش، پیکه وه؛ آرام، باهم.
هوپه: میثووله ی درشت، تهم و سه مای ناوهخت، لوکهی پاک، گره با، پشه ی مالاریا، سرما و مه غلیظ نابهنگام، پنبه ی پاک، باد تند.
هومل: به گژرا چوونه وه؛ مقابله.
هه لز: گیایه کی به ناو بانگه، قهت، وینجه؛ گیاهی است، یونجه.
هه نجه مه: شوینی لیک هه لپچران، ترازاندن؛ محل شکافتگی و از هم باز شدن.
هاویژ: دموره، بلاو، که سی که فری ده دا؛ طرف، سو، پراکنده، انداز.
هه راو: پان و به رین. گوشاد؛ گشاد.
هه ل: ده رفهت؛ فرصت.
هین: کانی، هینده؛ چشمه، اندازه.
هه نه: هه فی، خه نه؛ هوو، حنا.
هه وشین: نه خوشی شیر وشک کردن، گیایه که؛ بیماری شیر خشک کردن، گیاه

آویشن.

هه شتات: لهز، پهله؛ شتاب.

هه گال: میزهره‌ی تاته‌کان؛ دستار تازی‌ها.

هه تله: رمویو، هه لوه‌دا، ری لی گۆراو؛ رمیده، گمراه، منحرف.

ی

یاو: تاوله‌رز، ناو، گه‌یشتن، یاد، نه‌سپ، هیتواش، تب، آب، رسیدن، یاد، آهسته،

اسب.